कविकुलगुरु - कालिदास - संस्कृत - विश्वविद्यालयः

This PDF you are browsing now is a digitized copy of rare books and manuscripts from the Jnanayogi Dr. Shrikant Jichkar Knowledge Resource Center Library located in Kavikulaguru Kalidas Sanskrit University Ramtek, Maharashtra.

KKSU University (1997- Present) in Ramtek, Maharashtra is an institution dedicated to the advanced learning of Sanskrit.
The University Collection is offered freely to the Community of Scholars with the intent to promote Sanskrit Learning.

Website
https://kksu.co.in/

Digitization was executed by NMM

https://www.namami.gov.in/

Sincerely,

Prof. Shrinivasa Varkhedi
Hon'ble Vice-Chancellor

Dr. Deepak Kapade
Librarian

Digital Uploaded by eGangotri Digital Preservation Trust, New Delhi
https://egangotri.wordpress.com/

परवृत्तांतज्ञानवान् [illegible] व्यवहारं२ नियुक्तवान्३ ज्ञातुं२ वर्णि ब्रह्मचारिरूप [illegible]

श्रीगणेशाय नमः॥ श्रीसरस्वत्यै नमः॥ श्रीगुरवे नमः॥ ॥ श्रियः कु
रूणामधिपस्य पालिनीं प्रजासु वृत्तिं यमयुङ्क्त वेदितुं॥ स वर्णलिङ्गी
विदितः समाययौ युधिष्ठिरं द्वैतवने वनेचरः॥१॥ कृतप्रणामस्य
महीं महीभुजे जितां सपत्नेन निवेदयिष्यतः॥ न विव्यथे तस्य म
नो न हि प्रियं प्रवक्तुमिच्छंति मृषा हितैषिणः॥२॥ द्विषां विघाताय वि
धातुमिच्छतो रहस्यनुज्ञामधिगम्य भूभृतः॥ स सौष्ठवौदार्यवि
शेषशालिनीं विनिश्चितार्थामिति वाचमाददे॥३॥ क्रियासु
युक्तैर्नृप चारचक्षुषो न वंचनीयाः प्रभवोनुजीविभिः॥ अतो

[illegible] पश्यंति [illegible] वेदैः पश्यंति [illegible] राजानः [illegible] सितरे जनाः१
विघातकर्त्तुं
असत्यभाषणे [illegible] सत्यं वचनं
कुसामुर्थ्यैः३

[illegible] मत्रीधर्मस्य [illegible] आधारः२
=मादृशाः पामराः [illegible]४
अज्ञाने४ मृदु [illegible] कुत्सिताः [illegible]
३=स्वरूपं [illegible]

र्हसि क्षंतुमसाधु साधु वा हितं मनोहारि च दुर्लभं वचः॥४॥ स किंस
खा साधु न शास्ति योधिपं हितान्न यः संशृणुते स किंप्रभुः॥ सदानु
कूलेषु हि कुर्वते रतिं नृपेष्वमात्येषु च सर्वसंपदः॥५॥ निसर्ग
दुर्बोधमबोधविक्लवाः क्व भूपतीनां चरितं क्व जंतवः॥ तवानुभा
वोयमवेदि यन्मया निगूढतत्वं नयवर्त्म विद्विषां॥६॥ विशंक
मानो भवतः पराभवं नृपासनस्थोपि वनाधिवासिनः॥ दुरोद
रच्छद्मजितां समीहते नयेन जेतुं जगतीं सुयोधनः॥७॥ तथापि
जिह्मः स भवज्जिगीषया तनोति शुभ्रं गुणसंपदा यशः॥ समुन्नय
न्भूतिमनार्यसंगमाद्वरं विरोधोपि समं महात्मभिः॥८॥ कृतारि

नोपदिशति
प्रीतिं२
दुर्ज्ञेयं४
नीत्या३
कुटिलः२
ऐश्वर्यं
दुरोदरो द्यूतकारपणे द्यूते दुरोदरं
मनाक्प्रियं१ पृथ्वी३ दयादाक्षिण्यादीनोर सासेकोपि२

Acc. No.:- ~~400~~ M1169
Title:- ~~किरातार्जुनीय~~
Subject:- poetry
Author. Bharavi
Date:- A.D. 1630
पत्रे:- 185

K K S U LIBRARY
RAMTEK
441106
M-1169
Dist Nagpur

Checked 2012

①

...मकी पाद

नं०१ आलस्यं २ त्रिवर्गो धर्मकामार्थैः ३ प्रजापालनं प्रकृति १ लोक... अन्यत्रापि

चतुर्वर्गः सम्पन्नः... उद्योगः २ ...मिति... अथ दंडप्रकार माह

षड्वर्गजयेन मानवीमगम्यरूपां पदवीं प्रपित्सुना॥ विभज्य नक्तंदिव
मस्ततंद्रिणा वितन्यते तेन नयेन पौरुषं॥९॥ सखीनिव प्रीतियुजोनु
जीविनः समानमानान्सुहृदश्च बंधुभिः॥ स संततं दर्शयते गतस्म
यः कृताधिपत्यामिव साधुबंधुतां॥१०॥ असक्तमाराधयतो यथायथं
विभज्य भक्त्या समपक्षपातया॥ गुणानुरागादिव सख्यमीयिवान्न बा
धतेस्य त्रिगणः परस्परं॥११॥ निरत्ययं साम न दानवर्जितं न भू
रि दानं विरह[illegible]य्य सत्क्रियां॥ प्रवर्त्तते तस्य विशेषशालिनी गुणानु
रोधेन विना न सत्क्रिया॥१२॥ वसूनि वांछन्न वशी न मन्युना
स्वधर्म इत्येव निवृत्तकारणः॥ गुरूपदिष्टेन रिपौ सुतेपि वा नि
हंति दंडेन स धर्मविप्लवं॥१३॥ विधाय रक्षान्परितः परेतरानशंकि

यद्दंड्यान्दंडयन्नादंड्यांश्चैव पादं... अयशो... नरकं चापि गच्छति २ ...द्धिनमिति...

संप्रति... व्यक्तिकर्म २ ...नियं... स्वेदेन...

५ = सद्वंबरामे... स्वदोषा...

णाम वर्गः षड्
षड्वर्गस्य जयः
...गानय... ३
षड्वर्गजयेन
...सः १
...चापंभिवगा
...धतीस्या
४
...
...पायकोश
...न्यादोसा
...नदर्शावक्षिप
॥२५॥
निर्वादिदि
श्रीराम

...नाथ...
...
निर्वर्ध...
१२॥
मनरु...

= नचतानुपेक्षितेयेन तपाधिकं... अयोपाय प्रयोगस्य फल... आस्थानी...

सप्तपर्णी विशाल... शारदा विमच्छदः... समाधि... अनुजी... आनंदयंकरोति १

= अनुग्रह = ३ ...शंकं = पदे व्यवसित... लक्ष्म्या... उपकार...

ताकारमुपैति शंकितः॥ क्रियापवर्गेष्वनुजीविसात्कृताः कृतज्ञताम
स्य वदंति संपदः॥१४॥ अनारतं तेन पदेषु लंभिता विभज्य सम्यग्वि
नियोगसत्क्रियां॥ फलंत्युपायाः परिबृंहितायतीरुपेत्य संघर्षमिवा
र्थसंपदः॥१५॥ अनेकराजन्यरथाश्वसंकुलं तदीयमास्थानानि
केतनाजिरं॥ नयत्ययुग्मच्छदगंधिरार्द्रतां भृशं नृपोपायनदंतिनां
मदः॥१६॥ सुखेन लभ्या दधतः कृषीवलैरकृष्टपच्या इव सस्यसं
पदः॥ वितन्वति क्षेममदेवमातृकाश्चिराय तस्मिन्कुरवश्चकास
ति॥१७॥ उदारकीर्त्तेरुदयं दयावतः प्रशांतबाधं दिशतोभिरक्षया॥
स्वयं प्रदुग्धेस्य गुणैरुपस्नुता वसूपमानस्य वसूनि मेदिनी॥१८॥

देशो नद्यंबुवृष्ट्यंबुसंपन्नव्रीहिपालितः। स्यान्नदीमातृको देवमातृकश्च यथाक्रमं रति अ०२ सर्वस्या...णेन २

= नन्वेवं डामप... नः कृषि... आह = २ ...सुतोपि... वसूनि... स्वामि... जना... ति...

= अर्थसंघर्षमेवाह
= संप्रतिज्ञा नप ४
= द क्षेमकरत्वमी
...मातृकाः
...पर्यं = ३
...घंतोपे
...ते ४
दारोदात्मा...
...०२

...कार
...
...
उपायनहु
समुपाहा
थोपदेश
भि २
२

=मित्रबलमाह=४

पादैः कुवेरान्ति भेदर रागिवृत्ताः १ उद्योगे ४ ४

=स्वराष्ट्र व सर राष्ट्रवृत्ता तमपी सोढ=३

महौजसो मानधना धनार्चिता धनुर्भृतः संयति लब्धकीर्त्तयः ॥ न संह-
तास्तस्य न भेदवृत्तयः प्रियाणि वांछंत्यसुभिः समीहितुं ॥१९॥ महीभुजां
सच्चरितैश्चरैः क्रियाः स वेद निःशेषमशेषितक्रियः ॥ महोदयैस्तस्य
हितानुबंधिभिः प्रतीयते धातुरिवेहितं फलैः ॥२०॥ न तेन सज्यं क्वचि-
दुद्यतं धनुः कृतं न वा कोपविजिह्ममाननं ॥ गुणानुरागेण शिरोभि-
रुह्यते नराधिपैर्माल्यमिवास्य शासनं ॥२१॥ स यौवराज्ये नवयौ-
वनोद्धतं निधाय दुःशासनमिद्धशासनः ॥ मखेष्वखिन्नोऽनुमतः पुरो-
धसा धिनोति हव्येन हिरण्यरेतसं ॥२२॥ प्रलीनभूपालमपि स्थिरायति
प्रशासदावारिधिमंडलं भुवः ॥ स चिंतयत्येव भियस्त्वदेष्यतीरहो

आज्ञापय २१ हिरण्यरेताः २२

=महामात्यांश्च धाम्ना निपुरोधास्मपुरोहितः २

=न चैतावता निरुद्योगो भाव्यमित्याह

॥३॥

॥३॥

निगमयति

=वार्त्ताभिव्यक्ति ४

दुरंता बलवद्विरोधिता ॥२३॥ कथाप्रसंगेन जनैरुदाहृतादनुस्मृताखंड-
लसूनुविक्रमः ॥ तवाभिधानाद्व्यथते नताननः सुदुःसहान्मंत्रपदादिवो-
रगः ॥२४॥ तदाशु कर्तुं त्वयि जिह्ममुद्यते विधीयतां तत्र विधेयमुत्त-
रं ॥ परप्रणीतानि वचांसि चिन्वतां प्रवृत्तिसाराः खलु मादृशां गिरः ॥२
इतीरयित्वा गिरमात्तसत्क्रिये गतेऽथ पत्यौ वनसंनिवासिनां ॥ प्रवि-
श्य कृष्णासदनं महीभुजा तदाचचक्षेऽनुजसंनिधौ वचः ॥२६॥ निश-
म्य सिद्धिं द्विषतामपाकृतीस्ततस्ततस्त्या विनियंतुमक्षमा ॥ नृपस्य मन्यु-
व्यवसायदीपिनीरुदाजहार द्रुपदात्मजा गिरः ॥२७॥ भवादृशेषु प्रमदाज-
नोदितं भवत्यधिक्षेप इवानुशासनं ॥ तथापि वक्तुं व्यवसाययंति मां नि-

अकारान्त समर्थाः प्रेरयंति १

पुंस्याधिर्मानसी व्यथा ... [illegible]

सा च पुंसानि ... पृषत्कबाणविशिखा अजिह्मगखगाशुगाः कलंबमार्गणशराः पत्र

अकुंठीतं ४

रस्तनारीसमया दुराधयः ॥२८॥ अखंडमाखंडलतुल्यधामभिश्चिरं धृता

भूपतिभिः स्ववंशजैः ॥ त्वयात्महस्तेन मही मदच्युता मतंगजेन स्रगिवा

पवर्जिता ॥२९॥ व्रजंति ते मूढधियः पराभवं भवंति मायाविषु ये न मायिनः

प्रविश्य हि घ्नंति शठास्तथाविधानसंवृतांगान्निशिता इवेषवः ॥३०॥ गु

णानुरक्तामनुरक्तसाधनः कुलाभिमानी कुलजां नराधिपः ॥ परै

स्त्वदन्यः क इवापहारयेन्मनोरमामात्मवधूमिव श्रियं ॥३१॥ भवंतमेतर्हि

मनस्विगर्हिते विवर्तमानं नरदेव वर्त्मनि ॥ कथं न मन्युर्ज्वलयत्युदी

तः शमीतरुं शुष्कमिवाग्निरुच्छिखः ॥३२॥ अवंध्यकोपस्य विहंतुराप

दां भवंति वश्याः स्वयमेव देहिनः ॥ अमर्षशून्येन जनस्य जंतुना न जा

तहार्देन न विद्विषादरः ॥३३॥ परिभ्रमँल्लोहितचंदनोचितः पदातिरंतर्गि

यताहार्दं प्रेमस्नेहस्य ... [illegible] मन्युस्तु ... चित्तं ... [illegible]

अवंध्योफलो ... इत्यमः ३

श्रीरामजयजयराम

रेणुरूषितः ॥ महारथः सत्यधनस्य मानसं दुनोति नो कच्चिदयं वृकोदरः ॥३४॥

विजित्य यः प्राज्यमयच्छदुत्तरान्कुरूनकुप्यं वसु वासवोपमः ॥ स वल्कवासांसि त

वाधुनाहरन्करोति मन्युं न कथं धनंजयः ॥३५॥ वनान्तशय्याकठिनीकृता

कृतौ कचाचितौ विष्वगिवागजौ गजौ ॥ कथं त्वमेतौ धृतिसंयमौ यमौ वि

लोकयन्नुत्सहसे न बाधितुं ॥३६॥ इमामहं वेद न तावकीं धियं विचित्ररू

पाः खलु चित्तवृत्तयः ॥ विचिंतयंत्या भवदापदं परां रुजंति चेतः प्रसभं ममा

धयः ॥३७॥ पुराधिरूढः शयनं महाधनं विबोध्यसे यः स्तुतिगीतिमं

गलैः ॥ अद भ्रदर्भामधिशय्य सस्थलीं जहासि निद्रामशिवैः शि

वारुतैः ॥३८॥ अनारतं यो मणिपीठशायिनावरंजयद्राजशिरस्स्रजां

... जसिर पंजंतिरुजोपसंगे इतिधातोः ...

... शमान घाम ... अस्त्री कुशं कुशो दर्भः ...

वैतालिकाः ... [illegible]

नाशिखेषु बर्हिषां ॥३९॥ पुरोपनीतं नृप रामणीयकं द्विजा
प्राप्नोति ... त्वं २

सिस्ताखीभक्तम

रजः ॥ निषीदतस्तौ चरणौ वनेषु ते मृगद्विजातिशेषेण यदेतदंधसा ॥
तदद्य ते वन्यफलाशिनः परं परैति कार्श्यं यशसा समं वपुः ॥४०॥
द्विषन्निमित्ता यदियं दशा ततः समूलमुन्मूलयतीव मे मनः ॥ परैरपर्या
सितवीर्यसंपदां पराभवोप्युत्सव एव मानिनां ॥४१॥ विहाय शांतिं नृप
धाम तत्पुनः प्रसीद संधेहि वधाय विद्विषां ॥ व्रजंति शत्रूनवधू
य निस्पृहाः शमेन सिद्धिं मुनयो न भूभृतः ॥४२॥ पुरःसरा धामव
तां यशोधनाः सुदुःसहं प्राप्य निकारमीदृशं ॥ भवादृशाश्चेदधिकु
र्वते रतिं निराश्रया हंत हता मनस्विता ॥४३॥ अथ क्षमामेव निरस्त
विक्रमश्चिराय पर्येषि सुखस्य साधनं ॥ विहाय लक्ष्मीपतिलक्ष्म

पुयामि
गीकुबीयिर्थ
कारे ३
॥५॥
॥७॥
क्षितिपोक्तं मपि

अवगाहस्सिजाने
पुरोगाग्रेसरप्रष्ठ्यतः सरपुर

कोदंडत्वानु कार्मुकम ॥
दास्वीयाअदंभोप
नाम के तवे अ०३
धामरेखोगकार रस्मो स्थाने जन्मप्रस्तावयोः कोः २
वसुमतिपाठे =४
नियमः ३
समयाः शपथाचारकालसिद्धांतसंविदः
३=अ

कार्मुकं जटाधरः सञ्जुहुधीहि पावकं ॥४४॥ न समयपरि[illegible]क्षणं क्षमं
ते निकृतिपरेषु परेषु भूरिधाम्नः ॥ अरिषु हि विजयार्थिनः क्षितीशा विदधति
सोपधि संधिदूषणानि ॥४५॥ विधिसमयनियोगाद्दीप्तिसंहारजिह्मं
शिथिलबलमगाधे मग्नमापत्पयोधौ ॥ रिपुतिमिरमुदस्योदीयमानं दिन
दिनकृतमिव लक्ष्मीस्त्वां समभ्येतु भूयः ॥४६॥ छ ॥ इति श्रीकिरा
तार्जुनीये महाकाव्ये लक्ष्म्यंके भारविकृतौ प्रथमः सर्गः ॥ श्रीगणे
शाय नमः ॥ विहितां प्रियया मनःप्रियामथ निश्चित्य गिरं गरीयसीं ॥ उपप
त्तिमदूर्जिताश्रयं नृपमूचे वचनं वृकोदरः ॥१॥ यदवोचदवेक्ष्य मानिनी प
रितः स्नेहमयेन चक्षुषा ॥ अपि वागधिपस्य दुर्वचं वचनं तद्विदधीत विस्मयं ॥२॥

परेषु २
अगाधे मग्नं
आपदां अ०४
दारार्थं =२

= अपकारतत्परेषु सस्सु =८
= न सुहृद्देमोरक्ष्मोचवसुतोरेधनेमणाविविवैजयंती ॥ =६

5

देशकालाद्यपेक्षि[illegible] दुर्बोधो नीतेरन्य[illegible] नीतिशास्त्रे १ या

अन्यत्र गाहं [illegible] दुःप्रवेशोऽपि १ यत्र प्रविश्यते १ तीर्थं शास्त्राध्वरक्षेत्रोपायोपाध्यायमंत्रिषु

विस्मयकरत्वे हेतुमाह ॥ विषमोऽपि विगाह्यते नयः कृततीर्थः पयसामिवाशयः ।
स तु तत्र विशेषदुर्लभः सदुपन्यस्यति कृत्यवर्त्म यः ॥३॥ अथ यथास्थितत्वे तु मा-
ह ॥ परिणामसुखे गरीयसि व्यथकेऽस्मिन्वचसि क्षतौजसां ॥ अतिवीर्यवतीव भे-
षजे बहुरल्पीयसि दृश्यते गुणः ॥४॥ सत्यमेवं तथापि महत्त्वेन रोचते किं च
रोमीत्यत्र आह ॥ इयमिष्टगुणाय रोचतां रुचिरार्था भवतेऽपि भारती ॥ ननु व-
विशेषनिस्पृहा गुणागृह्या वचने विपश्चितः ॥५॥ संप्रति स्वपक्षमुपाल-
चतसृष्वपि ते विवेकिनी नृप विद्यासु निरूढिमागता ॥ कथमेत्य मतिर्वि-
पर्ययं करिणी पंकमिवावसीदति ॥६॥ किं नः स्थितं न मिदानी येनैवमुपालास-
से [illegible] त आह ॥ विधुरं किमतः परं परैरवगीतां गमिते दशामिमां ॥ अ

[illegible] सास्थितिकैतवः कामंदकः ॥ यथाह मनुः आन्विक्षिक्यां तु विज्ञानं धर्माधर्मौ त्रयीस्थितौ ॥ अर्थानर्थौ तु वार्ता-

[illegible] ध्यास्यात् [illegible] विश्लेषयोरपि वै १ अवगीते जनैर्यद्दैन्यं दुर्वचं गर्हिते त्रि० १ स्यान्नयानयोः

शत्रोः क्षययुक्तो चिरभाविन्यां अल्पीयस्यां सत्यां आत्मनः क्षययुक्तो ४ क्षयोन्मुखः ३ सुसहः उपेक्षा १ तथ अन्यत्व ओ
४ आशुभाविन्यां स्वल्पस्यां सत्यां तत्प्रतिकारं कुरुते

अवसीदति यत्सुरैरपि त्वयि संभावितवृत्ति पौरुषं ॥७॥ अथोपेक्षाकालो वा
दि[illegible]यदुपेक्षेत्याशंक्य नायं उपेक्षाकाल इति वक्तुं तेनैव तावलश्लोकद्वये
न विवनक्ति ॥ द्विषतामुदयः सुमेधसा गुरुरस्वन्ततरः सुमर्षणः ॥ न महा-
नपि भूतिमिच्छता फलसंपत्प्रवणः परिक्षयः ॥८॥ अथोभयोरपि मध्ये ए-
कैकस्पादयक्षयोगतिमुत्कारदानीमुपपरिक्षयागमेगतिमाह ॥ अ-
चिरेण परस्य भूयसीं विपरीतां विगणय्य चात्मनः ॥ क्षययुक्तिमुपे[illegible]
ते कृती कुरुते तत्प्रतिकारमन्यथा ॥९॥ तथाप्युपेक्षायामनिष्टं या चष्टे ॥
अनुपालयतामुदेष्यतीं प्रभुशक्तिं द्विषतामनीहया ॥ अपयांत्य[illegible] चिरा

उपेक्षमाणानां १ वर्द्धिष्यमाणां १ कोशदंडजं तेजः १ अनीहया १ अपसरंति १
सन्नाता प्रभावः प्रतापयत्तेजः कोशदंडजमित्यमः १

8

प्रतिपच्चंद्रे तृतीयापञ्चम्यैतिः२ कारणं४ को शोरा सिको शस्यश्रीप्रतुमन्ते वट्टपधाने
क्षयं फि शत्रुतो स्थायी दुर्बलोप्यसमस्तु तद्दति कामंदकः२ क्षात्रजं तेजः२ सर्वलोकाह्लादः२ अविनाशी
उदितं३ क्षिप्रकारित्वं५ प्रकाशं च२

महीभुजां गन निर्वादस्तयादिवश्रियः ||१०|| ननु परिक्षीणः कथं प्रबलमभि
युक्त इत्यत्राह || क्षययुक्तमपि स्वभावजं दधतं धाम शिवं विवृद्धये || प्रणमंत्यन
पायमुत्थितं प्रतिपच्चंद्रमिव प्रजा नृपं ||११|| ननु प्रभुशक्तिर्मुख्या साह
कुत्रोपयुज्यत इत्यत्राह || प्रभवः खलु कोशदंडयोः कृतपंचांगविनिर्ण
नयः || विधेयपदेषु दक्षतां नियतिं लोक इवानुरुध्यते ||१२|| ननु स
हस्यास्य कथमर्थसिद्धिरित्यत्राह || अभिमानवतो मनस्विनः प्रियमुच्चैः
पदमारुरुक्षतः || विनिपातनिवर्त्तनक्षमं मतमालंबनमात्मपौरुषं ||१३||
पौरुषाननंगीकारे दोषमाह || विपदोभिभवंत्यविक्रमं रहयत्यापदुपेतमा
नियति नियमे दैवे येमरः४ सहकारि मतम्४ अनुसरति४ पदं स्थवसित त्राणस्था
पदं२ चिह्नवस्तु मति आम

यदि ... नरा ... युद्धप याज्ञा सत्यसेदश वेदयती४ यवस्तुप४ सं५ सहाय३ ||१३|| दश नर्थवि तिक स्तु २

अवश्यभाविनी
=अभ्युदयस्य२=

पतिः || नियता लघुता निरायतेरगरीयान्न पदं नृप
तदलं प्रतिपक्षमुन्नतेरवलंब्य व्यवसायवंध्यतां ||
षादेन समं समृद्धयः ||१५|| ननु समय प्रतीक्षे ||
धिः प्रतीक्ष्यते कथमाविष्कृतजिह्मवृत्तिना || धृतरा
रमासाद्य नरेंद्रसंपदः ||१६|| अथ तदा देवास्वयमेव संपद
कथं रोचते महीत्याह || द्विषता विहितं त्वयाथवा यदि ल
जननाथतयानुजन्मनः कृतमाविष्कृतपौरुषैर्भुजैः ||१७||
कार्यसिद्धौ किं क्षात्रेण यथाह मनुः साम्ना दानेन भेदेन समस्तै

तराय=२ नुत्साहेन सह३ नुसय=५ प्रत्यर्पितं३ सता १

४ स्थास्नु स्थिरतरस्थायी शरत्यं ते
पुंसि भर्तृ न्य सव प्राणाइत्य: ४
ने=१

पृथक्॥ विजेतुं प्रयते तारीन्न युद्धे नैव कदाचैति॥ तत्किं आग्रहेण त्या:
मदसिक्तमुखैर्मृगाधिपः करिभिर्वर्त्तयते स्वयं हतैः॥ लघयन्न ख
न्य ३ गन्नमहानिछति भूति मंतः॥१८॥ ननु युद्धात्साक्षी कोला
न तथेत्याशंक्याह॥ अभिमानधनस्य गत्वरैरसुभिः स्था
अचिरांशुविलासचंचला ननु लक्ष्मीः फलमानुषंगि
कथं ३ हितोः प्राणत्यागः शंक्यते केतुं जीवन्नरो भद्रशतानि
ज्वलितं न हिरण्यरेतसं चयमास्कंदति भस्मनां ज
।।।।८।।।। दसूनतः सुखमुज्झंति न धाम मानिनः॥२०॥

अदाहकत्वात् १

या आपानसिया नेच ... स्थाने
ध्रुवं नित्ये निश्चिते च शाश्वते ४
नहुङ्गायां तरः

चिंतया किंतु तेजस्विनामेषः स्वभावो यावद्वगीषु
धरान्ध्वनतः प्रार्थयते मृगाधिपः॥ प्रकृतिः खलु सा म
मुन्नतिं यया॥२१॥ निगमयति॥ कुरु तन्मतिमेव वि
प्रमादजं॥ ध्रुवमेतदवेहि विद्विषां त्वदनुत्साहहता विप
उपशंकाकार्ये याह॥ द्विरदानिव दिग्विभावितान्च
वायतः॥ प्रसहेतरणे तवानुजौं द्विषतां कः शतमन्युतेज
शिवर्दिनफलितमाह॥ ज्वलतस्तव जातवेदसः सततं वैरिकृ
विदधातु शमं शिवेतरा रिपुनारीनयनांबुसंततिः॥२४॥ इति

रोचने चंदने हेमन्दंगे दर्पणे मणी ॥ ग्रा [illegible] तथास्त्रपैं प्रभवेत्स [illegible] कुधप [illegible] पुराणाः३ विस्तारो वि
पक्व वातामिति पादकृवात् अन्यत्र मंगलं वस्तु तत्रापरे पस्कंरे३ सुपदि तत्राहै ४

विक्रियं सुतं मरुतः कोपपरीतमानसं ॥ उपसांत्वयितुं महीपतिर्द्वि
मिवोपचक्रमे ॥२५॥ प्रथमं तावत्स्तुत्यादिभिः प्रसादयति ॥ अ
ल्लवेषु चोहृदयग्राहिणि मंगलास्पदे ॥ विमलातव विस्तरे गि
इवाभिदृश्यते ॥२६॥ अथ पुंग्मेनाह ॥ स्फुटता न पदै
कृतमर्थगौरवं ॥ रचिता पृथगर्थता गिरां न च साम
र्त ॥२७॥ उपपत्तिरुदाहृता बलादनुमानेन न चागमः
दृगाशयः प्रसभं वक्तुमुपक्रमेत कः ॥२८॥ प्रदिसा
यतामित्याशंक्याह ॥ अवितृप्तमतया तथापि

अभिप्रायछंदआशयइत्यमरः२ असंतुष्ट [illegible] ॥१ तयाप

णवाणः३
बाधेमल
नाद्देः३
माभिसप३
९॥

गुरुत्वेन स्वस्वरूपं स्वयम वशी प्रेशस्याप्रापयितुमित्यर्थः१ अवांतर भेदस्य मार्गाः१
क्षमं शक्तौ हिते त्रिषु इति विश्वः अक्लेशो१ संपद्विपत्यन्ताः कर्तेऽर्थेषु१ फलोन्मुखत्वेनसस्यत्वस्यप

अवसाययितुं क्षमाः सुखं न विधेयेषु विशेषसंपदः ॥२९॥ अस्तु विशे
षांतरेणैव प्रवृत्तिरित्याशंक्याह ॥ सहसा विदधीत न क्रियामविवेक
दांपदं ॥ वृणते हि विमृश्यकारिणं गुणलुब्धाः स्वयमेव संपदः ॥३
हसिकस्यापि फलसिद्धिर्दृष्टैव तत्राह विवेकेनेत्याह ॥ अभि
लयन्विधिबीजानि विवेकवारिणा ॥ स सदा फलशालि
लोक इवाधितिष्ठति ॥३१॥ नियता विवेकिनः फलसि
वरूप्यमर्थं स्तौति ॥ शुचिवल्कवितततनुं तं मधुप्रशम
प्रशमाभरणं पराक्रमः स नयापादितसिद्धिभूषणः
तत्र१ दितिस्थितं विमृश्याशयः करतस्ते शास्त्रमवेत्य

अन्यथा विद्वान्पुरुषो न शोभत इति भावः ३

गुरुत्व
संप्रामान
सेयावस्मि
विमर्शया३
वाचार्य३
रंजने३
कस्तुभुवने
नेरत्यम४
दापसुहृ३
श्रवणं३

९

द्वारेन था ४ सुस्कृतापि ५ अनुष्ठिते २ निश्चितः अन्यत्र सुविचार्य [illegible]

दुरवगाहे १ कार्यानुष्ठाने १ फलसिद्धिः ५ स्वस्युक्तः ५ अक्षतापि ५ आच

हिते गहने स्यविधौ विवेकिनो ॥ सुकृतः परिशुद्ध आ

दर्शनं ॥ ३३ ॥ एवं विमृश्य कुर्वतो देवानर्थगामिनं क

रणीयगुणैर्महात्म्यमित्थं वर्णयति वसनियच्छतास्म

गसां विनिपातोपि समः समुन्नतेः ॥ ३४ ॥ सप्रति यद्

मोपयिकं गरीयसीं फलनिष्पत्तिमदूषिता यति ॥ विग

जितक्रोधरया जिगीषवः ॥ ३५ ॥ यदुक्तं विजितक्रोधरप

मित्याह ॥ अपनेयमुदेतुमिच्छता तिमिरं रोषमयं धिया पुरः ॥

निशाकृतं तमः प्रभया नांशुमताप्युदीयते ॥ ३६ ॥ ननु दुर्बल

यत्तु सम्यक्छुपक्रान्तं कार्यमिति विपर्ययं [illegible] नुपा [illegible] क्ष्यो दैवानपरे तपौरुषमितिका मंदमः

पायाः आगते ४ अभ्युदयं २ [illegible] २ अथ मस्तत्रापि

समौपयिकं ४ विवेकनु [illegible]

कार्यसिद्धानां वस्तु ताः संप्रकाशी [illegible] पातो [illegible] वपा यदि वादि त्यस चेति विश्व: ४

हं कुशल संदिग्धपु वचानेक कुपन्नि ति सुदावेरानु चेति का

[illegible] सुमतां छुद्ध [illegible] हन्मूलं स्मामरी चिकाः ४

स्तोर्दूये: = [illegible] दुष्प्रपसा: २ क्रि १ कतःमर्केषाडशोभा [illegible]

बलीयःस्तस्त्क्रोधादेव कार्यसि[illegible]माह ॥ बलवानपि क

क्षितिसंवररूपा[illegible]यः ॥ क्षयपक्षइवैद्यवीः कलाः सकलाह

विमृश्य कुर्वतः क्रियाकारणमाह ॥ समवृत्तिरुपैति मार्द

तितिग्मतां ॥ अधितिष्ठति लोकमोजसा स विवस्वानिव मे

दुःकान्यथाकरणे अनिष्टमाह ॥ क्व चिरायपरिग्रहः श्रि

यवाजिवश्यता ॥ शरदभ्रचलाश्चलेन्द्रियैरसुरक्ष्या हि बहु

यः ॥ ३९ ॥ क्रोधस्य दुष्टतामुक्त्वा तस्य त्यागमनुपदिशति ॥ किमसा

तन्वता मनसः क्षोभमुपात्तरंहसः ॥ क्रियते पतिरुच्चकैरपां भवता धी

रतयाधरीकृतः ॥ ४० ॥ श्रुतमप्यधिगम्य ये रिपून्विनयन्ते न

= अधिकारं = २

तुष्टिहनाः १ ग्रा [illegible] लाणि १ ५ = गोचराइंद्रिया श्चह

कार्य यति

गुरु

तौ ४

क्रनवत

र्यगुणेन १

द सदा [illegible] नयसादौ त्रिजगतु ॥
सजातीयः कुल्यपूर्यं तिस्खांतु नपुंसके इति [illegible] ताल्मिर

मनः॥ जनयत्यचिराय संपदामयशस्ते खलु चापलाश्रयं ॥४१॥ तप
पत्ये स्वौ न निरिसा शयेनाह ॥ अतिपातितकालसाधना स्वशरी
यो
वर्गे तापिनी ॥ जनवन्न भवन्तमक्षमा नयसिद्धेरपनेतुम
दुष्टक्रोध इत्यर्थः ॥ अथ क्षमाया गुणानाह ॥ उपका रकमा
सवः कर्मफलस्य भूरिणः ॥ अनपायि निबर्हणं द्वि
मस्ति साधनं ॥४३॥ ननु तितिक्षया कालक्षेपस्तु
वशीकुर्यादित्य आह ॥ प्रणतिप्रवणा विहाय नः स
१११। तस ॥ प्रणमंति सदा सुयोधनं प्रथमे मानभृतां न
अ

व्यसनविपदि दस्त्रे शेषदोषकामजकोपजे च ४ मृगयाक्षपद्यूता
अनुसवितुं १
वैन्क्ष्य

नशक्यं किमुताधिकर्त्तुं ॥ नवीकरिष्यस्यपशुषदाईः सत्वा
कारः ॥४४॥ कलापकं ॥ पुनः प्रकारांतरेण मन्युद्दीपनं च
दिसि स्त्रिस्त्रिस्तत्र वक्ष्यमाणप्रश्नासि ज्ञानहेतुस्ति धनंज
प्राप्तोभिमानव्यसनादसह्यां दंतीव दंतव्यसनाद्विकारं ॥ हि
तारूते जाः शरद्घनाकीर्णइवादिरन्हः ॥४५॥ सश्रीडमेदेरिवा
न्नातपर्ययमस्त्रेरवसासमानैः ॥ यशःक्षयाक्षीणजलार्णवाभस्त्वम
नप्रकारामनेः रमिवाभिपन्नः ॥४६॥ दुःशासनामर्षरजोविकीर्णैरेभिर्विनाथै
भाग्यनाथैः ॥ केशैः कदर्थीकृतवीर्यसारः कच्चित्स एवासि धनंज
अर्थोसिधेयारेवस्तस्रयोतननिवृत्तिषु अमरः १ पा

।।सिध्येयसामान्ये आतिमात्रेइत्यर्थः२ आतन्वानौघ[illegible]मसुवि॰२

वर्त्तयन्२ एवौत्सार्थकत्र्यै२ अभ्यसत्तिदूषितो२ सत्तामा।

प्रसनीतिदोषः २

अथ क्षमापेक्षणे दोषमाह॥ सुक्षत्रियस्याप्राणसहः सतां यस्तत्क्षमानुखं

स्यशक्तिः॥ वहन्द्वयीमयफलेऽर्थजाते करोत्यसंस्कारहतामिवोक्तिं।

[illegible]थ[illegible]णं अपिनो जीवयुरित्याह॥ वीतौजसः सन्निधिमात्र

ऐश्वर्यं ४

[illegible]तां त्वत्कृतिमपेक्षमाणाः॥ समानमन्यैर्दुःखावहेन स्वदीयाः

शुगुणापन्नेते॥४९॥ तथापि मन्येव कोऽयं भाव इत्यत आह॥

णं रिपुभिः दुर्मदैर्नागैरिवालूनसरोरुहं गैर्द॥ त्वां धूरि

प्रमादस्य
शानत्यौ
ही तु
दौर्बे

रूढादीत्यादि नक्षोदिवति मरश्मिं॥५०॥ पूर्वानिष्टे

य[illegible]इत्यादिना दोष उक्तः संप्रति व्यवसायिनो गुणा ना

गृहेभास्वर्हि गजानां नागावे॰३ धर्मस्येदोषन्याकेस्त्रियोरि[illegible]सनः२

क्षणाय

[illegible]स्यादित्तिभावः॥

असा[illegible]ना[illegible]दधा[illegible]

।पदस्पृशं अमात्यादिषु२ उपविशत्ते॰३ आक्रम्य२ स्थापयते करोति॰

अप्रतिरूपाणि५ प[illegible] रा[illegible]क्ष्य१ मृगपत्यादीनि५

=आपेयत=५

वराआयत्तता
यास्त्यानमवि॰

कथं दुर्विनीतस्य शत्रोः सुजेत्वमित्याशंक्य इदं जर्जरत्वादित्याह॥

=नष्टवेगाः=३

स्थिरां गतवहिरन्त्वन्यपस्यमंडले॥ अस्ति[illegible] पहरस्यनंतर

मिवाप[illegible] गारयः॥५३॥ अनुशासतमित्यनाकुलेनयवर्त्मा

क्षमामनोरथ[illegible]
=व्यासे

ग्रजं॥ स्वयमर्थइवाभिवांछितस्तमभीयायपराशरात्मजः॥

शांतेः४

युग्मं नाह॥ मधुरैरवशानि लंभयन्नपि तिर्यंचि शमं निरीक्षि

उपचेत्वे
मेवलीकैः
प्रभव२

तैः परिपटु बिभ्रदेनसां दहनं धाम विलोकनक्षमं॥५५॥ सहसोपगतः

यं तपसां सूतिरसूतिरेनसां॥ ददृशे जगतीभुजा मुनिः सवपुष्मा

=दृष्टः=२

संचयः॥५६॥ अथोच्चकैरासनतः परार्ध्यादुद्यन्स धूतारुणवल्क

अप्रभवः२ वराआयत्ततायां चातिवि॰४ युधिष्ठिरेण=२ =मूर्तिमान्=२

वराआयत्ततानिर्वर्तकैः=२

महामूल्यात्१ =आकंपितानि=१

[illegible]

=विसृते तेजसः=४
=विसृते= =शास्त्रश्रवणं=३ =मुनिश्रेष्ठे=२ =स्फुरयो र्हते=३ =आसनं=२ =तेनानुज्ञातं=२ सा

=स्रजो=२
=शांति=३
=वहन्विस्मय=४

रराजकीर्णाकपिशांशुजालः शृंगात्सुमेरोरिव धर्मरश्मिः ॥५७॥ अथ
विधाय सोऽर्हामृषिवद्युधिष्ठिरश्च गुरुपादयोः ॥ तदनुमतमलंचका
श्रीमद्वपुस्तमासनं नरेंद्रः ॥५८॥ व्यक्तोदितस्मितमयूखविभा
स्तिष्ठन्मुनेरभिमुखं स विकीर्णधाम्नः ॥ तन्वंतमिद्धमभितो
जाले लक्ष्मीमुवाह सकलस्य शशांकमूर्त्तेः ॥५९॥ छ ॥ इति
र्जुनीये महाकाव्ये लक्ष्म्यंके भारविकृतौ द्वैपायनाभिगमनो न
र्गः ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ ततः शरच्चंद्रकरा
भिः प्रांशुमिवांशुजालैः ॥ बिभ्राणमानीलरुचं पिशं

॥१३॥

=अथ त्रिभिर्मुनिं विशेषयन् चतुर्भिः कारापकमाह=२ =अभिमुखं तिष्ठन् इति शेषः=१ =पिंगलवर्णा
उन्नतं भ्यो =गुरु

जितिकोपं तविज्ञानाविरय=२ सत्त्वस्यात् पारव्यपदेश=२ =आका
=तः स्त्री देवेनाम्नाय इत्य०५ अपरिचितानां २ सौहृत्यविश्वासः३ =आकार
=सौम्यता=१ अभिप्राय=२ संपूर्णा=३

अनायतैर्मितिया
=२

तमिवांबुवाहं ॥१॥ प्रसादलक्ष्मीं दधतं समग्रां वपुःप्रकर्षेण
चेतस्सु समासजंतमसंस्तुतानामपि भावमार्द्रं ॥२॥ अनु
विविक्तां तन्वंतमंतःकरणस्य वृत्तिं ॥ माधुर्यविस्रंभविशे
षमिवेक्षितेन ॥३॥ धर्मात्मजो धर्मनिबंधिनीनां प्रसू
तीनां ॥ हेतुं तदभ्यागमने परीप्सुः सुखोपविष्टं मुनिमाबभा
अनाप्तपुण्योपचयैर्दुरापा फलस्य निर्धूतरजाः सवित्री ॥
दर्शनसंपदेषा वृष्टेर्दिवो वीतबलाहकायाः ॥५॥ अद्य
दुघाः क्रतूनां सत्याशिषः संप्रति भूमिदेवाः ॥ आसंसृतेरस्मि

द्विजाग्रजन्म रुद्रेवबाडवविप्र आह्लणरसमरः ॥ इंद्रोरजो गुणो पृथग्लोपता
अस्मि

कुखैनै

ख्वज्ञनासमाझ्य॰४ सफलं॰२ निर्वृत्तिपरमे॰ऽ॰२

ज्ञातस्तस्याप्यागतेऽभ्युमानपात्रं ॥६॥ स्त्रियं विकर्षत्यपहं स्वघानि
स्तोति तनोति विश्वं ॥ स दर्शनं लोकगुरोरमोघतवाप्सयाने
त्रे ॥७॥ ख्यातनम्र रूखपि हिम धुतो मननिर्वृत्तनिर्वृतिमे
मुज्झित तज्ञाति वियोगखेदं लसन्निधावुच्छूसतो व चेतः
दं प्रश्न कुतूहलिलं नस्मास्वधीनं किमु निस्पृहाणां ॥ त
रं गिरं तेमां श्रोतुमिच्छामु खरीकरोति ॥९॥ इत्थं केवा
मनः समाधाय जयोपपत्तौ ॥ उदारचेता गिरमित्युदा
निद्घेनरेन्द्रः ॥१०॥ आ [illegible] स्वस्य मध्यस्थ दोषवुन

सिध्दोर२ दोषावतः१ उभुखमुखरा बहुल

तू

॥१४॥

नतुनिस्पृहस्य कोयेपक्षपातइसत्राह२ इ१

चिचीषतां गुल्मवतामलज्चीपज्ञोवतेसामुसयत्रं
षु तुल्यरूपा प्रवृत्तिर्विशेषणतपोधनानां तथापि निघ्नं
धीरतं मे हृदयं गुणौघै ॥ [illegible] वीतस्पृहाणामपि मुक्ति
च्य पुंसु हि पक्षपातः ॥१२॥ अथ [illegible] स्य गुणवत्तां द्वीपितु
व्ये ऽसौ [illegible]टयति ॥ सुतानं रूपं विमुनस्य राज्ञः सुयोधनं
यस्य कुवान् वः सर्वथा बलाबलाभामाहं विपत्ते विषयास्तिला
राज्ञः उत्साहो वर्द्धयति शत्रो हानि सूचयति ॥ जहातु नै
न्नि: संश्रय्य कणादिषु तिष्ठते यः ॥ असाधुयोगाहि जं

=संदित=१ नार वात्याधिकुन्नोपमे पथोरिवार्थेति स
लयविघात

प
मुप

नेपेथस्थेनाव
तेष्ठते१

अविनाशीं२ सभालमितिसंदृश्यः२

नीतांविपदांपदतानि॥१४॥एवंशत्रोरनर्थंसूचयत्वासुहे
त्रोर्थसिद्धिंसूचयति। पथश्च्युतायोसमितैरि। रुणाधर्म्याद
अपकारं४ विराय॥त्वयाविपत्स्वपविपाञ्चिरम्यमाविधूतंप्रमपरं
विधायविधं मनोसमनीनांशमैकवृत्तेर्भवतःछलेन
तत्वन्मतिरुरी तासाहाःकृतोपकारांरिववििषस्त॥१
=धामव्या=४ नोत्रामाह॥लैभ्याधरित्रीतवविक्रमेणज्यायांश्चवी
क्षः॥अतःप्रकृ पेयविपर्विं वकर्षतिचाफिरणे
त्रिःसमस्तक्रुदिनाभ्लोकव तुर येनैपक्षस्यादम
X अथत्रिरित्या॥१X उपाय२ अतिशनप
=आधिवयास=२ =तवत्वयेप्रथं२ त्रि
=कर्तिये=२

रावृत्तासस्त४ एकविंशतिवारान्२१ आम्नयाधीने२ सम
सप्तधारा२१

सप्तकृत्वोजगतीपतीनांहतागुरुर्यस्यसजामदग्न्यः॥वीर्यो
तिशये२ विवेदऋक्र्षमाधारवंशगुणानां॥१८॥यस्मिन्ननेश्वदु
सवंशसहस्रावृतकोपि॥धुन्वन्धनुःकस्यरणेनकुर्वन्मन
शीष्मः॥१९॥युग्मं॥स्वंतमाजाविषुसेहतीर्वःसहेतकोप
परिस्फुरल्लोलशिखाग्रजिह्वंजगज्जिघत्संतमिवांतकारं
कर्णे३ ध्यासरंसनिरस्तधैर्यंराघेयमाराधितजामदग्न्यं॥असंस
रिचयः२ स येषु आयेतमस्योरपिपक्षपातैः॥२१॥अथानंतरंकरणं
नवप्रोजनंचयुग्मेनाह॥एवास्मासादितसाधनेनसुदुश्चरा
=पाशुपतास्त्रस्वरूपसाधनं९
कोपनं३ भवेर२

(18)

=प्रकृर्षलाभाय=२

श्रीप्रादयः१ ए१ आप४ व्याप्तेतेबाल... गध३ कार्य

तातपस्यो॥एतेदुरापंसमवाप्यवीर्यमुन्मूलितारःकपिकेतनेन॥२२॥मै

गाँयंमहामहिम्नामाराधनीतोन्नपदेवतानां॥दातुंप्रदानोचितभू

म्नीमुपागतःसिद्धिमिवास्मिविद्यां॥२३॥युग्मं॥इत्युक्तवंतेव्र

प्रमाणपन्नाच्यमनोतरात्मा॥प्रसेदिवांसंतमुपाससादवर्चस्वि

जिष्णुः॥२४॥निर्यायविद्याथदिनादिरम्याद्बिंबादिवार्कस्यमु

पार्थाननंवह्निकणावदातादीप्तिःस्फुरत्पद्ममिवाभिपे

॥१६॥ तुंयोगपतमायतस्मैतपःप्रभावाद्विततारसद्यः॥येनास्य

सेसमुन्मिमीलेवचिरायचक्षुः॥२५॥आकारमाशं

लाक्षाक्षारे१ दत्तो२ योगःसौना

२७ वक्ष्यमाणमहिमानं=२ =मूर्ति=१

प्रवेशंनीरूप्कर्वन्=३

पद४

=समाप्तिर्नियमेध्यानेनिपातेयसमर्थनइतिविश्वः=१

राजान्तेपत्रसौचैद्रयक्षेक्षत्रियराजयोरितिवि०

=अनुतिष्ठ=३ =अनुकूलं=१

=वक्ष्यमाणं=२

दधानमंतःकरणानुरूपं॥नियोजयिष्यन्विजयोदयेतं

विष्टर२ निरित्युवाच॥२७॥अनेनयोगेनसोमिद्धतेजानेतोर

लभितिशेषः=३ समाचरन्नाचारामुपात्तशस्त्रोजपोपवासाभिषवैर्मुनि

शेषतपःसिद्धिरियाशयेनतंनिर्दिशन्नाह॥कुरिष्प

वसनयेगोत्रसिदस्तपांसि॥शिलोच्चयंचारुशिलोच्चयंत

जाचंद्रेपुमा तिगुह्यकस्त्वां॥२८॥इतिब्रुवाणेनमहेंद्रसूनुंमहर्षि

ॐविश्व२ णेव॥तेराजराजानुचरोस्यसद्यःप्रदेशमादेशइवाधितष्ठौ

नाकारउर्ध्वरूपि तानतिव्याहितसांत्ववादेनातःस्फुटःपुण्यजनःसदृशो॥इय

जातोनाम्निकुलेचापुत्तिविश्वः४ कृतेप्रसौ३

रूपेचंद्रमसिक्षत्रियप्रियवचनेनौ १५ शैलाभिःउच्चीयतेइतिशिलोच्चयःचीयतेचयेत

=इदकिलारण्यः=४

रितिवि

…नु जीव… बेस्नादिपिहितोदरे इति अ०२ कार्यगौरवमा… श्यानिरस्त्वरसर्यः३

त्यक्षमानार

चि३ अतिसारस्रु तमप्पिदुः२

विवंसप्रसादं विश्वासयत्याशु सतां हि योगः ॥३१॥ अथोष्णभासेव
कुञ्जान्विहीयमानानुदयाय तेन ॥ बृहद्द्युतीन्दुःखकृतात्
शनैः पाडुसुतान्प्रपेदे ॥३२॥ असंशयालो[illegible]तकार्यनुन्नः
गा४ [illegible]ष्यमानः ॥ तुल्याद्विषादिव तन्मनोस्ति दुःखातिसार
दुःसगार ३३॥ अथैवं वदमानाथास्कृष्यमाणमपि शोकं विवेको
स धैर्येण विश्वास्यतया महर्षेस्तीव्रादरातिप्रभवाच्च म
॥१७॥ न्दिसुतेमघोनः सतेषु नस्थानमस्त्[illegible] शोकः ॥३
श्वतुरोपि दूरं विहाय यामानिव वासरस्य ॥ [illegible]घर

तेषां निर्विकारचित्तत्वेन३ प्रवर्त्तकस्येत्यर्थः३

[illegible]प्रवचनत्वेन३

गा

विस्तावरैः ध्यातमिवाभिपेदे ॥३५॥ तुषार
णीमंगलभंगभीरुः ॥ अगूढभावापिविलो
न्यत्रमधुरादिना तुं विषेहे ॥३६॥ अकृत्रिमप्रेमरसाभिरामं रामा
मनः प्रसादांजलिना निकामं जग्राह पाथेयमिवेंद्र
दासिंधुर्विशेष देनः कृतप्रसादावन्याहि पेनेव निदाघसिंधुः ॥ [illegible] निरू
ओसिंधुर्मासप्रत कंठमुवाच कृष्णादितिराजपुत्री ॥३८॥ मग्नां द्विषच्छद्म
येयां कारा ४ संभावनोत्कं तिमिवाकरिष्यन् ॥ आधिं द्विषामातपसां प्र
गौरवं र नामास्पदं शासुमनीषः ॥३९॥ अथोनैस्तुत्य दादं[illegible]विर्धसि

स्कृतिर्यस्यानिसंपदित्यमः२ निदाघोग्रीष्मकालेस्याद्दुष्कस्वेदोवुलन्म
स्कृतं तस्मादोपिरा

वृत्तिर्वर्त्तनजीवनमित्य०४ अपहरन्३ अभ्य:समीपमुसंगोचे स्थानापरा या
रिति के०२ अतिक

माह॥ यशोधिगंतुं सुखलिप्सया वा मनुष्यसंख्यामतिवर्तितुं वा
कानामनस्तियोगस्तानिसमुत्सुकं वा कृं सुपैति सिद्धिं॥ ४०
चाविहितस्य गोप्तु दानस्य मुख्ये न्व सुलेत्रमोऽसः॥ तेऽन हि
हेतेनि ध्नन्ति यशाणमिवासिमाने॥ ४१॥ अधिधिक्षेप
सयेयमपी त्याज्ञो॥ ब्रीडानतैरात्मज नोपनीतः सेशा पु
वितान स्हृते विततं पृथिव्यां यशः समूहन्निव
वदानेषु कृतावमर्षः स्तन्वन हृतामिव सेप्र
यतीनाम कं त्विषामकृश्रवा वशेषः॥ ४३॥

युक्ते क्ष्मादावृते स्हृते प्राप्यती तस्मे
विजती०३ आप

पी
अस्त्रीवितानमवो
पमित्यमरः३
॥१८॥
कृतकर्मणिर
वदानं कर्मवृ४
मित्यमरः२

संकटं नात्वसंबाधस्य:५ रा मास्तमिति सापद
संभासु१ पूर्म:२
योग्यतां१ सफलां१

पर
न नातिरिक्तां संख्या व नाम यथवितीं क्रियाप्ताः॥ सेसंसुताते पुरुषाधि
णीतं समुपैति संख्यां॥ ५१॥ अथ पार्थ्यां सुलस विषे पृथ्वी सुवित
मुद्दिशति॥ प्रियेषु येः पार्थ विनापतोवि विचिस्य माने: कु मैमी
यातस्य ज यापते षां क्रियाद पानो मच वा विघातं॥ ५२॥ मागा
ड्रं मा देवसन्नसंबाध शिवपिदेशे॥ मा त्सयरामो पहतोसं
ष्पपिमानसानि॥ ५३॥ निगमयति॥ तदाशु कुर्वन्वचनं
सफलीकुरूष्व॥ प्रत्यागतं त्वास्मि कृतार्थमेव स्त्नोपपी
उदीरितां तामिति याज्ञसेन्या नवीकृतां कृतविषं क

५ दुःखेनो व्यसने षघमिति अ॰ मनसिनिधापितः१
=रौपघा० कृतसत्यं२
कि॥ ४

धिला दि
अस्मानुबध
१२
निर्बाधः४
दे वेल्यं४
आमदे
दूषितौ
नीवे स्यम
प

४ तूण्यां खड्गनिस्त्रिंशचंद्रहासासिरिष्टय अ०५
दिशास्तु ककुभि काष्ठा १
विख्यातः ख्यातिर २ प्रथम २२

…शांदिदीपे काष्ठामुदीचीमिव घर्मरश्मिः ॥५५॥ अथ
ष्पुरः पुरोधसा प्रपतर्हि सेनानिः ॥ बभार रम्याप्रिवपुः सन्नौ
रथापि चारिणौ ॥५६॥ उत्तमा युधारोपणविरचित्व स्वस्थ
विकर्षणापरैः ग्रथितस्यारवकं नकार्मुकं ॥ अगातावरिहृद
स्त्रिंशयुजौ महेषुधी ॥५७॥ यशांसि वर्तितोद्यन्मुहुर्महसा ग
तौ ॥ कवचं च सदनमुद्वहन्नुवलितस्योतिर्विवां तरं दिवः ॥५८
पश्चत्यदर्शितशिवं मुर्द्धनि रवतसं प्रयाण ॥ हृद्यानि समा
णमुद्वाष्पदृशां तपोस्ततो ॥५९॥ विशेषकं ॥ अनुस्मगुरयदिवं

निर्बंधं २ महत्या कीर्त्यै पवन ४ आच्छादयन ४ खकांता ४
तूणोपासंग तूणीर निषंग इषुधिर्द्वयो अं० ४ स्यातिस्तारामिभास्वालादक् पुन
अंतर परिधानीयं बाह्ये स्वीयं

…तिर्व्वालां बुरा
चिवेलयं २
वाण मोक्षादि कं ४
…तौ बतौ पवः
…तेय पोलस्तु

दिशास्तु ककुभः काष्ठा आ ४ वलाकृ न्वि कारयोरति शाश्वद
शाद् समरः १ ~~[illegible]~~ २

नमाशासु रकुसुमनिपाते व्योम्नि लक्ष्मी वितेने ॥ ६
लिंगस्फुरंतीसुवमनिस्तरतवेलावीचिबाहुः पयोधिः ॥६
नी यमहाकाव्ये लक्ष्म्यंके भारविकृतो अर्जुनप्रस्थानो
॥ ३ ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ ततः स कूजत्कलहंसमेखलां
तागुणां ॥ उपाससादोपजनं जनप्रियः प्रियामिवासादित
म्नशालिप्रसवौघशालिनीरपेतपंकाः ससरोरुहांभसः ॥
मसस्थलीरुपायनीभूतशरद्गुणश्रियः ॥२॥ निरीक्ष्य
लोकस्य सिरन्मीलितपद्मलोचनैः ॥ हतप्रियादृष्टिविला

= ~~[illegible]~~ ३ वि
अद्भुविमर्दमीः २

= चंचलाः = २
= प्रस्थानानंत र२
= निर्व्यकाः ३
स्वरूपहारिन्तु २२

केसरोस्त्रियामित्यमरः४ कलमः शालिभेदे रक्तने

शालयः कलमाद्याश्च षष्टिकाद्याश्च

सर्वेपि ...दयस्तेवः

लब्धे सतीति शेषः३ स्फुटितानि१

स्यजकुः शफरीविवर्त्तयः॥३॥ तुतोषपश्यन्कलमस्य सो

रिणिरामणीयकं॥ सुदुर्लभे नाहति कोभिनंदितुं प्रकर्ष

मे॥४॥ नुनोद तस्य स्थलपद्मिनीगतं वितर्कमाविष्कृतपे

...स्वदंष्ट्रःपाठीनः ...मरः४ किंजल्कविभेदमुच्चकैर्विवृत्तपाठीनपराहतंपयः॥५

लत्वमापताशनैःशनैःशीतरयेणवारिणा॥ निरीक्ष्य

नरंगितक्षौमविपांडुसैकतं॥६॥ ततस्त्रिशिशालिगो

पितमन्तरंस्फुवारलंकृतकेसरेणुना॥ अल

॥२१॥ पासमानयंतीमिव बंधुजीवकं॥७॥ नवातपालोहि

तोयोपरिस्थितंतुलिनं सैकतं सिकतामयमित्य०३

बंधुको बंधुजीवकःमित्यमरः१

५ऊधस्तु क्लीबेमापीनमित्यम• स्वर्गेषु

अपराह्णगोचरस्यर्थः४ लक्षणे

वेशोपरितः पयोधरौ॥ चकासयंतीमरविंदजं रजः परिश्र

ता॥८॥ कृपालसंश्लेषिविलोचनं लिषा विरूक्षयंतीमवतंस

भिरीस्प३ पांडोः कलमस्य गोपिकां विलोकयन्मेनेशरदः कृतार्थतां॥

व्यावृत्ता४ ङ्कुपारताः पक्षिमराविगोचरादपारयंतः पतितुंजवेन गां॥

रवेक्षणोत्सुकं गवां गणाः प्रस्नुतपीवरोधसः॥१०॥ परीत

शाश्वायमाने४ यानं दंतमुच्चैःक्षतसिंधुरोधसं॥ ददर्श पुष्टिं दधतं सशार

वाधिपंगवां॥११॥ विमुच्यमानैरपितस्य मंथरं गवां हिमा

बकैः॥ शरन्नदीनां पुलिनैः कुतूहलं गलदुकूलैर्जघनैरिवादधे

जन्म१ ल्पपद्मनां सहै बंधुतां गताश्चयंप्रेम वनेषु विश्वसतः॥ ददर्श गोपानुप

हिमानि हिंसत तिरि

म•

20

यद्यपि एष वंशः पोरस्त्रिकं भित्सभ्रमरः तथापिनि
व्रजोगोष्ठं वंदेषु त्रि·५ रूलुत्वे१ मंथ गुणं कर्षणैः४
सुकृतेवषत्ते वषट्रस्य·९ अनुल्लिप्तैः२ अंगहारो

डवः कृतानुकाराणि वनासिसंभवैः॥१३॥परिभ्रमन्मूर्द्धजषट्पदाव
तोदयाद्दर्शितदंतकेसरैः॥मुखैश्चलत्कुंडलरश्मिरंजितैर्नवात
रोजचारुभिः॥१४॥निबद्धनिश्वासविकंपिताधरा लता इव प्र
विपरिलानि४ वाः॥ व्यपोढपार्श्वैरपवर्त्तितत्रिका विकर्षणैः पाणिविहार
व्रजाजिरेष्वंबुदनादशंकिनीः शिखंडिनामुन्मदयत्सु योषि
श्रमणैः४ त्सु मंथा विवर्त्तनैर्नदत्सु कुंभेषु मृदंगमंथरं॥१६॥स
पीवरस्तनीः परिश्रमक्लांतविलोचनोत्पलाः॥निरीक्षि
॥२२॥ तुं वीरसिद्धलत्ताइव वीरयोषितः॥१७॥ वरापं॥ पपात पू
स्नतोद्वेषोपमुत्कांतिकसल्यसंपदः॥रथांशीसंततसांद्रकर्द

गोपैमेपाल गोसंख्यागोधुगाभीरवल्लवाः इत्यमरः२ चारस्त्रीगणिकानेत्युपाइत्य·२ ड
वैशाखमंथमंथानमंथानोमंथदंडके इतित्र·४ ग१

मंडपोस्त्री जनाश्रयइत्यम·२ वीरुधो गुल्म लोमनीरसे
मीणिफलैः लाभैः·५ लोलश्चलसतृष्णयोः अ·३ इंगितस्तु
षुवीज्ञभावधनेफलेमितिवं·५ वरत्यम·१

रूकृतान्यथः॥१८॥जनैरुपग्राममनिंद्यकर्मभिर्विविक्तभावेंगितभूष
नाः॥ ददर्श ग्राममंडपोपमाः सपुष्पहासाः स निवेशवीरुधः॥१९॥
क्ष्य शरद्गुणाश्रियं शरद्गुणालोकनलोलचक्षुषं॥उवाच यक्षस्त
गोनहि गितज्ञो वसरे वसीदति॥२०॥इयं शिवाया नियतेरिवा
तीः जगतः क्रियाः फलैः॥ जयश्रियं पार्थ पृथूकरोतु ते शरत्
वारिदा॥२१॥उपैति सस्यं परिणामरम्यता नदीरनौद्धत्यमपं
नवैर्गुणैः संप्रति संस्तवस्थिरं तिरोहितं प्रेम घनागमश्रियः॥२२॥
न्विशदाः पतत्त्रिणाध्यते चापा पयोदपङ्क्तयः॥ तथापि पुष्क
नरम्यमाहार्यमपेक्षते गुणो॥२३॥ विपांडुभिर्म्लानतया

आरोप्यमाणं१ निर्जलतया१
अन्यच्चदुर्बलतया१

स्वैबोधु[illegible]नैः अं४ कंदबानिरा शाद्वेन वर्षर्तु रंलक्ष्यते१ कुरुशाद्वेन त[illegible] लक्ष्यते२

।चितिवे१ कर्णश्चारप्रलोल्लो[illegible]अस्तिस्त्रीभ्रवणाः अभ्यस्तेः२ जिवस्य म-३

ताचिराभ्रागुणाद्रुमदामनसिः।।इयंकुंदवानिरुल्लसच्चुरलयेत्वहि

शातानरालते।।२४।।वि[illegible]यवाणामुचितेमदासपयादरत्नकंठ

डनः।।श्रुतिःश्रयसुन्मदहंसनिस्वनंगुणाःप्रियत्वेघिक

।।२५।।अमीपृथुस्तंबभृतःपिशंगतांगताविपाकेनफल

।।विकाशिवप्राम्भसिगंधसूचितंनमंतिनिघ्रातुमिवासितो निघ्रातुमिति ठः५

।।मृणालिनीनामनुरंजितंत्विषाविभिन्नमंभोजपलाशशो

यःस्फुरच्छालिशिखापिशंगितंद्रुतंधनुःखंडमिवाहिविद्विषः।। ।।२७।।

पांडुसंव्यानमिवानिलोद्धतंनिरुंधतीःसप्तपलाशजंरजः।।अ

बिलोन्मीलितबाणचक्षुषःसपुष्पहासावनराजियोषितः।।२८।।

कीलालममृतंजीवनंभुवनंवनमित्यमरः३ निवारयंतीः२ निर्वर्णनंतुनिध्यानंदर्शनालोकनेक्षणं इ

संव्यानमुत्तरीयंचेत्यमरः२ दिङ्नेत्रसवेसवंअ२ सपुष्पहासासुरे पुष्पहासः वै३

हंसास्तु श्वेतगरुतश्चक्रां

अभ्रकाशं१ भूषितंगुंफितेगाढमित्यमरः३ व्याप्ताः२ अपरसंत्रिगोचरादिसंथं४ चाष आभी२

स्मयो२

अदोऽपितेवेषुतजातवेदसासितांबुदच्छेदतिरोहितातपंततांतरंसान्तर

साकरैःशिवनभोवसंतरोऽनवायुभिः।।२९।।सितच्छदानामपदिश्य

तारतेरमीषायधितोःपनतानिणां।।त्रकुर्वतेवारिदरोधनिर्गता

लापमिवामरस्यादिशः।।३०।।कलापं।।विहारभूमेरभिघोषमुत्सु

तीयेरकुलं यस्मि[illegible]

रीरलेभ्यश्च्युतयूथपङ्क्तयः।।असक्तमूधांसिपयःक्षरंत्यमू

नीनेवेपंतिघेनवः।।३१।।जगत्प्रसूतिर्जगदेकपावनीव्रजो

येरूपेयुषी।।द्युतिंसमग्रांसमितिर्गवामसावुपैतिमंत्रैरिवसं

ध्व२

३२।।कृतावधानंजितबर्हि[illegible]णोसुरक्तगोपीजनगीतनि

घत्सामपहायसस्पृहपसीनसस्यमस्थितिमृगीकदंबकं।।३३

दत्ताहुतिस्तिरस्तो सूर्यमुपतिष्ठते

आदित्याज्जायते वृष्टिर्वृष्टेरन्नंततः

धारासंपात आसारः अ०२ रा॥ नादिश्यया गमे २
दुकूलं तु क्षौमाः २ ५ शिखिप्राः २
गतव्यदेरे

रयावधीरितः सरोरुहिण्या शिरसा नमन्नपि ॥ उपैति शुष्
सा मनोनुवातमुद्गताक्षिपाण्डुतां ॥३४॥ अमी समुद्धूतसरोज
साकेरणेन वायुना ॥ उपागमे दुश्चरिता इवापदां गतिं न निश्चे
मुखाः ॥३५॥ मुखैरसौ विद्रुमभंगलोहितैः शिखाः पिशं
बिभ्रती ॥ शुकावलिर्व्यक्तशिरीषकोमला धनुःश्रियं गोत्रभि
ति ॥३६॥ इति कथयति तत्र नातिदूरादथ ददृशे पिहितोष्णर
विगलितजलभारशुक्लभासां निचय इवांबुमुचां नगाधिरा
॥२४॥ तमतनुवनराजिश्यामितोपत्यकान्तं नगमुपरि हिमानीगौरमा
उपत्यकाद्रेरासन्ना भूमिरूर्ध्वमधित्यकेत्यम
हिमानी हिमसंहतिरि

...पावितं चेति अ०४ समुत्सातं तमिवस्थितं ५ रभसो हर्षवेगयोरिति वि०४ तपनः सविता रविरि

जिष्णुः ॥ अनुगतमद्धरागस्यानुसंस्मारलक्ष्मीमसितमधरवासो बिभ्रतः
सीरपाणेः ॥३८॥ ॥ छ ॥ इति श्रीकिरातार्जुनीये महाकाव्ये लक्ष्म्यंके भार २
विकृतौ शरद्वर्णनो नाम चतुर्थः सर्गः ॥ ॥ छ ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥
र तो ४ अथ जयाय नु मेरुमही[illegible]रभसया नु दिगन्तदिदृक्षया ॥ अभिययौ
स हिमाचलमुच्छ्रितं समुदितं नु विलङ्घयितुं नभः ॥१॥ तपनमंड
म नेरोग ४ दीपितमेकतः सततनैशतमोवृतमन्यतः ॥ हसितभिन्नतमिस्र
लिनभाग ४ रः शिवमिवानुगतं गजचर्मणा ॥२॥ क्षितिनभःसुरलोकनि
पदे २ कृतनिकेतमदृष्टपरस्परैः ॥ प्रथयितुं विभुतामभिनिर्मितं प्र
जगतामिव शंभुना ॥३॥ भुजगराजसितेन नभःश्रिता कनक
नपश्चात्सामद
रथयोरश्चि सं०३ शंसवस्मादिति ... सामर्थ्यं २

मध्या... संजातपक्षा... ते ४ प्रज्ञातगर्जितैः ४

...नि चपराद्वः समरुहवानवकस्तथा पिपाषा४ शिखरेण १

...चपः रंगवाचीक्षवितुं अर्हति १ अवरुग्णेः ५ तीर्थेषु स

...यो बहि विराजितसानुना॥ समुदितेनि चयेन तडित्वती रुचयताशारदंबुदसंहति

...हारतुंग मणिमयूखचयांशुकभासुराः सुरवधूपरिभुक्तलतागृहाः॥ दध्वते

...तेअर्हे ३ ...तं गोपुरा पुरइवोदितपुष्पवनाभुवः॥४॥ अविरतोज्झितवारि वि

...तैः ४ विशंकितैरचिरद्युतितेजसा॥ उदितपक्षमिवारतनिस्वनैः पृथुनितं

...पायाक तं बिभ्रिरंबुदैः॥६॥ दधतमाकरिभिः करिभिः क्षतैः समवतारसमैरस

...मरः ४ सतैः॥ विविधकामहिता महितांभसः स्फुरसरोजवनाजवनानदीः॥७॥

नवविनिद्रजपाकुसुमत्विषां द्युतिमतां निकरेण महोरमनोः॥ निहितसां

२५॥ ध्यमहाःखमिवकचिन्निचितकांचनभित्तिषु सानुषु॥८॥ पृथुकदंबक

...ताः १ अवगाह्य घ्यप्रभोरो स्यः अनुकूलाः ३ भ्लानिः २ पद्मरागाणां २

रूपकाः पुष्पेकातानां पुष्पेविवे सेर्देः २

निश्छिद्रैः ५ शोभिते ४

...पेचनिकुरंबके इत्यमरः यत्रापि विश्वः १ ...तुषारो हिमसीकरोः तुषारस्फटिना हिने

तान्यस्कंदस्तमानस्या तापिछो ष्पीत्यमः १

...करंजितं अधितमालतमालवनाकुलं॥ तुस्युतु षारतुषारजल अरविं...

...रतसदानसदाननदंति ने॥९॥ रहितरत्नचयान्नशिलो ...मो ये लिखितं...

...पलता नच नानदंतसुवः॥ विपुलिनांबुरुहा न सरिद्व ...ति...

...मान्दधतं न महीरुहः॥१०॥ व्यथितसिंधुमनारतनैः सम...

...कवधूजघनैर्घनैः॥ फणभृतामभितो विततंत ये ४

...तं ता वकुलैःकुलैः॥११॥ ससुरचापमनेकमणिप्रभै

...रहिमपांडुसिः॥ अपि च ... शिखरैरुपबिष्कृतं धनि

...भुजुवांचयं॥१२॥ विकचवारिरुहं दधतं सरः सकल

...मानसं॥ ग्रीष्मगात्मजयाच...तर्ष्यालक्लहंस

कदंबः ... सस्यादित्यमः २

84

वत्तः। वेद्याद्यपाः। व्याप्वा ... प्रतिक्षपर अन्ना

नसं ॥१३॥ ग्रहहरिमान गगनान स्सितोदिवं ज्वलय

तक्ष ग्रान्तुना ॥ मुकुरनुसमरयं तमनु हंपं त्रिपुरहा

चेनः ॥१४॥ वित तरसा करराजिराजिह छुतिरूप करोधवि

सेः ॥ दप तमनुन्नतसानुसमुन्नतां च तक्षित तव्यजनामिव

॥ कुरुवे ॥ अनु चैरणाचनाधिपतेरथो नगविलोक

मानसः ॥ सजग व वचने वियमादरान्मुखरतावसरे हि विरा

६॥ अलमेष विलोकितः प्रजानां सहसा संहृति मंहसां विहन्तु

मसाः स्वधैव कुर्वन्निह हिमगौरैरचलाधिपः शिरोभिः ॥१७॥

धिगमे किंचिदवागमैः सततमसुतरं वर्णयं स्यंतरं ॥ असुमति

स्त्रियामाक्ष ग
दाक्षपेत्य मः

मंगला नतरा
भ ज्ञान कार्य
धो अय अ

॥ पापसंघात ३

॥२८॥

दुस्तर १

न चिंतुमशक्या १

आगमशास्त्रे १
पुराणादिभिः १

सुखेन तरितुमशक्यं १ मध्यभाग १

२ = पर्यंते तीर्थेवश्लेषमापद्य विकंरुधी

ग

---

१ = कुत्सरसयति नीतिती गः द्यामा = १

उक्ते ४

३ = स्तुतिविलंबितमाहनत्सौक्षरो = ३

अयः सावि

न १

कांतसमिपेः परमात्मा न १

विदेदिग्व्यापिनं पुरुषमिव परं पद्मयोनिः परं ॥१८॥ चारु चिरपक्

ता गृहे रूपलसत्तोलनैस्तलराशिभिः ॥ नयति संततमुत्सुकू

रतिमतीरूपकांतमपि स्त्रियः ॥१९॥ सुलभैः सदा नयवतां

चैगुरुच काधिपरमैः परमैः ॥ अमुना धनैः क्षितिभृतातिरु

भाति जगती जगती ॥२०॥ अखिलमिदममुष्य गौरीगुरो

पिनैति मन्येतुलां ॥ अधिवसति सदा यदेनं जनैरविदित

तानीपतिः ॥२१॥ वीतजन्मजरसः परंशुचि ब्रह्मणः पद

छतां ॥ आगमादिव तमोपहादितः संभवंति मतयो भवच्छिदः ॥२२॥

पू. लासात

विष्णुलोके २

क्ष्ण १ = २ स्वरसारविरतिर्ननौ रौग्य भाक्तु ... १

स्तैनानि १

रत्नधातुर्हिमवत्पर्वतोद्भव
गौः = १

४ = प्रमिता जससैरुदिता = ४

२१

दिवसेषु सुखी पादनस्य [illegible] सर्थे १   दव गुणा स पदा अन्यो
सूचयतीत्यर्थ: रागा १ ओषध्य   शिरखाखापीडउत्तरावित्य १ संध्यादिमु पासे पद्मा २

स चरणं लाक्षारागारोपणेनिप[illegible]तितपुष्पापीडा: ॥ पीताङ्गराजकुस
म्नांसन्नांसं सस्मिन्स्फुरतविशेषताय्याः ॥ २३ ॥ गुणसंपदो
पुरंमाहिमानमनमहिते जगत: ॥ नयकान्ति निश्रियद
मे तिन ज्वलितमौषधय: ॥ २४ ॥ कुरङ्गीणा: कृतेरस्तरव
ना: सकमल्लं कमल्लं ॥ दूह सिंधवध्वरपावरपाकरिणामुदे
नलदा: ॥ २५ ॥ साहसूर्यं गतमपनिद्रचूतगंधे रामोदमदजल
योदेन: ॥ एतस्मिन्मदयति कोकिलानकान्केली नालि: सुरकरि
पालकाष: ॥ २६ ॥ सनाकवनितं जितं बरू चिरं चिरं सुनिनंदनं

जनिताङ्करा

जनितासुरा

प्रहर्षणीवृत्त

उत्को राकु २
रोस मानिय
मुक्ती तिमद
शेष: ५
२४
वरणाकर
लुरि स्यम
परिमल: ३
॥२७॥

शिरमस्त्रियामित्य: ३ – म्नो ज्रो गस्त्रिदशयतिप्रहर्षणीयं से तातिरित्ते २   त्वाच घोषे: १
नलदस्तामिस: ३   १

अर्धालोकरक्षाकरयोति [illegible] १   हरिचंदनमातंगाशीर्षे चसुरपादपद्दि ति विं: २
नागरालस्य १   उच्चस्था १   विस्मरयंती ति भा व: ३ १ रसैर्जसजसाजगो गु तगति:

पुष्पवतोऽवतोरसपरापरास्ते वनुध्यासु धाधिवसति ॥ २८ ॥
नमौषधय: प्रदीपा: शय्या नवानि हरिचंदनपल्लवानि ॥ अ
त: श्रमजितश्वसरोऽलवा ता: स्मर्तुं दिशंति न दिव: सुरसुंदरीभ्य: ॥
र्थमभ्यसि चिरायतपञ्चरे त्यायादो विलंघन विन्नोत्थविनोदना
बताय सुजमज्जनेवोत्तवान्याभ्यो तन्निदाघसलिलांशुलिना
ीये नापवित्रसलिलसुरं नागस घोदे वासुरैरमनमबुनि
॥ श्रावत्तनैरहिपतेरयमाहिताका वेत्याशिखांत्रे वविभातिस
॥ ३० ॥ नीलां श्याव स्वयं सुहुर शिशिरस्तरस्मेरस्त्रैरानीला शैवैर्विराचितप

वसंततिलका

उक्तावसंततिल
कात्सजाजगौग:
जलजेन
द्वितीय
[illegible]
[illegible] समर: ४
आसलयथै: १

आकारे विष्टर्ययनि वर   परभागो गुणा [illegible] षरिति कोश:
आप्ति ध्या १   किरणा समसत्कां शुरित्य १

१ चन्द्रिका कौमुदी ज्योत्स्ना १ लावण्यं तां चन्द्रनिस्यमं २ विशदः श्वेतः पाण्डुरः
इन्द्रनीलैः १ रत्न १ निष्पादयति १ हंसवर्णश्वेता १ बहुतार

त्नैः॥ ज्योत्स्नांशं कामिह चिंतरति हंसश्येनीमध्ये स्फुरत्स्फटिक
त्नच्छाया॥३१॥ दधतः नवविलासशालिन्त्तं मन्दुपतन्नापवनेन न
दहत्नलितविलासिनीजन स्फुगतिकुटिलेषु पयस्सु पंकजी कम्पः ४
स्मिन्न गच्छतपिनाकत्र्नासलीन्मा बकुवेपथुरधीरवि चलि
या॥ विन्यस्तमंगलमहौषधिरीश्वरायाः स्त्रस्तोरगप्रतिसरेण करे
ण॥३३॥ कामद्विघनपदवीमनेकवंशैस्तैरोभिः शुचिमणिल संख्या ३
वेश्मिन्नैः॥ उस्राणां व्यभिचरतीव सप्तसप्तेः पर्यस्यन्निह निच ॥२८॥
त्तसंख्या॥३४॥ यच्चत्तैयस्मिन्पुरमुच्चगोपुरं पुरां विजेतुर्ध्व

मभ्रः २ निर्मितवान् १ आकाशं ३ प्रतिसरो हस्तसूत्रं चैमौल्यं चमेऽव्यनक्षिति
आकाशवर्तीनां २

नीविरिश्वासदा गतिः ३ अभीक्ष्णं आगच्छन् ३
यातिकरैः समस्तैः २ आच्छादितैः निवर्त्तयति ३ अभीक्ष्णं बहु २

ध्वनाधिपः॥ स एष वैलासमुपात्तपार्पणः करोत्यकालास्तमयं विवस्वतः
॥ नानारत्नज्योतिषां सन्निपातैः छन्नेषु तः सानुवप्रान्तरेषु॥ बद्धां बद्धां
शंकामसुष्मिन्नावानावान्नी तरिभ्यानिहन्ति॥३६॥ रम्या नवद्युति
तिनशाद्वलेभ्यः श्यामीभवत्यनुदिनं नलिनीवनानि॥ अस्मिन्वि
सुमस्तबकाचिता नो शाखा स्तौ परिणमंति न पल्लवानि॥३७॥ नलिनी तिः २
विषयेषु लीढमुक्ता इव मरकतोऽमरीकयामन्गीस्त्रिः॥ इह न
कोमलामणीनोर विकरसं चलितानलं विभासः॥३८॥ उत्फुल्ल
नलिनीवनादमुष्मादुद्धृतः सरसिजसंभवः परागः॥ वात्याभि

मूर्च्छि वर्द्धयति २
मरकतमणीनां २ संभिन्नः मिश्रितः २ तिः १ वातसमूहैः
उद्धृतः १

पथानः पदवी प्लुतारस्याः३

ोयः१ परिमंडलितैः१ प्रभातेर२ यावकोलक्त[illegible]यह्समर२ बंधुलीभवतार२

प्रदक्षिणीकृयासु२

ते विवर्जितः समंतादाधत्ते कनकमयातपत्रलक्ष्मीं ॥३९॥ ई
मयाः सुरापगायामुषसि सयावकसव्यपादलेखाः ॥ कथयति शि
रीषयोगे विषमपदापदवीविवर्तनेषु ॥४०॥ संमूर्छतां र
मकूखलाल्लैरालोलपल्लवलतांतरनिर्गतानां ॥ घर्मद्युते
मुहुः पटलानि धाम्नामादर्शमंडलनिभानि समुल्लसंति ॥४१॥
हेमन्मयूखनिचयैः परिवीतमूर्त्तिर्वप्राभिघातपरिमंडलितोरुदेहः ॥
गाण्यमुष्य सलतेगणाभर्तुरुक्षा कुर्वन्वधूजनमनस्सु शशांकशंकां ॥२९॥
॥४२॥ संप्रति लब्धजन्म शनकैः कथमपि लघुनि क्षीणपयस्युपेयुषि भि

सेवामर२ शंकरस्य२ तेर२

छिन्नस्वरूपे१ बन्नारादिः शचीपतिरिन्द्रस्य१ दोग्धारो तराः संमौ सम्मोचयन्तीः कातयेन्

समर्थाः२ सिरूानिः२ बिंदुः१

नलधरपटले ॥ खंडितविग्रहं बलभिदो धनुरिह विविधाः पूरयितुंभ
ते विभवैः शिखरमणिरुचः ॥४३॥ स्नपितनवलतातरुप्रवालैरमृतल
ति शालिभिर्मयूखैः ॥ सततमसितयामिनीषु शंभोरमलयतीह
नमिंदुलेखा ॥४४॥ क्षिपति योऽनुवनं विततां बृहद्बृहतिकामिव
कीं रुचं ॥ अयमनेकहिरण्मयकंदरस्तव पितुर्दयितो जगती
॥४५॥ सक्तिं जवादपनयत्यनिले लतानां वैरोचनैर्द्विगुणिताः स
मयूखैः ॥ रोधोभुवां मुहुरमुत्र हिरण्मयीनां भासस्तडिद्विल
ानि विडंबयंति ॥४६॥ कषणकंपनिरस्तमहाहिभिः क्षणविम

रूपक्षा
उत्तरा
२२ल्य
गुरुस्त्वा
यादि
स्व्यतंदु

अन्योन्यसंगतिं३ कंडूयनेन१ चित्रभानुर्विरोचनः अ०

दूरीकरोति सक्तिं२ भुजंगाः फणिभुजंगमस्य१

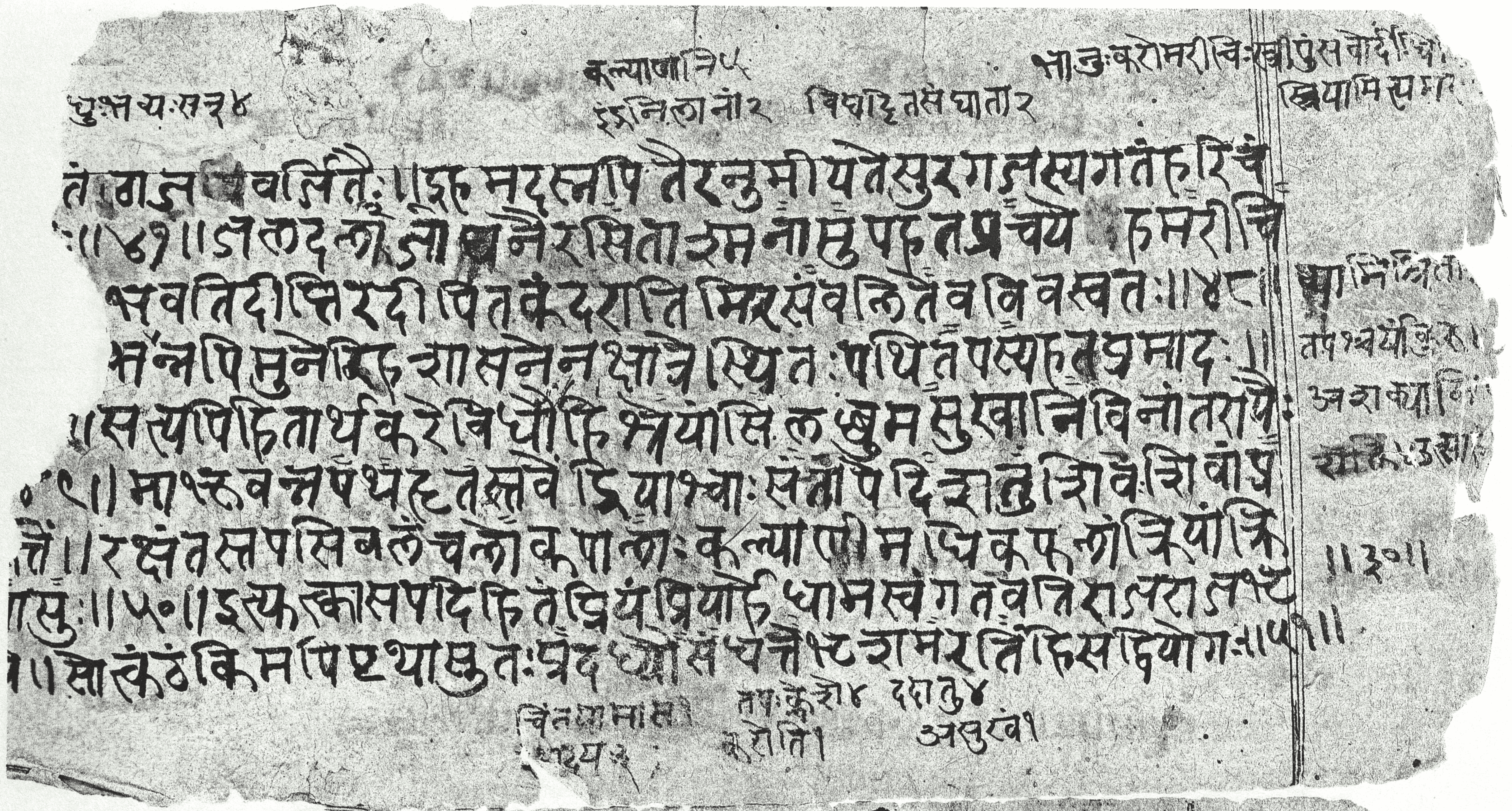

कल्याणानि५ भाजुःकरोमरीचिःखा पुंसवार्दीधि
धुस्त्रयःसरर४ इमनितानां२ विधाहितसेघाता२ स्त्रियामिसमः

तं गाङ्ग[illegible]वलितैः॥४६ मदस्त्वपि तैरनुमीयते सुरगजस्य गतेहरिचं
ः॥४७॥ऽलतदलोऽज्ञो[illegible]नैरसिताऽम्बनाम्बुपङ्कतप्रचये [illegible]कमरीचि
भवति दीप्तिरदीपितकन्दरातिमिरसंवलितेव विवस्वतः॥४८॥ घ्रामिन्निविते
मन्नपि मुनेरिह शासनेन क्षात्रे स्थितः पथि तपस्यहतप्रमादः॥ तपश्चयोसिरे
॥सत्यपि हितार्थकरे विधौ हि श्रेयांसि लब्धुमसुखानि विनान्तरायैः अराकार्या
०९॥ माभूत्व वन्यपथवर्तनतस्तवेन्द्रियाश्वाः संतापदिशन्तु शिवेः शिवाय रातिः[illegible]उसा
त्वैं॥रक्षन्तस्तपसि बलं च लोकपालाः कल्याणीमधिकफलां क्रियां क्रि ॥३०॥
यासुः॥५०॥ इत्युक्त्वा सपदि हितं प्रियं प्रियार्हे धाम स्वं गतवति राजराजभृत्ये
य॥सोत्कंठं किमपि पृथासुतः प्रदध्यौ संधत्ते भृशमरतिं हि सद्वियोगः॥५१॥

चिंतयामास१ तपःक्लेशे४ दत्तातु४
[illegible]यर करोति। असुखं१

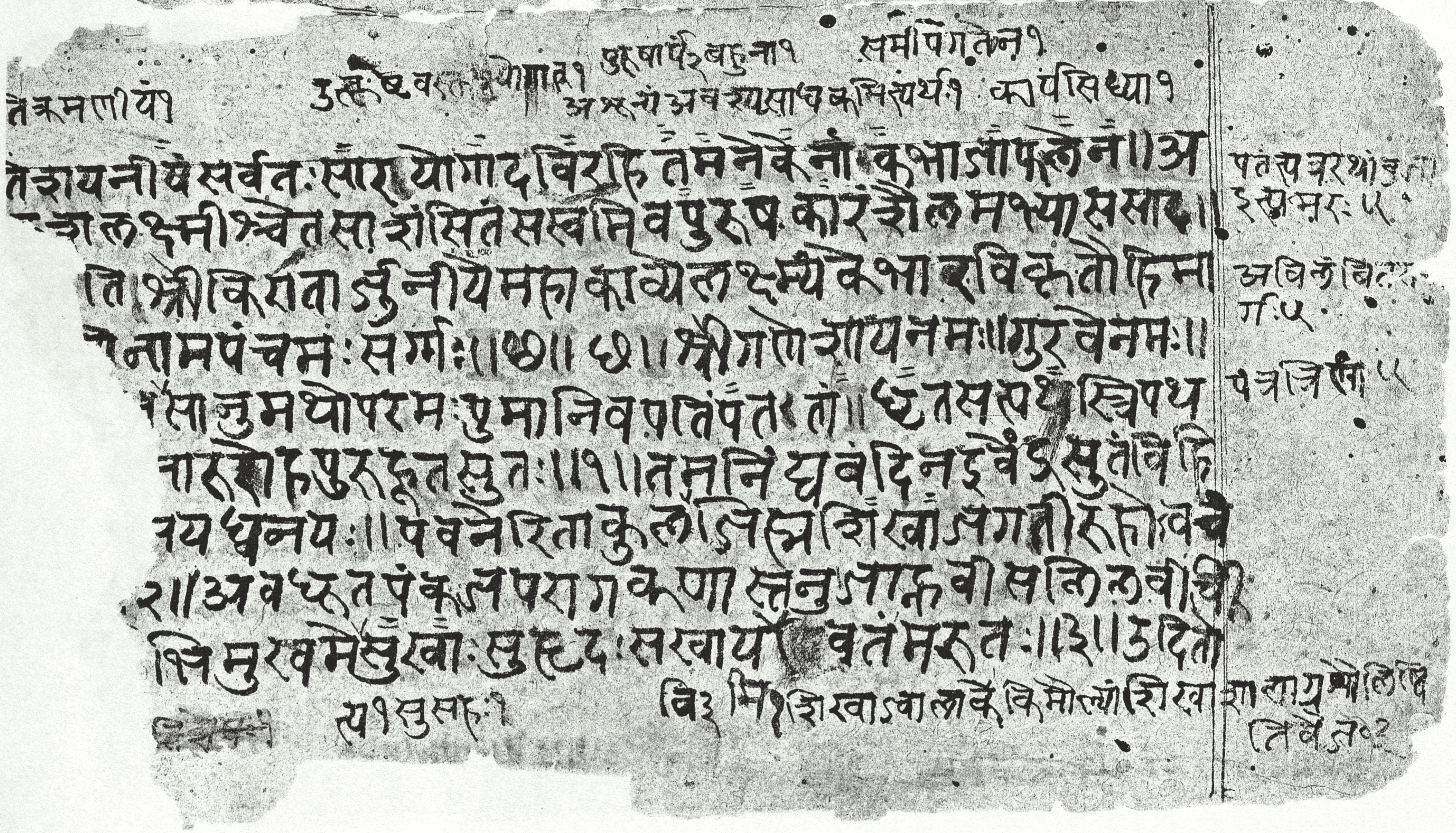

गुरुपार्थे बहुना१ समीपगतेन१
तंक्रमणीयं१ उत्कंठा वर[illegible]योगात१ अभ्यासात्अवश्यसाध्य कर्मसिद्धार्थ१ कपंसिध्या१

तेशयनीये सर्वतः सारयोगादविरहितमनेकेनांकभाजा फलेन॥अ पतत्पत्ररथोगुरु
[illegible]लक्ष्मीश्चेतसा शंसितं स सवमिव पुरुषकारं शैलमभ्याससाद॥ २ष्णूमरः५
ति श्रीकिरातार्जुनीये महाकाव्ये लक्ष्म्यंके भारविकृतौ हिमा अविरुलोविवित
नाम पंचमः सर्गः॥छ॥छ॥श्रीगणेशाय नमः॥गुरवे नमः॥ गः५
सानुमग्र्योपरमंशुमानिव पतिष्पतन्तं॥ धृतसत्पथस्त्रिपथ पत्रत्रिणा५
गारो[illegible]पुरुहूतसुतः॥१॥ तमतनिघ्यवंदिनइवेंऽसुतं विहि
तयधुनयः॥पवनेरिताकुललिजिह्मशिखाजगतीरुहोवचे
२॥ अवधूतपंकजपरागकणास्तनुजाह्नवीसलिलवीचि
भिदुरखमेसुखाःसुहृदःसखायविवतं मरुतः॥३॥ उदितो

[illegible] त्य१सुसह१ वि३ मि१शिखाऽवालाके विमोत्यो शिखाशालायुक्तोलिदि
तिवेंतर२

कूजिताः १ पततां ... तिशेषः २ तिर्यग्दत्तप्रहारस्तकाग ... परुणतः
हं १ म १ क्षतानिधफरे २ तिहता: ५

वेल्लिताः स्फुटं संसारसविरावयुलः ॥ मुदस्य मांगलिकु त्यं यकु
न्हुरनुवप्रमपो ॥४॥ अवरुगणहुं गमुरदारू तरोनिचयेपुरः सु
...सदद्दशवितसवना चरितोप्र णतिं बलीयसि विरूढिकरी ॥
नालमवलोकयितुं परितः सरोजरजसारुणिते ॥ सरिदुत्तरी
नत्सतरंगरंगिकलाहंसकुले ॥६॥ दधति क्षतीः परिणतद्वि
लयोषिति मंदसहतिभिः ॥ अधिकांसरोधसि बबंध धृतिं म
पिगुणायमहान्न ॥७॥ अनुहेमवप्रमरुणैः समतां गतमूर्मिभिः तुल्यर
शुभिः ॥ सरथांगनाम वनितां करुणैरनुबघ्नती मति ननंद रुतैः ॥ इ १॥
भवतीतिशेषः २ कनककलानुसमीपे २ निभ्रांतीरुतवाञ्चे ३ ॥८॥
अन्विष्यती १ प्रकृष्टप्रियपदेशे वा तस्य आ...

वचनेबहुवोमदीबुबिंदवः स्तिन ५ मेचकतानित्यमरः ४
रोषादि विवर्णतरापादनं १
इगपिबाणैसुः त्रियाः १ समर्था १

तिं न निलगद्दुरुचयाश्चलवी चिरागरचनापरं वः ॥ मणिताल
न्नेम ग्रमपि पुरितं मनोगतमिवाकृतयः ॥९॥ अपलाहतोद्धत त
जविना विपृच्छतवितते नरुतां ॥ सद्दृशं कितकशिखाविशदेस
पमिव पेन्नमणी ॥१०॥ बहुबर्हिचंद्रकनिभं विदधे धृतिमस्य
टलं ॥ अवगाढमीक्षितुमिवेभपतिं विकसद्विलोचनश
॥ प्रतिबोधजृंभणविभिन्नमुखी पुलिने सरोरुहदृशा
दृष्ट मौक्तमणिप्रकरागदं लोभ्नु बिंदुरिव पृष्टुक्ति वधूः ॥१२॥
पुविद्रुमलता विटपस्तनु सांडफेनलवसंवलिताः ॥ स्मरदा बिंदु १
क्रि २ विटपः पल्लवो वा रखं विस्तारस्तंबे भयाः विणी कामोद्दीपनस १
शाखा १

अस्मियाता२२ आघ्राय१

रतिसमच्छतरां दधिपताधरस्थरशानो शुच्छतः ॥१३॥ उपलभ्य चं

तं मदगंधमुत्थितवतां पयसः ॥ प्रतिदंतिनामिव स ... बुबुधे ददर्शइत्यर्थः२

प ...मुखान्करिणः ॥१४॥ स जगाम विस्मयमुदीक्ष्य पुरः

प...पातिताः फणिनः ॥ जहितैर्विचित्रविसिनः श्वसितैः शर

नमपां पटलं ॥१५॥ स ततार सैकतवतीरभितः शफरीपरि

...ारूढाः ॥ ललिताः सखीरिव बृहज्जघनाः सुरनिम्नगामुपयतीः

॥१६॥ अचिरोज्झितपुष्पभरावनम्रशिखैः परितः परिष्कृतलतांत ॥३२॥

ः ॥ मनसः प्रसत्तिमिव मूर्ध्नि गिरेः शुचिमाससाद स वनांतभुवं ॥१७॥

२१८ गिरिश्चितिशेषः२

आच्छादितवान्३१ योगिनां१ प्रस्तरणां१ प्रात्तीत्तुमित्यर्थः२ विषयांतरपरिहृत्य... मनुसः२ दार्ढ्यं२

जुगोपहर्षमुदितं मघवानयवर्त्मगाः प्रसवतोऽप्रियया ॥२८॥ प्रणिधाय चित्त

नथ तत्त्व तया विदितेऽप्यपूर्व इव तत्र हरिः ॥ उपलब्धुमस्य नियमस्थिरतां सु

सुंदरीरिति वचो विदधे ॥२९॥ सुकुमारमेकमणुमर्मभिदामतिदूरगं यु दूरभेदि२

तमोघतया ॥ अविपक्षमस्त्रमपरं कतमद्विजयाय यूयमिव चित्तभुवः ॥

भवीतयेऽहत ... मनसां मदबाधवारिजैर्सः शमने ॥ परिपीय मा

नेववीक्षक ... बसादमति नयनोत्पलिभिः ॥४१॥ बहुधागतोऽपि नानाप्रकारं

त शरतस्ताः कमनीयतां समभिहिंस्य पुरा ॥ उपपादिता विदधाता सम्पादिता४

भवतीः सुरसद्मयानसुमुखी जनता ॥४२॥ तदुपेत्य विघ्नयत तस्य त विघ्नयुक्तं कुरु

ःकृतिभिः कलासु सहिताः सचिवैः ॥ हृतवीतरागमनसां ननु वः स्त

१८स्य गीतवाद्यादिषु प्रवणाः२ तत्त्वज्ञाने५ एकिक्रत्य२ निर्वेदेन५ सुजंता३

गंधर्वैर्युक्ता१ गत्वा२

५.कार्यो नरमाह॥४

शुक्लाध्यां१

धनं षयाम्मिरतिरक्षतां४ अविवार्यं * स्तुत्व समिति निगमारु + २८ षयसंसक्तः१

रागिणे प्रतिसुखं विभजंति ॥४८॥ अविमृश्यमेतदभिलष्यति सद्विष वाद्यति१
।वध्येन विजयातिशये ॥ अवधीतयेन दितपा सविधिः कुनारासनं कचवि माविक्षप्ति
नक्तिपथः ॥४४॥ एष पाम्नितत्रपरिबोधिचमात्तवती सिरन्यमुनिवर्द्धितैः कृ२
यशांसि विक्रमवतामवतां नवधूषु घानि विमृशंति धियः ॥४५॥ अ नस्पशांतीस्प
तापैश्चितिं चिरं पुरः सुरगणामादरोभित्यपत्ति मुखं समवाप्य पत्युः ॥ ले
रां द्युतिमिमत्यव उसमरुः संभावना त्यपि कृतस्य तनोति तेजः । कीर्तिं६
६ ॥ प्रणतिमथ विधाय प्रस्थिताः सद्मनस्तांस्तनसरनमितागीरेणानाः
नीतिसाऽजः ॥ अचलनलिनलक्ष्मीहारिणा नलंबभ्रुवास्तिमितममरभ ॥२५॥
तुर्द्रष्टुमक्ष्णां सहस्रे ॥४१॥ ५२॥ इति श्री किरातार्जुनीये महाकाव्ये लक्ष्म्ये

क्षयार्थ्ययोरपचितिरिति अ०५

रूप५

शास्त्रविधानेन शुचितत्वहीं २ मनस्विनां ४ तपोभिः ५ नियम्य २

अनुसानु पुष्पितलताविततिः फलितोरुभूरुहविविक्तवनः ॥ ध्रुतिमा
ततान तनयस्य हरेस्तपसेऽधिवस्तुमचलामचलः ॥१८॥ प्रणिधाय तत्र वि
धिनाथ धियं दधतः पुरातनमुनेर्मुनितां ॥ श्रममादधावसुकरं नत उंयर२
किं नितावसादकरमासवतां ॥१९॥ शमयन्धृतेंद्रियशमैकसुखः
चेभिर्गुणैरघमयं स तमः ॥ प्रतिवासरं सुकृतिभिर्ववृधे विमलः निर्मुनि
भिरिव शीतरुचिः ॥२०॥ अधरीचकार च विवेकगुणादगुणेषु
यमस्तवतः ॥ प्रतिघातिनीं विषयसंगरुचिं निरुपप्लवः शमसुखा
सवः ॥२१॥ मनसाऽजपैः प्रणतिभिः प्रयतः समुपेयिवानधिपतिं सेवधं माशं
दिवः ॥ सहजेतरौ जयशमौ दधती बिभरांबभूव युगपन्महसी ॥२२॥

वाग्भिकायगतुकैः१ मंत्रविशिष्टन्यासैः२ अहिंसादिनिरतः२ तेजसी१
वीरशांतौ१ बभार१

न शक्नुवेतीनिशाव:४ अवधीरितं तिग्मरूपलेयस्प५
मरकतमणि१ अधःकुर्वैश२ तिरस्कृतः५ मानेन१

रसाहरिन्मणिनिभ्तः सवहन्रूकूवलन्मनोभिषवेभो नलठः।।उपमा
यावरणदीधितिभिः परिमृष्टमूर्द्धनितमाकृतरो।।२३।।धृतमोहितिरपथ्य
चेतनमतिश्वरितैर्मुनीनधरयन्नुरुश्रिः।।रजयांचकार विरजाः स
न्नकमिनेशतेरयितुनयुणाः।।२४।।अनुकूलपातिनमचंडग
रतांसुगंधिमभितः पवनं।।अवधीरितार्तवगुणं सुखतां नयत
चो निचयमंशुमतः।।२५।।नवपल्लवांजलिभृतः प्रचये बृहतस्त
न गमयतावनतिं।।स्तृणता तृणैः प्रतिनिशं मृदुभिः शयनीयता
मुपयतीं वसुधां।।२६।।पतितैरपेतजलदान्नभसः पृषतैरपां शमयता।।
च रजः।।सदयालुनेव परिगाढकृशः परिचर्ययानुजगृहे तपसा।।२७।।
शयनस्थानस्तोर सेवया१

[illegible] २५ तनमः पुष्पानचय

यन्त्रानुविधिनेषवानिखम:४ पूर्वैर्वक्त१ अतोअन्यस्यैभवतीति२
नियुक्तः५ सामर्थ्यं२ [illegible] व२ रूपादीनाम् आस्थित३

विशेषके।।महते फलाय तदवेक्ष्य शिवं विकसन्निमित्तकुसुमं स पुरः।।न
जगाम विस्मयवशं वशिनां न निहंति धैर्यमनुभावगुणः।।२८।।तदभूरिवा
सकृतेसुकृतैरुपलभ्य वैभवमनन्यभवं।।उपतस्थुरास्थितविषादधियः
शतयज्वनो वनचरा वसतिं।।२९।।विदिताः प्रविश्य विहितानतयः शिथिली
कृते कृत्यविधौ।।अनपेतकालमभिरामकथाः कथयांबभू
वुरिति गोत्रभिदे।।३०।।शुचिवल्कवीततनुरन्यतमस्तिमिरच्छिदामिव गि
रौ भवतः।।महते जयाय मघवन्ननघः पुरुषस्तपस्यति तपञ्जगतीं।।३१।।
स बिभर्ति भीषणभुजंगभुजः पृथु विद्विषां भयविधायि धनुः।।अमले
न तस्य धृतसच्चरिताश्चरितेन चातिशयिता मुनयः।।३२।।मरुतः शिवान

आपु:३
तापयतीति

भुजंकुटिलंगछतीति२ अतीव अधरीकृता:१ विदधातिकृ२ वनुरिविशेष:

अझोहेन२ परवैते पराचीनैः परावान्नाथ वानपा

र्थः३ नीहारादिरहितं। भवतीति शेषः। स्वतहि तादृगुणसंपत्ता। वशीकृतत्वस्य र्थः।

।।जगतीं विमलेन नसौरज्जसिद्ध्चिरपां।। गुणसंपदानुगुणतां गमितः कु
स्य ल्लति मिवश्स्रूतगण ।।३३।। इतरेतरानभिसंवेनमनुत्तास्त मुपासते गु
वांतसदः।। विनमंति चास्य तरवः प्रचये परवान्सते नभवतेवनगः।।३४।।
माह विपरिश्रमतापरमंवपुः पृथयतीवजयं।। शमिनोपितस्य नव
विशुतानुषंगिस्वयमेति जनः।।३५।। ऋषिवंशजः सयदि दैत्यकुलो
न्वयेनहृतिनूमिश्चुजो।। चरतस्तपस्तव वनेषु सहानवयं निरूप
नस्य गतिं।।३६।। विगणय्य कारणमनेकगुणं निजयाथवा कथि
भङ्गतया।। असदर्पदः सहितुमेहि सिनः क्ववनेचराः कुनिपुणा मतं
यः।।३७।। उपलभ्य चंचगणादिति तन्मनसः प्रियं प्रियमुत स्य तपः।। नि

तालाः। अथाद्दृष्टपरिश्राषापिरा धं पारिहर्तीता३ तं पोरूप२ बहु फं वेर विवेक बुद्धयः२

सद्वर्धिनोक्ति तत्राह।।२ अज्ञानेनापराध्यतीति भावः२

स्वनुकूलं

सेव न२

पराधिन२

नाथत्यं

कपयति।

अथेदृशाः को करतिचेतन विघ्नइया

।।३४।।

=अस्मिन्सर्गे प्रहर्षणीय च्छन्दः =२

३=अस्खलंतो ऽथो स्थिरदराय ति।

रक्षितानां२ आवरेवो३

केसारव कृतो सुरांगणा प्रस्थानो नाम षष्ठः सर्गः।।छ।। श्रीगणेशाय नमः।।
श्रीमद्भिः सरथगजैः सुरांगनानां गुप्तानामथसचिवैस्त्रिलोकभर्तुः।। सं
मूर्छन्नलघुविमानरंध्रभिन्नः प्रस्थाने समभिदधे मृदंगनादः।।१।। सोत्कं ठै
मरगणैरनुप्रकीर्णा निर्यायज्वलितरुचः पुरान्मघोनः।। रामाणामुपरि
ततः स्थितानां नासेदे चरितगुणत्वमातपत्रैः।।२।। धूतानामभिमुख
सेः समीरैरायासादविशदलोचनोत्पलानां।। आनिन्ये मदवि
श्रियं वधूनामुष्णांशुद्युतिजनितः कपोलरागः।।३।। तिष्ठद्भिः कथम
पदवतानुभावादाकृष्टैः प्रसभविविभिरायतेतुरंगैः।। नेमीनामसतिविवर्त

ल निर

नामपा

चक्रधाराभिर्नेमिः आनी

मार्गः।

मध्य

उत्कक्षाद्र क्षौं

प्राप्ता १ गमितः १ स्पन्नोतातइ स्वर्थः २

मेर थौघैरासेदे विषतिविमानवस्त्रवृत्तिः ॥४॥ कान्तानां कृतपुलकः स्तनानां
ोवक्त्रेषुच्युततिलकेषु मौक्तिकांशः ॥ संपेदेत्र मसलिलाद्रुमाविर्भवार
ोविकृतिरपि प्रियेतनोति ॥५॥ यत्र क्षिप्तः पथि मरुतामभिन्नरूपैरुल्का
ुत्पातस्तिर्ध्वजांशुकानां ॥ तेजोभिः कनकनिकाषराजिगौरैरायामः
प्रततइव स्मसातिरेकः ॥ धारामाणामवच्छितमासौ त्र्येवु मार्य सद्यस्तव पु
ष सह त्वमातपस्य ॥ च वैरुढ्विगतविस्मयैः प्रतीयेकल्याणी विंध्यपेषु वि
चित्रता विधातुः ॥७॥ सिंदूरैः कृततरुचयः सहेमकक्षाः स्रोतोभिस्त्रिदशग
जाः मदं क्षरंतः ॥ सादृश्यं ययुररुणोपरागभिन्नैर्वर्षद्भिः स्फुरिततडि
ल्लते पयोदैः ॥८॥ अत्यर्थं दुरुपसदादुपेत्य दूरं पर्यंतादहिमनमयूखवंकस्य ।

सिंदूरैः नागसेन्द्रवंधुः २ अजगतः ४ गौरः पीतः कोतेति विभवः ५
दुःसहात् १ आगमो १ ३करा दृष्टाभ्यां ४नेत्राभ्यां
२= अरुणो भास्करेपि स्यादित्यमरः २ मेघैः

पूर्वे३
५३६॥

रूअविश्रि
देर्घ्ये ४
चीय ४
मदनाडी
॥३६॥

गुप्तता १ विघुलगं रुपयने २ अन्योन्यसंहतानि २ म३ = ताद्भनमार्गं १ येसथः
=मंदाकिनी

आशानामुपरिचितामिवैकवेणीं रम्योर्मित्रिदशनदीं ययुर्बलानि ॥९॥
आमत्तभ्रमरकुलाकुलानि धुन्वन्नुद्धूतग्रथितरजांसि पंकजानि ॥ का
न्तानां गगननदीतरंगशीतः संतापं विरमयति स्म मातरिश्वा ॥१०॥ संभिन्ने
रिभतुरगावगाहनेन प्राप्यार्वीरनुपदवीं विमानपंक्तिः ॥ तत्पूर्वं प्रतिवि
धे सुरापगाया वप्रांतस्खलनविवर्त्तनैः पयोभिः ॥११॥ क्रीतानां श्रमहर चरि
त्साधारथानामक्षायक्षतसुरवेश्मवेदिकानां ॥ निःसंगं प्रधिभिरुपाद
द विवृत्तिः संपीडक्षमिततलेषु तोयदेषु ॥१२॥ तत्स्थानामुपदधिरे विषा
णभिन्नाद्ब्राह्लादं सुरकरिणां घनाः क्षरंतः ॥ युक्तानां खलु महतां परोपकारे
कल्याणी भवति रुजस्वपि प्रवृत्तिः ॥१३॥ संवातामुकुरनिकेतनीयमानेष्वि

क्षिदवकारिणी=१
क्षाविदारिताः २ पीड्य स्वपि १ व्यापारः १ स्रवंतः २ सवहतो ४ चक्रे रथांगं तस्यांतो नेमिः स्त्री स्याद् प्रधिः आरअ
~~नमिरे~~ ४ वाक्रे
नोदनेन=३ चक्रधारादारुपरेशाः २ =धनेषु २ =आसक्तानां=२

क्रीरकरे
नेरोधे
ति

उभ
म

शमहरश्रमास
निःक्रीतानां
४अप्रतिघात
=स्खलिता=४

८५

योवने चक्रे के पि चेति विभ्वः२
संख्यानपरिध्या नाभ्यैः ४ अपसारः१ बहुमाने ३ =जालं समूहः आनाये गवाक्षश्चारकेरापि=१ सा जो तो
पुं के ३ न०२
त ४

यस्मीऽलघनवरोऽभुकविर्द्धत्तिं॥ पर्यस्य स्यभु मणिमेखलां भु ज्ञौ न्ते सं ज ज्ञेयुत चक्रंनर्भारथ्यं
कमिवांतरीयमूर्वा॥१४॥ प्रत्यार्ऽकृत तिलकास्तुषारपातैः प्रह्लादशमित
परिश्रमादिशांतः॥ कौनानाबहुमतिमायियुः पयोदाना लीयान्बहुसुक्ले उपकारे २
हिमन्त्सिदोषः॥१५॥ यातस्याग्रेथितरंगसेकतां भेविच्छेदविपयसि वा
वाहलाले॥ आतेनुस्विद्दशावधूलनागभाजांसंध्यानेसुरचधनुषस्र
मामणीनां॥१६॥ संसिन्नाविति करणीयसंनिबद्धैरालापैः पिपति षतांवि
नेघवीथ्यां॥ आसेदेदशरातलोचनस्थेली न्याली मूतेरपिहितसानुरी ॥३७॥
॥ दकालः॥१७॥ आकीर्णीमुखनलिनैर्विलासिनीनामुद्धतस्फुटवि

आकाशमार्गे१ इत्थभाविनाः सेनया२ स्याद्भाषणमाभाषः आलपनम्३
मेघैः२ पतिनुमितः परिपतनिषतं३
=पिधानं लोनभसंगमाभाद्रस्य०३

रहितमिसर्थः=किरणाग्रमतोरः३॥१
घोणाग्राथमा नीअं०३ मितपर्वकाल
लु१

दातपत्रफेनाः॥ सातूर्यध्वनितगंभीरमानदंतीरूभर्तुःशिरासनमा
ते॥१८॥ सेतुर्बंदधतिपयोमुचांविताने संरंभादभिपततोरथाश्चलवेन॥
नेन्दुर्नियमितरश्मिभुग्नघोणांस्थेषुक्षितिमवनामिनस्तुरंगाः॥१९॥
नागमजितःकेरणुवर्याः पर्यंतस्थितजलदादिवःपतंतः॥ साहूरयंनिर
नःश्रुकपणक्षेरालसमुल्लनिधिशायिभिर्नगेन्द्रैः॥२०॥ उत्संगेसमवि
मसमभगाढः कांतानांविपदस्सिपातलाघवेन॥ आमूलात्उपनदिसेकु
तेषु त्रसेसामग्रे खुरपदवीतुरंगमाणां॥२१॥ संध्यानेनिपतितनिर्झरा सहसा
सुमद्रेः संमूर्च्छन्नतिनिनदराधियेषकासु॥ उद्ग्रीवैर्घनरवशंकयामयूरैः
सलंकं ध्वनिरूपभुश्रुवेरथानां॥२२॥ संभिन्नामविरलपातिभिर्मयूखे

रैः= वर्द्धमानः२ =श्रुतः=१ एकीभूता१ सोढ१ प्रवाहो निर्झरो झरइत्यमरः३
२=अमितरूर्धनिधिपसभारतः =आदित आरभ्य=४

यमेरवन्नाभ्योणिस्थाने। द्विकटवेकटिबंधे स्त्रीसबंधन इतियादवः।१
=(आरूढश्चिन्ताः=३
==सकपट=३

णानोऽस्रशामुपमेखलं मणीनां॥ विच्छिन्नामिव वनितानभोंतराले वप्रांसः
तिमलोवेकयाबभ्रुवुः॥२३॥ आसन्नद्विपपदवीमदानिलाय कुप्यंतोधिप
वमेस्य धूर्गतानां॥ संव्यालंनिलकरिणीस्त्रिरोत्तचिंताः प्रस्थाने स्फुरकरि
कथंचिद्दोषु॥२४॥ नीरंध्रपथिषु रजोरथांगधूते पर्यस्यन्नवसतिला
हती॥ आतेनेवनगहनानि वाहिनी सा घर्मार्तस्तुषितजनोवसन्कुक
॥ संभोगक्षमगहनामयोपगंगौ बिभ्राणाऽवलिमणीनि सैकतानि॥
पुष्पच्युतकुसुमाचितां सहायाश्चारैरविरलशाड्वलां धरित्रीं॥२६॥
सतुं समधिकमादधे तदोग्यां श्रीमत्तां हरिसखवाहिनीनिवेशः॥ ससं
किमसकलवंमहोदयानामुच्छायेनयति पदंचयोपियोगः॥२७॥ सामु
सेवायां फलकुसुम[illegible]नां निनीतानि व
योगं
=व्याघ्राणां=२ दगंधर्वीः

तंमातिकुप्यंतः=२
=से।४
॥२६
२

यास्तरणं वर्णपरिस्तोमकुथोधपोः अ।५
कविजनप्रच्छन्ननिः शालाकास्तथारहस्समरः।१

कुसुमतरुश्रियो विविक्ताः संपत्तिः किसलयशालिनी लतानां॥ साफ
न्यं यपरमरांगनापञ्जुक्ताः सा लक्ष्मीरूपकुरुते यया परेषां॥२८॥ क्रीतो
दशावधूतनः पुरस्तात्क्रीनाहिश्वसितविलोलपल्लवानां॥ सिध्यानां
नयेरिवाप्तानां संपर्कं परिहरतिस्म चंदनानां॥२९॥ उत्संघ
पवंकंयं धरित्रीमानीता विदितनये श्रमं विनेतुं॥ आक्षिप्तद्रु
हनायुगांतवातैः पर्यस्ता गिरयइव द्विपा विरेजुः॥३०॥ प्रस्थानश्रमं
जनितां विहायनिद्रामामुक्ते गलपतिनासदानपंके॥ शय्यां वेकुलमलि
नोक्षणं विलीनो संरंसच्युतमिव शंखलं चकासे॥३१॥ आपस्तः सुरस
अंदुकोनिगडोऽस्त्री स्यादित्यम०।१
उरश्छदं कंकटको जगरः स०। स्वपर्यस्ताः=३
नाकाने जयंती स्यात्केतनं ध्वजमस्त्रियमित्यमरः=४

आक्षिप्तः=४
धंतावि=४
उद्धतानि=४

३ रिथ्यांस्त्रीनेभेदृत्यमरः४ जलपानार्थंआनतएवक्षितायस्य २

...रद्रुवत्सिंसधातुं वनगजदानगंधिरोषः॥ मर्दनानिकृतसितांकुशं विधु
...यतारं नविगणयांचकारनागः॥३१॥ आरोढुः समवनतस्य पीतशेषे
...कं पयसि समीरिते करेण॥ समार्जन्नरुणमदस्रुतीकपोलौ सत्यंदेन सुस्त्राव ३
...करः करेणोः॥३३॥ आघ्रायक्षणमतितृष्णतापि रोषादुत्तीर्णं नि
...त्तलोचनेन॥ संपृक्तं वनकरिणां मदांबुसेकैर्नाचेमे हिममपि
...रेणन॥३४॥ प्रश्च्योतन्मदसुरभीणि निम्नगायाः क्रीडंतो गजप विहरंतः३
...पः पयांसि कृत्वा॥ किंजल्कव्यवहितताम्रदाननलेखैरुत्तेरुः सरसि जगंधिभिः॥३६॥
...नैः॥३५॥ आकीर्णं बलरजसा घनारुणेन प्रक्षोभैः सपदितरंगितंतत

त २
तिरोहितां २ नितंमु २
आलोडनैः १

मां॥ग...मानिपात॥१
...गमातगोऊ१ अपरःपश्चिमःपादवेरकौशेयंत्रि क्रिमिकोशोत्थेइत्यमः१
गा २
पश्चिमपादायाभिरे

...षु॥ मातंगोन्मथितसरोजरेणुपिंगं कौशेयं वसनमिवांबुनिर्बभासे॥३६॥
...श्रीमद्विनियमितकंचरापरां तैः संसक्तैरगुरुवनेषु सांद्रहारं॥ संपेदे श्रम
...दांबुभिर्गजेन्द्रैः प्रस्यंदिप्रचलितगंडशैलशोभा॥३७॥ निःशेषं
...तरेणु वारणानां स्रोतांसि मदजलमुत्सृतामनल्पं॥ आ
...वहितहरिपुष्पगंधांसिन्नैलासुरभिमुवाहगंधवाहः॥३८॥
...पदधतिगाम्भीरमचघोषैर्निद्राकुंचितनगाधिपस्कतानि॥
...नुत्स्वकितचकोरनीलकंठान्यकांतानमरमहेभबृंहितानि॥३९॥
...सत्तकमनीयपरिच्छदानीमनभ्रमातुरवधूजनसेविता

गंडच्युतास्त्र...
च्युतास्य...
धारा अमर
पृथ्वी कावे...
लेलअ ४
अनूपदेशः...३

परिकरावसनाभरः४ वीरितावपादौवर्षितौ५ ननुप्रसिद्धानीतिभा..३
णादयः१ व...स्त्री तैरधाः३

जातौ तु वंशा रस्त्वमुद्रीतं जरौ
...वा ५ आवसनिकावच्छेदे १   विहर्तुमिच्छया ५   स्वस्वमनतिक्रम्य यथार्थः ५

...न्ने निवेशनं विभागपरिक्लृप्तानां लद्धमीः सुराः पवनलावनपाद
...गा ॥४०॥ ७ ॥ इति श्रीकिरातार्जुनीये महाकाव्ये लक्ष्म्यंके भारवि कृ
...गनाप्रस्थानो नाम सप्तमः सर्गः ॥ ७ ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ अ
...मायाकृतमंदिरोज्वलं ज्वलन्मणि व्योमसदां सनातनं ॥ सुरां
...गोपतिचापगोपुरं वनानां विजिहीर्षया जहुः ॥१॥ यथा यथं ताः सहि
...नभश्चरैः प्रभाभिरुद्भासितशैलवीरुधः ॥ वनं विशंत्यो वनजाय
...क्षणाः क्षणद्युतीनां दधुरेकरूपतां ॥२॥ निवृत्तवृत्तोरुपयोधरक्ल
...ःप्रवृत्तनिर्ह्रादिविभूषणारवः ॥ नितंबिनीनोभ्यृशमादधे रतिं न

यथास्वं तु यथा
र्थे अ० ४

॥४॥

अधिकं १   संतोषं १
...यते असौ   नूपुरादीनां १   समानरूपतां २
=दधिरे=२

संचार १
अभिसस्रे २ वनस्पतयः ४   र ३   उत्तरोत्तराभिलाषुकाः २

भःप्रयाणादवनौ परिक्रमः ॥३॥ घनानि कामं कुसुमानि बिभ्रतः करप्रचेया
न्यपहाय शाखिनः ॥ पुरोभिसस्रे सुरसुंदरीजनैर्यथोत्तरेच्छा हि गुणेषु का
मिनः ॥४॥ तनूरलक्तारुणपाणिपल्लवाः स्फुरन्नखांशूत्करमंजरीः १२
॥ विलासिनी बाहुलता वनालयो विलेपनामोदहृताः सिषेविरे ॥
...निर्यमानस्तबकाशिलीमुखैरशोकयष्टिश्चलबा[illegible]वा ॥
...यतीददृशे वधूजनैर्मंददष्टौष्ठकरावधूननं ॥६॥ करौ धु
...नानवपल्लवाकृती वृथा कृथा मानिनि मा परिश्रमं ॥ उपेयुषी कल्प
...भिशंकया कथं नि[illegible]स्त्रस्यति षट्पदावली ॥७॥ जहीहि कोपं दयि
...गम्यतां पुरानुशेते तव चंचलं मनः ॥ इति प्रियं कांचिदुपैतुमिच्छतीं

अतिशयचुंबि
पर
धम्मह ३
आरुह्य ४
शाखा ५
करवं...
उपगता ३

...नीयतां १   अयमनुगमिष्यते १   स्वयमेवानुसर्तुं १
अनुतप्स्यते इत्यर्थः २
X लप५

39

दयामास १ चित्तहरः १ उत्संगाच्चिन्त्योः तत्र प्रदेशे २ कलत्रं श्रोणिभार्ययोरित्यम॰ २ लि १
स्कं॰ अ॰ ४

निन्ये निपुणः सखीजनः ॥ ९ ॥ कुसुमैः समुन्नतैः काशदुकूलशालि
णसारसपंक्तिमेखलैः ॥ प्रतीरदेशैः स्वकलत्रचारुभिर्विभूषिताः
समुद्रयोषितः ॥ १० ॥ विदूरपातेन भिदामुपेयुषश्च्युताः प्रवाहाद भि
नारिणः ॥ प्रियाकरीताः शुचिमौक्तिकत्विषो वनप्रसूनास्रववारिबिंद
॥ सखीजनं प्रेम गुरूकृतादरं निरीक्ष्यमाणा इव नम्रमूर्त्तयः ॥
नरद्विरेफांजनशारितोदरैर्विकासिभिः पुष्पविलोचनैर्लताः ॥ ११ ॥ उपे
युषीणां बृहतीरधित्यका मनांसि जह्रुः सुरराजयोषितां ॥ कपोलकोषैः क ॥ ४१ ॥
रिणां [illegible] हितश्यामरुचश्च चंदनाः ॥ १२ ॥ चतुर्भिः कलापकं । स्वगोच प्रसवइतेत्र
रे [illegible] चित्तहारिणा विलोक्यमानाः प्रसवेन शाखिनां ॥ न सख्व रा

गंधसारो मलयजो भद्रश्रीश्चंदनोऽस्त्रियां अ॰ २
दारुणी २ जनितर
णइत्यम॰ २ आकृष्यमाणाः
अ

उपचरितुं १ सपत्नीनामधेयं २ प्रापिता २ [illegible]सा १ दर्शित ३ ददता १

णामुपकर्त्तुमिष्टतां प्रियाणि चक्रुः प्रणयेन योषितां ॥ १३ ॥ प्रयच्छतोच्चैः कुसुमा
नि मानिनी विपक्षगोत्रं दयितेन लंभिता ॥ न किंचिदूचे चरणेन केवलं लि
लेख बाष्पाकुललोचना भुवं ॥ १४ ॥ प्रियेपरायैति वाचमुन्मुखी निबद्धदृ
ष्टिः शिथिलाकुलोच्चया ॥ समादधे नांशुकमाहितं वृथा विवेद पुष्पेषु न
पल्लवं ॥ १५ ॥ सलीलमासक्तलतांतभूषणं समासजंत्याः कुसुमा दधत्या ४
तंसकं ॥ स्तनोपपीडं नुनुदे नितंबिना घनेन कश्चिज्जघनेन कांतया
॥ १६ ॥ कलत्रभारेण विलोलनीविना गलद्दुकूलस्तनशालिनोरसा ॥
लिव्यपायस्फुटरोमराजिना निरायतत्वादुदरेण ताम्यता ॥ १७ ॥ वि

नवबंधपदीर्घतां
पश्चाच्चित्तेवर्त्तः स्त्रीकट्याः क्लीबे तु जघनं पुरः अ॰ ३
[illegible]वता १

ज्ञोपदेशो लक्ष्ये वेत्ति अ०२   आचन्द्रवे=२   इत्यं [illegible] पूर्ववं ४ अपनेतुं कुरु कर्तुर

ढबमानाकुलकेशपाशया कयाचिदाविष्कृतबाहुमूलया ॥ तरुप्रसूनान्य
पदिश्य सादरं मनोधिनाथस्य मनःसमादधे ॥१८॥ युग्मे ॥ व्यपोहितुं लोच
नतो मुखानिलैरपारयंतं किल पुष्पजं रजः ॥ पयोधरेणोरसि काचिदु
नाः प्रियं जघानोन्नतपीवरस्तनी ॥१९॥ इमान्यमूनीत्यपवर्जिते शा
र्यथाभिरामं कुसुमाय पल्लवे ॥ विहाय निःसारतयैव भूरुहः पदं वन
श्रीर्वनितासु संदधे ॥२०॥ प्रवालभंगारुणपाणिपल्लवः परागपांडू
कृतपीवरस्तनः ॥ महीरुहः पुष्पसुगंधिराददे वपुर्गुणोच्छ्रायमिवां
गनाजनः ॥२१॥ वरोरुभिर्वारणहस्तपीवरैश्चिराय खिन्नान्नवप

दे—
अपवि ते
॥४२॥
॥

उपवालोपलक्ष्मी दे विद्रुमे बालपल्लवे=२   आंगि ~~[illegible]~~र चयारेव

नाभिसंज्ञं लिंगं यस्य संज्ञा प्रतारिका इति केशवः ॥ ५
किंपुनर्विषम इति भावः ।१ अशालान्२१ अभिवे=२

ल्लवश्रियः ॥ समेपि यातुं चरणानमीश्वरा मदादिव प्रस्खलतः पदे पदे ॥
२२॥ विसारिकांचीमणिरश्मिलब्धया मनोहरोच्छ्रायनितंबशोभ
या ॥ स्थितानि जित्वा नवसैकतद्युतिं श्रमातिरिक्तैर्जघनानि गौ
वैः ॥२३॥ समुच्छ्वसत्पंकजकोशकोमलैरुपाहितश्रीण्युपनीवि
भिभिः ॥ दधंति मध्येषु वलीविभंगिषु स्तनातिभारादुदराणि
नम्रतां ॥२४॥ समानकांतीनि तुषारभूषणैः सरोरुहैरस्फुटपत्र
पंक्तिभिः ॥ चितानि घर्मांबुकणैः समंततो मुखान्यनुत्फुल्लविलो
चनानि च ॥२५॥ विनिर्यतीनां परिखेदमंथरं सुरांगनानामनु

नीनीसामापे ४
व्याकोचविक[illegible]
स्फुट उ[illegible]

व्याप्तानिर गमहतीनो१   अलसं१   संबद्धानि१

नाभिसंज्ञं लिंगं यस्य संज्ञा प्रतारिके ति केशवः—४

47

पूर्वोक्तचरणादीनिव[illegible]पतः१ आकारयामासेव२

ानुवर्त्मनः ॥ सविस्मयं रूपयतो नभश्चरान्विवेश तत्पूर्वमिवेक्षणा
दरः ॥२६॥ कुलं ॥ अथ स्फुरन्मीनविधूतपंकजा विपंकतीरस्खलि
तोर्मिसंततिः ॥ पयोवगाढुं कलहंसनादिनी समाजुहावेव वधूः सु
रापगा ॥२७॥ प्रशांतघर्माभिभवः शनैर्विवान्विलासिनीभ्यः परि
मृष्टपंकजः ॥ ददौ भुजालंबमिवात्तसीकरस्तरंगमालान्तरगोचरो
ऽनिलः ॥२८॥ गतैः सहावैः कलहंसविभ्रमं कलत्रभारैः पुलिनं नि
तंबिभिः ॥ मुखैः सरोजानि च दीर्घलोचनैः सुरस्त्रियः साम्यगुणान्नि
रासिरे ॥२९॥ विभिन्नपर्यंतगमीनपंक्तयः पुरोवगाढाः सचिवैर्म

विलासैः३ गतैः२ कलत्रं श्रोणिभार्ययोरिति वि३

निरस्तवत्यः१ च्युतसंघाताः१ शांतगता१ विलासविधुरमिति शेषः३ प्रविष्टाः१

मंदवान्४

२॥

॥४३॥

सारसी मैथुनी कामी गोनर्दः पुष्कराह्वयः इति यादः१ सेचारिताः२ सखीनिति१ स्वयं विशीर्णमानाः२
मानैककास्त्रवधारणक्षमः२ उत्सारयि३ प्राप१

[illegible]रसो
[illegible]री स्त्राणि
[illegible]सानि२
[illegible]हितमार्गे
[illegible]ष्टीः

रुत्वतः ॥ कथंचिदापः सुरसुंदरीजनैर्विषादिभिस्तत्प्रथमं प्रपेदिरे ॥३०॥
विगाढमात्रे रमणीभिरंभसि प्रयत्नसंवाहितपीवरोरुभिः ॥ विभिद्यमाना
ना विससार सारसानदुस्यतीरेषु तरंगसंहतिः ॥३१॥ शिलाघनैर्नाक
सदामुरस्थलैर्बृहन्निवेशैश्च वधूपयोधरैः ॥ तटांतनीतेन विभिन्न
चिना रुषेव भेजे कलुषत्वमंभसा ॥३२॥ विधूतकेशाः परिलो
लितस्रजः सुरांगनानां विलुप्तचंदनाः ॥ अतिप्रसंगाद्विहितागसो
मुहुः प्रकंपमीयुः सभया इवोर्मयः ॥३३॥ विपक्षचित्तोन्मथना
नखव्रणास्तिरोहिता विभ्रममंड[illegible]नेन ये ॥ हृतस्य शेषानिव

सीमि[illegible]

विक्षिप्ताः४
अविच्छेदात्५
प्राप्यमानाः२

चलोलदृष्टेःस्विदमुष्यलोचने नारोरुहास्विन्नतयक्षसंततेः।५ द्विरेफवृंदं नु निगाढनि

भारवीया २१ २२

कुकुमस्यतान्नविँकथनीयान्दधुरन्धयास्त्रियः।।३४।।प्रियेणसंग्रथ्य
विपक्षसंनिधावुपाहितांवक्षसिपीवरस्तने।।स्रजन्नकाचिद्विज
हौजलाविलांवसंतिहिप्रेम्णिगुणानवस्तुनि।।३५।।असंशयंन्यस्त
मुपांतरक्ततांयदेवरोद्धुंरमणीभिरंजनं।।हृतेपितस्मिन्नसलि
लेनशुक्लतांनिरासरागोनयनेषुनश्रियं।।३६।।द्युतिंवहंतोवनि
तावतंसकाहृताःप्रलोभादिववेगिभिर्जलैः।।उपप्लुतास्तत्क्षण
शोचनीयतांच्युताधिकाराःसचिवाइवाययुः।।३७।।विपत्रले ।।४
४।। खानिरलक्तकाधराहृतांजनाक्षीरपिबिभ्रतीःश्रियः।।निरीक्ष्य

निरं।

न्यं ठ।।
हासस्फुटदंतके
मुखंस्विदेतद्विक
पंकजं।।१।।तन्न
नीनलिनीवनेस
स्थविदंबभूवु
चिरेणयोषितः।।३
४२

गौरीरूतांसिते पाद

परस्परागोगुलालरूपदृश्यियादवः५

रामाबुबुधेनभश्चरैरलंकृतंतद्वपुषैवमंडनं।।३८।।तथानपूर्वं
कृतभूषणादरःप्रियानुरागेणविलासिनीजनः।।यथाजलार्द्रोन
खमंडनश्रियाददाहदृष्टीःप्रतिपक्षयोषितां।।३९।।शुभाननाःसा
रुहेषुनीरवोविलोलहाराश्चलफेनपंक्तिषु।।नितांतगौर्यो
तकुंकुमेष्वलंनलेभिरेताःपरभागमूर्मिषु।।४०।।रुद्धांभ
यस्तवकंकराहतेरवंमृदंगध्वनिधीरमुज्झतीं।।मुहुस्तनै
स्तांलसमंसमादधेमनोहरंन्न [illegible] त्रमिवप्रवेपितं।।४१।।श्रियाहृ
दिःकमलानिसस्मितैरलंकृतानुःप्रतिमागतैर्मुखैः।।कृतानु

तपाधनि
तास्यर्थः।
कमलसदृशैः
पैः२

अतिमानप्रतिबिंबमित्यमरः। विलाराधुपकारः
=प्रकंपितं=२

वाद्यन्स्यानौकालपरिच्छेदः२
कालःक्रियामानमित्यमर२

संघर्षितः २ काचिमेः ५ बोधितैः ५ अनारोपितः ४ पृथुरोमा झषो इत्यमरः ३

कुल्यासुरसालयोषितां प्रसादसापत्न्यमवापजाह्नवी ॥४२॥ परिस्फुरन्मी
न विघट्टितोरवः सुरांगनास्त्रासविलोलदृष्टयः ॥ उपाययुः कंपितपा
पल्लवाः सखीजनस्यापि विलोकनीयतां ॥४३॥ [illegible]
हितं त्वसि प्रियं मुदा नंदयति स्म मानिनी ॥ [illegible] रसाहितम बाधितैः ४
हरं तिरामनाकृतवैरपी [illegible] हितेन ॥४४॥ तिरोहितांतानि नितांतमाकु
कुले रपां विगाहादलकैः प्रसारिभिः ययुर्वधूनां वदनानि तुल्य
तां द्विरेफवृंदांतरितैः सरोरुहैः ॥४५॥ सरोजपत्रे नु विलीनषट्पदे वि
॥४५॥ लोलदृष्टेः स्विदमू विलोचने ॥ शिरोरुहाः स्विन्नतपक्ष्मसंततिर्द्वि ॥४५॥

तर नि० स्त्रीणामीर्ष्याकृतः कोपो मानोन्यासंगिनि प्रिये इत्यमरः =

संभ्रमस्त्वादरे भयेऽपि इति विश्वः ४
जातभया ४
अवाच्यमनिंद्यमित्यर्थः ४

फवृंदं नु निःशब्दनिश्चलं ॥४६॥ अगूढहासस्फुटदंतकेसरं मुखं
स्विदेतद्विकचं नु पंकजं ॥ इति प्रलीनां नलिनीवने सखीं विदां ब
चरेण पूषितः ॥४७॥ युग्मं ॥ करौ धुनाना नवपल्लवाकृती कंपयंती ३
किल जातसंभ्रमा ॥ सखीषु निर्वाच्यमधार्ष्ट्यदूषितं
श्लेषमवाप मानिनी ॥४८॥ प्रिये सलीलं करवारिवा
रुद्धनिश्वासविकंपिताधरं ॥ स विभ्रमाधूतकराग्रपल्लवो
गमापविलासिनीजनः ॥४९॥ उदस्य धैर्यं दयितेन सादरं प्र
करवारिवारितं ॥ मुखं निमीलन्नयनं नतभ्रुवः श्रियं सपत्नी निमीलंती न यने यस्य तत्

मायाः १ तत्तनः ३ अपनीयेत्यर्थः २

तीर्यगर्थेसाचितीरस्त्यमरः२ सात्वने ५

र्वाददे॥५०॥विहस्यपाणौविधृतेधृतांभसिप्रियेणवध्वामद
तसः॥सखीवकांचीपयसाघनीकृताबभारवीतोच्चयबंध
॥५१॥निरंजनेसाचिविलोकितंदृशावयावकंवेपथुरोष्ठपल्ल
वोमंडयतिस्मविग्रहेबलिक्रियाचातिनखेतदास्पदं॥
गासिक्ताचेरमेविपक्षतश्चकोपकाचिन्ननुतोषसांत्वनैः॥
प्रणयस्यचेतसःकिमप्यमर्षस्तुनयेभृशायते॥५२॥
लदांकेकरलोलचक्षुषोप्रियोपकंठेकृतगात्रवेपथुः॥नि
मज्जतीनांश्वसितोद्धतस्तनःश्रमोनुतासांमदनोनुपप्रथे॥५४॥
।स्फुटापांनयनार्द्धनिमेषणोद्धुर्यधृतरोतावधूष्टिराकेकरास्मृता॥१॥दृष्टिराकेकराकिंचित्स्फुरत्पापांगेषुपातितैः
मिलितार्द्धपुटालोकेताराद्यावर्त्तनोत्तरे॥२॥२ कृतोवाहेताः२२
गा।

रखाबंधस्य ४
जनुनयेः२४
गाढोभवति३

॥४६॥

तरलाभासुरेहारेचंचलेपितिवै०५ विहारेसफ्लकुतेनतुनेर

विहस्यवनिताभिरुदस्यमानंपीनस्तनोरुजघनस्थलशालि
भिः॥उत्सर्पितोर्मिचयलंघिततीरदेशमौत्सुक्यनुन्नमिववा
रःपतस्य॥५५॥तीरांतरेषुमिथुनानिरथांगनाम्नांनीला
लोलितसरोऽवनप्रियस्ताः॥संरेजिरेसुरसरिज्जलधौ
तहारास्तारावितानतरलाइवयामवत्यः॥५६॥संक्रांतचंदनर
पाहितवर्णभेदंविछिन्नभूषणमणिप्रकरांशुचित्रं॥बद्धोर्मि
नाकवनितापरिभुक्तमुक्तंसिंधोर्बभारसलिलंशयनीयल
क्ष्मी॥॥५७॥ ८॥इतिश्रीकिरातार्जुनीयेमहाकाव्येलक्ष्म्यंकेस

निनुष्ये३

ना स्त्र x x न्य x

रायोद्दषमुचे[illegible]स्मि[illegible]प्लोमणाविति वे ४   मत्ते शौंडोत्कटक्षीबाः ६

कमणिना ४   = सस्त्रंसेः ३

वकृतौ वनिताविहारो नाम अष्टमः सर्गः॥ ८॥ श्रीगणेशाय नमः॥

॥ वीक्ष्य रंतुमनसः सुरनारीरात्तचित्र[illegible]परिधानविभूषाः॥

तत्प्रियार्थमिव यातुमथास्तं भानुमानुपपयोधि ललंबे॥ १॥ मध्य

मोपलनिभे लसदंशावेकतश्च्युतिमुपेयुषि भानौ॥ द्यौरुवाह परि

वृत्तिविलोलां हारयष्टिमिव वासरलक्ष्मीं॥ २॥ अंशुपाणिभिर

तीव पिपासुः पद्मजं मधु भृशं रसयित्वा॥ क्षीबतामिव गतः क्षि

तिमेष्यन्लोहितं वपुरुवाह पतंगः॥ ३॥ गम्यतामुपगते नयनानां

लोहितायति सहस्रमरीचौ॥ आससाद विरहय्य धरित्रीं चक्रवाक

२॥

मधुमद्ये पुष्परसे च मरः ३   दर्शनीयतां २

पतंगः पक्षिसूर्ययोरिति स्मनः २

किरात[illegible]

॥४७॥

दुःखनदीनः २ सायं सायेप्रगे प्रातः इत्यमरः ३

आश्रयः १   नीचस्थाने १

किंस्विताः संकोचितः २ अभ्यासमितेति २ बालिका[illegible]रावकरास्ते ५

हृदयान्यपि तापः॥ ४॥ मुक्तमूललघुरुज्झितपूर्वः पश्चिमे नभसि सं

भृतसांद्रः॥ सामिमज्जति रवौ न विरेजे खिन्नजिह्म इव रश्मिसमूहः

॥ ५॥ कांतदूत्य इव कुंकुमताम्राः सायमंड नमंबरयंत्यः॥ साद

रं ददृशिरे वनिताभिः सौधजालपतिता रविभासः॥ ६॥ अग्रसा

नुषु नितांतपिशंगीर्भूरुहान्मृदुकरैरवलंब्य॥ अस्तशैलगह

नं नु विवस्वानाविवेश जलधिं नु महीं नु॥ ७॥ नो रविर्न च तमो

नु तामिस्त्रा न द्युतिर्ग्रहगणे न च संध्या॥ यारराजबयमतः किल सत्ये

उद्वेगवगगनं श्रियमूहे॥ ८॥ आकुलाचलपतत्रिकुलानामारवैर

सिरः

गहनं[illegible]

गविस[illegible]

...दन्यत्रास्तमया चेति भावः१
घमानसंध्यारागाः इत्यर्थः१

दतोषसरागः॥ आययावहरिदश्वविपाण्डुस्तल्पतां दिनमुखेन दिनांतः
॥ आस्थितः स्थगितवारिदपंक्त्या संध्यया गगनपश्चिमभागः॥ सोमिति
दुमविताऽनविभासा रंजितस्य जलधेः श्रियमूहे॥१०॥ प्रांजलावपि ज
नतमूर्द्धिप्रमतत्रवणं चेतसि हित्वा॥ संध्ययाऽनुविदधे विरमंत्याचा
नसुजनेतरमैत्री॥११॥ औषसातपभयादिवलीनं वासरच्छवि विर
लंपटीयः॥ संनिपत्य शनकैरथ निम्नादंधकारमुदवापसमानि॥१२॥
रूतामिव गतस्य विवेकः कस्यचिन्न महतोऽप्युपजज्ञे॥ भास्वता
...धिरे ...नानामासनीवपतितेन विशेषाः॥१३॥ इच्छतां सहव

...ग्नैः=२ भेदः२ पदार्थस्य२ अजानितः अंधकारो स्त्रियां ध्वांतमित्यमरः३ नाटहा...=२
...दार्थानामित्यर्थः१ शैलादेरपि स्तूपरादिभेदाः१

अनुचक्रार२
व्यानशे=२
संध्यापगमानंतरं२

॥४९॥

शकुंतिपक्षिशकुनशकुंतशकुनिद्विजा इत्यमरः२ चक्रवाकानामित्यर्थः१
लरदैवाग्नी२

घ्नसिरभेदयामिनी विरहिणां विहगानां॥ आपुरेव मिथुनानि वियोगं
लंघ्यते न खलु कालनियोगः॥१४॥ यच्छति प्रतिमुखं दयितापैवाचमंत
कगतेप्पि शकुंतौ॥ नीयते स्म नतिमुज्झितहर्षं पंकजं मुखमिवां
बुरुहिण्या॥१५॥ रंजिता नु विविधास्तरुशैला नामितं नु गगनं स्थगितं
नु॥ पूरिता नु विषमेषु धरित्री संहता नु ककुभस्तिमिरेण॥१६॥
रात्रिरागमलिनानि विकाशं पंकजानि रहयंति विहाय॥ स्पष्ट
तारकमियाय नभः श्रीर्वस्तुमिच्छति निरापदि सर्वः॥१७॥ व्यानशे
शशधरेण विमुक्तः केतकीकुसुमकेसरपांडुः॥ चूर्णमुष्टिरिव

स्थगितं२ लुप्तानु४ निर्बाधस्थले२ ककुभरक्षो...

सावकाशं आप्तादि
ताः८

आस्मृतत्वादिदिशा

=४
यां नक्षत्रे तारकतारकापि चेति विश्वः =२

=तिमिस्रा ... ध्वां
=तनिशि तिरयंप
=तमसे नवनीतिवे
=जयंती =२=

नानि क्षा । नक्षत्रे तारकतारकापि चेति विश्वः २ उ:रवे १
नाधे २ गुण २

लंघितकांतिर्विसवसदृशां नं शुसमूहः ॥१८॥ उल्लसती शुचौमिवाच्छु
तमिस्रामंतिकं भजति मौरकैरजो ॥ दिक्प्रसादमेडनमूहेरश्मिहा
स विशदं मुखमैंद्री ॥१९॥ नीलनीरजनिभो हिमगौरश्रीनरह्व
पुषः सितरश्मेः ॥ खेरराजनिपतत्करजालं वारिधेः पयसिगागमि
वांभः ॥२०॥ ध्यांनिरुंधदतिनीलघनां संध्यांतमुद्यतकरेण पुर
स्तात् ॥ क्षिप्यमाणमसितेतरभासा शंभुनेव करिचर्म चकाशे ॥
२१॥ अंतिकांतिकगतेंदुविसृष्टे जिह्मतां जहति दीधितिजाले ॥
निःसृतस्तिमिरभारनिरोधादुच्छ्वसन्निव रराज दिगंतः ॥२२॥

॥४०॥
॥४५॥

॥४९॥
॥४५

=प्राणद्वये=संकोचं=२=

उष्णिष्णेष्प १ प्राणापाणसेदनाडुत्यमरः १ शिलाभेदके

लेखया विमलविद्रुमभासासंततं तिमिरमिंदुरुदासे दंष्ट्रया कनककटंकपिशंग्या मं
डलं भुव इवादिवराहः ॥२३॥ दीपयन्नथ नभः किरणौघैः कुंकुमारुण
पयोधरगौरः हेमकुंभ इव पूर्वपयोधेरुन्ममज्ज शनकैस्तुहिनांशुः ॥२४॥
उद्गतेंदुमविभिन्नतमिस्रां पश्यति स्म रजनीमवितृप्तः ॥ व्यंशुकस्फु
टमुखीमतिजिह्मां व्रीडया नववधूमिव लोकः ॥२५॥ न प्रसादमुचि
तं गमिता द्यौर्नोद्धृतं तिमिरमद्रिवनेभ्यः ॥ दिङ्मुखेषु न च धाम वि
कीर्णं भूषिता च रजनी हिमभासा ॥२६॥ मानिनीजनविलोच
नपातानुष्णबाष्पकलुषान्प्रतिगृह्णन् ॥ मंदमंदमुदितः प्रययौ खं

करपरागादितिभा
व: २

उद्गगामन्द

रोदने बाष्पमस्र चेत्यमरः स्त्रोऽश्रवः
लोकस्तु भुवने जन इत्यमरः

पादैः स्पृष्टेतु पर्शाविस्यमरः ५ छायासूर्यप्रिया कांतिप्रतिबिंबमनातपः अ०५
तं ४

शीतरश्मी तरुवरीतमपूरव॥२७॥ क्लिष्यतः प्रियवधूरुपकंठं तारका
स्ततकरस्य हिमांशोः॥ उद्वमन्निररास समेतादंगराग इव लोहित
रागः॥२८॥ प्रेरितः शशधरेण करौघः संहतान्यपि नुनोद तमांसि।
क्षीरसिंधुरिव मंदरभिन्नः काननान्यविरलोच्चतरूणि॥२९॥ शार
तां गमितया शशिपादैः छायया विटपिनां प्रतिपेदे॥ न्यस्तशुक्लब
लिचित्रतलाभिस्तुल्यता वसतिवेश्ममहीभिः॥३०॥ आतपेद्ध
तिमता सह वध्वा यामिनीविरहिणा विहगेन॥ सेहिरे न किरणा
हिमरश्मेर्दुःखिते मनसि सर्वमसह्यं॥३१॥ गंधमुद्धतरजःकण

करो [illegible] योः पुंसि
पहार

॥५०॥

रासः रावल
रपोरिति
स्कं ५
॥५०॥
बलिसायंधीगा
लियं अ०

पयानाल २
विभुजलसे [illegible] या सत्त्वधैर्य २
प्रातप्रियसमरदमंतः ५

वाहीविक्षिपन्नविकसतोकुमुदानो॥ आँदुधावं परिलीनविहंगा यामिनीमरुद
पांवनराली॥३२॥ संविधातुमभिषेकमुदासे मन्मथस्य लसदंशुजलौघ
॥ यामिनीवनितया ततचिह्नः सोत्पलो रजतकुंभइवेंदुः॥३३॥ ओजसापि ख
लुनूनमनूनं नासहायमुपयाति जयश्रीः॥ यद्विभुः शशिमयूखसखः सन्न
ददे विजयि चापमनंगः॥३४॥ सद्मनां विरचनाहितशोभैरागतप्रियकथै
रपि दूत्याः॥ सन्निकृष्टरतिभिः सुरदारैर्भूषितैरपि विभूषणमीषे॥३५॥
नस्रजोरुरुचिरेरमणीभ्यश्चंदनानि विरहे मदिरा वा॥ साधनेषु हि रतेरु
पधत्ते रम्यतां प्रियसमागम एव॥३६॥ प्रोस्थितासि रसि नाथनिवासे धै
स्मितप्रियसखीवचनोक्तिः॥ मानिनीभिरपहस्तितधैर्यः सादयन्नपि मदो व

नो४
नेउ नं ५
दूतीयापारः४

खेदितानि। माल्यानि२ इचलि[illegible] तानि:२ मानेशरीरे [illegible]केरोयर२१ कं

29

कण्ठेन सखी-नायिकसंवादमाह ४ गतमेव १ अपरं ३

स्वीकृतः १ विरुद्धाचरणं २ अनेकरूपवतीभिः १ न तु मार्गे स्खलितमित्यर्थः १ गतवत्याः २

वक्तव्यं ४
य४
अनेनेत्याह ५
॥५०॥

लज्जेव ॥३७॥ कांतवेश्म बहु संदिशतीभिर्यातमेव रतये रमणीभिः ॥ मन्मथेन परिलु
प्तमतीनां प्रायशः स्खलितमप्युपकारि ॥३८॥ आस्तु कांतमभिसारितवत्या योषितः
पुलकरुद्धकपोलं ॥ निर्जिगाय मुखमिंदुमखंडं खंडपत्रतिलकाकृति कांत्या ॥
३९॥ उच्यतां स वचनीयमशेषं नेश्वरे परुषता सखि साध्वी ॥ आ[illegible]नयैनमनु
नीय कथं वा विप्रियाणि जनयन्ननुनेयः ॥४०॥ किं गतेन न हि युक्तमुपैतुं क
प्रिये सुभगमानिनि मानः ॥ योषितामिति कथासु समेतैः कामिभिर्बहुरसा धृ
तिरूहे ॥४१॥ युग्मं ॥ योषितः पुलकरोधि दधत्या घर्मवारि नवसंगमजन्म ॥
कांतवक्षसि बभूव पतंत्या भूषणं लुलितमंडनतैव ॥४२॥ शीधुपानविधु
रासु निगृह्णन्मानमाशु शिथिलीकृतलज्जः ॥ संगतासु दयितैरुपलेभे

॥५१॥

समीपमागत्य गृह्णाति इत्यर्थः ४

आलिसु स्वीनाश्रुमोक्षः ६ सुरतप्रसंगे ४ आजेन ५ स्वराग मन्मथेगे दूतीवाक्यं २ तः३ सांद्रपुलकोदयः ७ त्वं चिनानतीवतीर ५ सापराधे ४

कामिनीषु मदनो नु मदो नु ॥४३॥ द्वारि चक्षुरधिपाणि कपोलौ जीवितं त्व
यि कुतः कलहोऽस्याः ॥ कामिनामिति वचः पुनरुक्तं प्रीतये नवनवत्वमिया
य ॥४४॥ सांचिलोचनयुगं नमयंती रुंधती दयितवक्षसि पातं ॥ सुभ्रुवो जनय
ति स्म विभूषां संगतावुपरराम च लज्जा ॥४५॥ सव्यलीकमवधीरित
खिन्नं प्रस्खलितसपदि कोपपदेन ॥ योषितः सुहृदिव स्म रुणद्धि प्राणनाथमभिबा
ष्पनिपातः ॥४६॥ शंकितायकृतबाष्पनिपातामीर्ष्यया विमुखितां दयिता
य ॥ मानिनीमभिमुखाहितचित्तां शंसति स्म घनरोमविभेदः ॥४७॥ लोल
दृष्टिं वदने दयितायाश्चुंबति प्रियतमे रभसेन ॥ व्रीडया विनिनितं बाद
शुकं शिथिलतामुपपेदे ॥४८॥ ह्रीतया गलितनीवि निरस्यन्नंतरीयमवि
लंबितकांचि ॥ मंडलीकृतपृथुस्तनभारं सस्वजे द

=चंचलेक्षणं २=

आलिंगितः १ अंतरीयोपसंव्यानेपरिधानान्यधोंऽ
सह ३

ष्टम पिहितव तेर
निर्गंधितः ५
काया अ
वे न्यस्ताय ५
न. कोपामित्य
४

पतनं ३
व
अक्षात सनि
निपात
परान्मुखी
बलात्कारे
अपनयन

पुनःपुनर्नानेष्ट एवं स्वादानि३ =प्रियेरितिशेषः=२ आलिंगनानि१ विस्तृता२ संधानेनाकरोत्६
=च्छाकारीति३ आभिमानितः१

क्रूर एव २

तया हृदयेशः॥४९॥ आदृता नखपदैः परिरंभाश्चुंबनानि घनदंतनिपातैः॥
सोकुमार्यगुणसंस्तुतकीर्त्तिर्वाम एव सुरतेष्वपि कामः॥५०॥ पातुमाहितरतीन्य
भिलेषुस्तर्पयंत्यपुनरुक्तरसानि॥ सस्मितानि वदनानि वधूनां सोत्पलानि च
मधूनि युवानः॥५१॥ प्राप्यते स्म विघूर्णनमंतःसीत्कृतानि नयनार्द्धनि
मेषाः॥ योषितो रहसि गद्गदवाचामस्त्रतामुपययुर्मदनस्य॥५२॥ कांतसंगमपरा
जितमन्यौ वारु(णी)रसनशांतविवादे॥ मानिनीजनउपाहितसंधौ संदधे
धनुषि नेषुमनंगः॥५३॥ कुप्यताशु भवतानतचेताः कोपितोऽश्वनोरि
वस्य तथान्यः॥ इत्यनेकउपदेश इव स्म स्वाद्यते युवतिभिर्मधुवारः॥५४॥
ख्यर्थिभिः प्रणयसंभ्रमदत्तां वारुणीमतिरसां रससंख्या॥ क्षीबविमोहविरहा

आस्वादनं ४
=र्थ्यमितिशेषः
॥५२॥
नादृताश्च्यो१

कृतःप्रियैः
मधुपान
॥५५॥
मधुवारान्
पानात्सयम

भवतवु नयं२ कृष्णादि४ अनं सुराहलिप्रियाहालापरिस्रुद्वरुणात्म
स्यमरः२
संभ्रमः साध्वसेपिस्यात्संवेगादरयोरपीति वि१ भातुरू चेतसः२

युगपदेकपात्रेणपीतः२ पानपात्रोभयः४ क्षिप्तानि५ वर्द्धितबहुमाने१
येन सामर्थ्यं सा न विशेषो रूपमतिवारः२ स्वयमेवादायपीतः१ ॥ दृशो४

पद्मपेताको

दुपलेभे पार्वणेंदुहृदयंगुवधूभिः॥५५॥ स्वादितः स्वयमथैधितमानं लेभितः
प्रियतमैः सहपीतः॥ आसवः प्रतिपदं प्रमदानां नैकरूपरसतामिव भेजे॥५६॥
भ्रूविलाससुभगाननुकर्तुं विभ्रमानिव वधूनयनानां॥ आददे मृदुविलोल
पलाशैरुत्पलैश्चषकवीचिषु कंपः॥५७॥ ओष्ठपल्लवविदंशरुचीनां हृद्य
तामुपययौ रमणानां॥ फुल्ललोचनविनीलसरोजैरंगनास्यचषकैर्म
धुवारः॥५८॥ प्राप्यते गुणवतापि गुणानां यत्तमाश्रयवशेन विशे
षः॥ तत्तथाहि दयिताननदत्तं व्यानशे मधुरसातिशयेन॥५९॥ वीक्ष्य
रत्नचषकेष्वतिरिक्तां कांतदंतपदमंडनलक्ष्मीं॥ जज्ञिरे बहुमताः प्र

नेत्रामानसमीक
३
मनसःप्रियत्वे४

सीत्कृतः३
चषकोत्थ पा
पात्रे अः॥

समंतात्१
आसवं२ आतारतिशेषः१

(57)

बुद्धिपूर्वान्तु विनिमयः२ =समानकांति २= [redacted]श्यामादिकी वस्त्रापरिवर्त्ता पर्यय

मदनामोष्ठयावकनुदो मधुवाराः॥६०॥ लोचनाधरकृताहृतरा
गा वासिताननविशेषितगंधा॥ वारुणी परगुणात्मगुणानां व्यत्य
यं विनिमयं नु वितेने॥६१॥ तुल्यरूपमसितोत्पलमक्ष्णोः कर्णगं नि
रुपकारि विदित्वा॥ योषितः सुहृदिव प्रविभेजे लंभितेक्षणरुचि
र्मदिरागः॥६२॥ क्षीणयावकरसोप्यतिपानैः कांतदंतपदलंभितशो कांत ४
भः॥ आययावतितरामिव वध्वाः सांद्रतामधरपल्लवरागः॥६३॥
रागकांत नयनेषु नितांतं विद्रुमारुणकपोलतलेषु॥ सर्वगा ॥५३॥
॥५३॥ पि ददृशे वनितानां दर्पणोष्ठिवमुखेषु मदश्रीः॥६४॥ बद्धकोपवि

असमये१ आसन्नीविद्धतैर्देहतीतिवैः३ कुपाकोपे१ प्रस्का१ निंदा१

षमपदं कुपितानि॥ योषितामविदधे तीगुणपक्षे निर्ममार्जुमदिरा वचनीये॥६५॥ सर्वेषु पर३

=प्रियवाक्यं१ मधु३ पुं४

=संश्रितो=५ हृतीरपि रामाः चारुतामिमतत्तामुपनिन्ये॥ वंद्यतां मधुमदो दयि =विधेयत्वं५
तानामात्मवर्गहितमिच्छतिसर्वः॥६५॥ वाससां शिथिलतामुपनाभि प२
ह्रीनिरासरविनिक्षिपतीनामात्मनः स्फुटमदोद्यमितानां॥ व्रीड प्रेरितानां३
याविफलया वनितानां न स्थितं न विगतं हृदयेभ्यः॥६७॥ रुंधती
नयनवाक्यविकासं सादितोभयकरा परिरेभे॥ व्रीडितस्य ललितं वनि विकासं५
तानां क्षीबता बहुगुणैरुपजह्रे॥६८॥ योषिदुद्धतमनो भवरागा मानव उत्कट४
त्यपि पयोदयितोंके॥ कारयत्यनिभृता गुणदोषे वारुणी खलु रहस्य वि
भेदं॥६९॥ आहितेनु मधुना मधुरत्वे चेष्टितस्य गमिते नु विकारं॥
आनभ्रेन वइवोद्धतरागः कामिनीष्वसरः कुसुमेषोः॥७०॥ मागम

=आगल्यं=५ दृष्टिसंकोचादिभिः४=अनुचकार४ सर्वेराः१

डऽत्रायागं३
नितांतऽभितान्यय४
सार्थ्यप्रियेवनीतेव
लितो५ सेवित
[illegible] रहु४
चपलं३
वनिताजयेता
त्यर्थरागयोद्रि
तिरोधितीनि
भः॥६

केन करोति यथः ५

=प्रागल्भ्येन=४ अनिष्टानि२ स्मरतः=५ मर्यादा४ =सुखकरं२= विविक्तं रह इति वि-२ =आकर्षणा [illegible] =नि-८

=चंद्रकराः३=

अवस्था४

अधीनो निघ्न आपत्त इत्यमरः

॥५४॥

न्मदविमूढधियो नः श्रीः स्मरतु मिति शंकितनाथाः ॥ योषितां न मदिरां भृश
मीषुः प्रेम पश्यति भयान्यपदेपि ॥७१॥ चित्तनिर्वृतिविधायि विविक्तं म
न्मथो मधुमदः शशिभासः ॥ संगमश्च दयितैः स्म नयंति प्रेम कामपि भु
वं प्रमदानां ॥७२॥ धार्ष्ट्यलंघितयथोचितभूमौ निर्दयं विलुलिता
लकमाल्ये ॥ मानिनीरतिविधौ कुसुमेषुर्मत्तमत्त इव विभ्रममाप ॥
७३ ॥ राघुपानविधुरेषु वधूनां निघ्नतामुपगतेषु वपुष्षु ॥ ईहितं र
तिरसाहितभावं वीतलज्जमपि कामिषु रेजे ॥७४॥ अन्योन्यरक्तम
नसामपि बिभ्रतीनां चेतोभुवः सुरसखापरसो निदेशी ॥ वैबोधिव

प्रेमाभिलाषो रागः स्नेहः प्रेम रतिः शृंगारश्च संभोगः सप्तावस्था प्रकीर्तिताः धा एव

॥५४॥

=विकारी=४

स्त्रादेषु दर्शितेन२ =निर्विषयं२= स्पर्श२ प्रियपराधीनतां३ चुंबननाडनादिचेष्टितं३

=प्रेमा दिदृक्षा रम्येषु तच्चिंता त्वभिलाषकः ॥ रागस्तु संगबुद्धिः स्यात्स्नेहस्तत्प्रवणक्रिया । तद्वियोगासह
६= प्रेम रतिस्तत्सहवर्तनं । शृंगारस्तत्समं क्रीडा संभोगः सप्तधा मतः ॥५५

मैं गेहमेदेनं स्वैदोषेनोदार्थ स्मरार्थः ।

निर्बोधिवः=१ इति संक्षिप्ता१

संवाहनं वाहनं निर्भरोदृंग मर्दनं वि-५ प१

वहन५

पुंस्यर्द्धे संमैत्रांकडइति अ०१

मंगळगीतरवैः

सविंतुं४

प्रियामासे सर्यपं

ध्वनिविरंसितावितथमिश्रितोर्ध्वसासंहतं वैरिवृत्तिमिपायरात्रिः ॥७५॥
निद्राविनोदिततनितांतरतिकूमानामायामिमंगलनिनादविबोधि
तानां ॥ रामासु भाविविरहाकुलितासु यूनां तत्रवंतानिवसमा
दधिरे रतानि ॥७६॥ कांतो [illegible] जनेन सुरतखेदनिमीलिताक्षं सं
वाहितुं समुपयानि रमंदमंदं ॥ हर्म्येषु माल्यमदिरापरिभोगगंधा
नाविश्चकार रजनीपरिवृत्तिवायुः ॥७७॥ आमोदवासितचलाधर
पल्लवेषु निद्राकषायितविपाटललोचनेषु ॥ व्याप्तेषु पत्रतिलकेषु
विलासिनीनां शोभां बबंध वदनेषु मदावशेषः ॥७८॥ गतवति

नि१ ...भावपदोरते मधुरेरु पणाए चातिकेशवः२
कषायस्तुवरे नस्त्री नियासिरतकारनिमसुरं
३= स्त्रियामवसानमायु

53

संभोगस्यापि मलइति वैजयंती ५

आद्रिक वियोगेन २ दृश्यता:=५ निपुणसंचरीव=२ या२ [illegible]

बिक्रांते=१

नखरेखालक्ष्यतांमेगारागसमददयितपीतातांम्रबिंबाधरोष्ठा:॥
विरहविधुरमिष्टासत्सखीवांगनानां हृदयमवलंलंबे रात्रिसंभोग
लक्ष्मी:॥छ॥७९॥छ॥ इति श्रीकिरातार्जुनीये महाकाव्ये लक्ष्म्यंके
भारविकृतौ निशाविहारो नाम नवमः सर्गः॥ श्रीगणेशायनमः॥
॥छ॥ गुरुचरणेभ्ये नमः॥छ॥ अथ परिमलजामवाप्य लक्ष्मीमव
यवदीपितमंडनश्रियस्ताः॥ वसतिमभिविहाय रम्यहावा सुरपति
सूनुविलोभनाय जग्मुः॥१॥ द्रुतपदमभियातुमिच्छतीनां गमन
परिक्रमलाघवेन तासां॥ अवनीषु चरणैः पृथुस्तनीनामलघुनितं

धार्यामा=१

संभोगस्य

साधनशोभा २

॥५५॥

पुष्पिताग्रा २:
अयुजि नयुगरेफतो यकारो युजि च नजौ जरगाश्च पुष्पिताग्रा=

लघुविभ्रमलीलाविलासविब्बोक [illegible]
तथा हेला लीला [illegible]

॥५५॥

अनुगतोमीलतद्गतियावर ४ तस्य १ =संमूर्छित:=४ =व्याप्ते=२ इंद्रकीटैः=२

कातरेखा=२

बृतया चिरं निषेदे॥२॥ विहितसरसयावकैर्बभासे चरणतलैः कृत
पद्धतिर्वधूनां॥ अविरलवितेतेव शक्रगोपैररुणितनीलतृणोल
पा धरित्री॥३॥ ध्वनिरगविवरेषु नूपुराणां पृथुरशनागुणसि
ञ्जितानुपातः॥ प्रतिरवविततो वनानि चक्रे मुखरसमुत्सुकहंस
सारसानि॥४॥ अवचयपरिभोगवंति हिंस्रैः सहचरितान्यमृगा
णि काननानि॥ अभिदधुरभितो मुनिं वधूभ्यः समुदितसा
ध्वससाविक्लवं च चेतः॥५॥ नृपतिमुनिपरिग्रहेण सा भूः सु
रसचिवाप्सरसां जहार तेजः॥ उपहितपरमप्रभावधाम्नां न हि
जयिनां तपसामलंघ्यमस्ति॥६॥ सचकितमिव विस्मयाकुलाभी

चलितवस्त्राणां [illegible] सिंचितं २

भयेन २
अवचयः पुष्पफलोच्चे
दः तेन परिभोगः उप
भोगः अथवा उपच
योच्छि: पुष्पफलोच्छे
दने परिभोगः=५

आपः सुमनसो वर्षा अप्सराः शिकतासमाः॥ एते स्त्रियां बहुत्वे स्युरेकत्वेप्युत्तरत्रयं रतिकोशः

चिवर्ती=२

शब्दायमानानि
व्याप्तादिभिः=
सूचयामासुः=४
अधिष्ठाने

53

अथर्वणास्तु चतुर्द्वारा वा सम्यक्कृत इत्यागमः ८ सज्जनसेवी धन्योयमिति ५ पल्लवोस्त्री किस

निश्चिताकारणतपनिश्चयः ४

सिः शुचिसिकतास्वतिमानुषाणि ताभिः॥ क्षितिषु ददृशिरे पदानि जि-
ष्णोरुपहितकेतुरथांगलांछनानि॥१७॥ अतिशयितवनांतरद्युती-
नां फलकुसुमावचयेपि तद्विधानां॥ ऋतुरिव तरुवीरुधां समृध्या
युवतिजनैर्जगृहे मुनिप्रभावः॥१८॥ मृदितकिसलयः सुरांगना-
नां ससलिलवल्कलभारभुग्नशाखः॥ बहुमतिमधिकां ययावशो-
कः परिजनतापि गुणाय सद्गुणानां॥१९॥ यमनियमकृशीकृतस्थि-
रांगः परिददृशे विधृतायुधः स ताभिः॥ अनुपमशमदीप्ततागरी-
यान्कृतपदपंक्तिरथर्वणेव वेदः॥२०॥ सुरसरिति परं तपोधिगच्छन्

सत्यंक्षमार्जवंध्यानमानृशंस्यमहिंसनं। दमः प्रसादो माधुर्यं मृदुतेति यमा दश॥ शौचं स्नानं त-
पो दानं मौनेज्याध्ययनं व्रतं। उपोषणोपस्थदंडौ दशैते नियमाः स्मृताः २ अजर्यपरफलाभिलाषणोर्नि
८

॥५६॥
सिष्ठन १
राजिताः

लय
शोभि पो
पामित्यम
विलुलितपल्ल
कृशता २
॥५६॥

जलभाराद्गंभीरैरवर्षैः २ गर्जितैः २ सुमनोमालती जातीत्यम ३

नभसो विरजो विहतिमियापरुचिस्तडिल्लतानां॥ व्यवहितरतिवि-
ग्रहैर्वितेने जलगुरुभिः स्तनितैर्दिगंतरेषु॥१९॥ परिसुरपति-
सूनुधाम सद्यः समुपदधन्मुकुलानि मालतीनां॥ विरलम-
पनिहारबद्धबिंदुः सरजसतामवनेरपां निपातः॥२०॥ प्रतिदिश-
मभिगच्छताभिमृष्टः ककुभविकाससुगंधिनानिलेन॥ नव इ-
व विबभौ सचित्तजन्मा गतधृतिराकुलितश्च जीवलोकः॥२१॥
व्यथितमपि भृशं मनो हरंती परिणतजंबुफलोपभोगहृष्टा॥ पर-
भृतयुवतिः स्वनं वितेने नववनयोजितकंठरागरम्यं॥२२॥
अभिभवति मनः कदंबवायौ मदमधुरे च शिखंडिनां निनादे॥

धृतिः संतोषधैर्ययोरित्यम ४ शीलितः ४

स्यनिघोषैः स्य २
धाम देशो गृहे
रश्मौ स्थाने
प्रभावयोरि
ति विश्वः ३
जनपदे ३
इंदुः ककुभो
ऽर्जुन इत्यम ५
विगतधैर्यः ४ ६

स्थानांतरेश
वरव ५

55

...भवद्दाणापितासहवरोभवदपावध्व...हलापुष्प...मुरखो...नि...बोल्कट्स्यमरः२

...सुनी ...तिः... तिजेयंति३

परस्परसमागमः६ मृणालेबिसम... जीर्णवर्षर्तुनाऽवभरेणेतिशेषः धि१

दिक्कदंबः केसरो... स्त्रियामित्यमरः२

अथशरद्वर्णनमाहः २

जनइवनष्टतेभश्च चाल्लजिष्णुनेंद्रमहतोसुकरःसमागमः लर
॥२३॥ष्ट्रतविंसवल्लपावल्लिवद्धतीकुमुदवनेकंदुकूमाच्चबा
ला॥शरदमल्लतल्लसरोजपाणौघनसमयेनवध्रूरिवाल्लते
बे॥२४॥समदशिखरूतानिहंसनादैःकुमुदवनानिकदंबपुष
वृष्या॥श्रियमतिशयिनीसमेत्यजग्मुर्गुणमहतामहतेगुणा
यर्योगैः॥२५॥सरलसमपहायकेतकीनांप्रसवमुपांतिकनी
पैरणुकीर्णं॥प्रियमधुरसनानिषट्पदालीमलिनयतिस्मवि ॥५८॥
नीलबंधनानि॥२६॥मुकुलितमति शय्यबंधुजीवेध्यत

कदंबपुष्पाणि२

॥५८॥

हस्तादिनांफलंसस्यंशतंप्रसहंतानि

बबंधनमिस०१

=मधुधैमेपुष्परसेइस०२

प्रसवःस्तफलेपुष्पेवृक्षाणांगर्भमोचनइतिविश्वः३

सगंधिकासनबंधूकपुष्पप्रियकजीवकाइत्यमरः२ बंधुको बंधुजीवकइत्य

प१

पलाशोकिंशुकेपर्णइत्यमरः२ अथहेमंतमाहः२ स्थूलः१ प्रियंगुःफलिनीफलीअ०२

जलबिंदुषुशाद्वलस्थलीषु॥अविरतवपुषःसुरेंद्रगोपाविकचप
लाशवनश्रियेसमीयुः॥२७॥अविरलपफलिनीवनप्रसूनःकुसु
मितकुंदसुगंधिगंधवाहः॥गुणमसमयजंचिरायलेभेविरलतु
षारकणस्तुषारकालः॥२८॥निचयिनिलवलीलताविकारैर्वि
दधतिलोध्रसमीरणेचहर्षं॥विकृतिमुपययौ [illegible]
[illegible] नपादुस्तनुभ्रवलतिनयालक्ष्मीगीषातांहिचेतः॥२९॥कृतिप
यसहकारपुष्परम्यस्तनुतुहिनोल्पविनिद्रसिंदुवारः॥सुरभिमु
खहिमागमांतशंसीसमुपययौशिशिरःस्मरैकबंधुः॥३०॥ ५९॥

उपचयवतिः४

हेमंतस्तुः४

कुपाविहिउत्
णसाति४

वसंतशारंसः

हेमंतावसाने१

सिंधुवारेद्रुसुरसौनिर्गुंडिंद्राणिकेत्यमरः२

धु१

[illegible]

नै१

=पलाशी रूढ़ुमानगाः १ =शाखसर्जीतरुस्कंधै इति शाश्वतः ६

अथ वसंतमाह १

कुसुमनगवनान्युपैतुकामा किसलयिनीमवलंब्य चूतयष्टिं ॥
क्वणदलिकुलनूपुरा निरास नलिनवनेषु पदं वसंतलक्ष्मीः ॥३१॥
विकसितकुसुमाधरं हसंतीं कुरबकराजिवधूं विलोकयंतं ॥ ददृ
शुरिव सुरांगना निषण्णाः सशरमनंगमशोकपल्लवेषु ॥३२॥ च्य
सनचलितपल्लवाधरोष्ठे नवविहितेर्ष्यनिवाः वधू नयंती ॥ मधु
सुरभिणि षट्पदेन पुष्पमुखइव शान्तलता वधूश्चुचुंबे ॥३३॥ सु
हुरनुपतता विधूयमानं विरचितसंहति दक्षिणानिलेन ॥ अलि
कुलमलकाकृति प्रपेदे नलिनमुखांतविसर्पि पंकजिन्याः ॥३४॥

=स्थितं ४

॥५९॥

॥५९॥

=श्रेंधावतार नै२ =संहति = प्रांतसारि १ =मलयमारुतेन २

नु१

=यस्मिन्काले २ धुमती ३१

=तस्मिन्काले १ चैत्रे दैत्ये वसंते च क्षीवे शोके मे [illegible] तिरस्कृतस्य २

=सानु निदाघो ग्रीष्म ऊष्म[illegible] बुधनमतः वि ४ अथ ग्रीष्मः २

=नवामे भवति १

अर्जुने २

प्रभवति न तदा परो विजेतुं भवति जितेंद्रियता यदात्मरक्षा ॥ अवजि
तभुवनस्तथा हि लेभे सिततुरगे विजयं न पुष्पमासः ॥३५॥ कथमि
व तव संमतिर्भविष्यत्सममृतुभिर्मुनिनावधारितस्य ॥ इति विरचि
तमल्लिकाविकासः स्मयत इव स्म मधुं निदाघकालः ॥३६॥ बल
वदपि बलं मिथोविरोधि प्रभवति नैव विपक्षनिर्जयाय ॥ भुवन
परिभवी न यत्तदानीं तमृतुगणः क्षणमुन्मनीचकार ॥३७॥ श्रु
तिसुखमुपवीणितं सहायैरविरललांछनहारिणश्च कालाः ॥
अविहितहरिसूनुविक्रियाणि त्रिदशवधूषु मनोभवं वितेनुः ॥३८॥
न दलति निचये तथा सलीनां न च विषमच्छदकुंदयूथिकासु ॥ ध

=इंद्रियजय वं

=वसंतः २

र३

वसंतादिकृतव

नौचमधुरं ३

विकसति १= कमलानां १ सप्तपर्ण १ गुच्छो मल्लिकासु १

अप्राकृताः =

57

उभाभिनेतव्यं रसभावादिव्यंजनं ४
पताकहस्ततो दृष्टिर्यतो दृष्टिस्ततो मनः। यतो मनस्ततो भावो यतो भावस्ततो रसः ४ कर्त्तुमुपक्रांतं
परिकल्पितः ३ इति नियमादिति भावः ४
जनयामास २ =प्राप्तिरेव २ कृतेया ३

=प्रापुः १
वस्यता २

दृष्टिस्तदानु
त्थ्यैव दृष्टिप्रय
नियमादिति भा
वः ४

अलिरति हुपन्तोभिरे यथासां हरति न तथावयवेषु लोचनानि ।।३९।।
मुनिमभिमुखतां निनीषवो याः समुपययुः कमनीयतागुणेन ।। मदन
मुपदधे स एव तासां दुरधिगमा हि गतिः प्रयोजनानां ।।४०।। प्रकृतम
नुससार नाभिनेयं प्रविकसदंगुलिपाणिपल्लवं वा ।। प्रथममुपहि
तं विलासि चक्षुः सिततुरगे न चचाल नर्त्तकीनां ।।४१।। अभिनय
मनसः सुरांगनाया निहितमलक्तकवर्त्तनाभिताम्रं ।। चरणम
भिपपात षट्पदाली धृतनवलोहितपंकजाभिशंका ।।४२।।
अविरलमलसेषु नर्त्तकीनां द्रुतपरिषिक्तमलक्तकं पदेषु ।।
सवपुषमिव चित्तरागमूहुर्न   तशिखानि कदंबकेसराणि ।।४३।।

=व्यंजकाभिनयो समावित्यमरः ८ हरन्तीं पादपीठ्ठ
नान्नमिताग्राणि १ =रागप्रजायतानीति
शेषः १

उद्देशनार्थं ३
प्रवेशसमये ४

=पादुः २
।।६०।।

।।६०।।

सम्यग्गोपनमेव २
साक्षे।। क्लीबे पुमान्स्वैरेतयपः ४ घ३ न१

नृपसुतमभितः समन्मथायाः परिजनगात्रतिरोहितांगयष्टेः ।। स्फु
टमभिलषितं बभूव वध्वा वदति हि संवृतिरेव कामितानि ।।४४।।
अभिमुनि सहसा हृते परस्या घनमरुता जघनांशुकैकदेशे ।।
चकितमवसनोरु सत्रपायाः प्रतियुवतीरपि विस्मयं निनाय ।।४५।।
धृतबिसवलये निधाय पाणौ मुखमधिरूषितपांडुगंडलेखं ।।
नृपसुतमपरा स्मराभितापादमधुमदालसलोचनं निदध्यौ ।।४६।।
सखि दयितमिहानयेति सा मां प्रहितवती कुसुमेषुणाभितप्ता ।।
हृदयमहृदया न नाम पूर्वं भवदुपकंठमुपागतं विवेद ।।४७।।६१।।

चंदनचर्चिते ४

शून्यहृदया १

=नाम प्रकाश्यसंभाव्यक्रोधो न्वसामीप्यं १
पगमकुत्सने इत्यमरः १

निर्वर्णनं तु निध्यानं दर्शनालोकने [illegible]

[illegible]

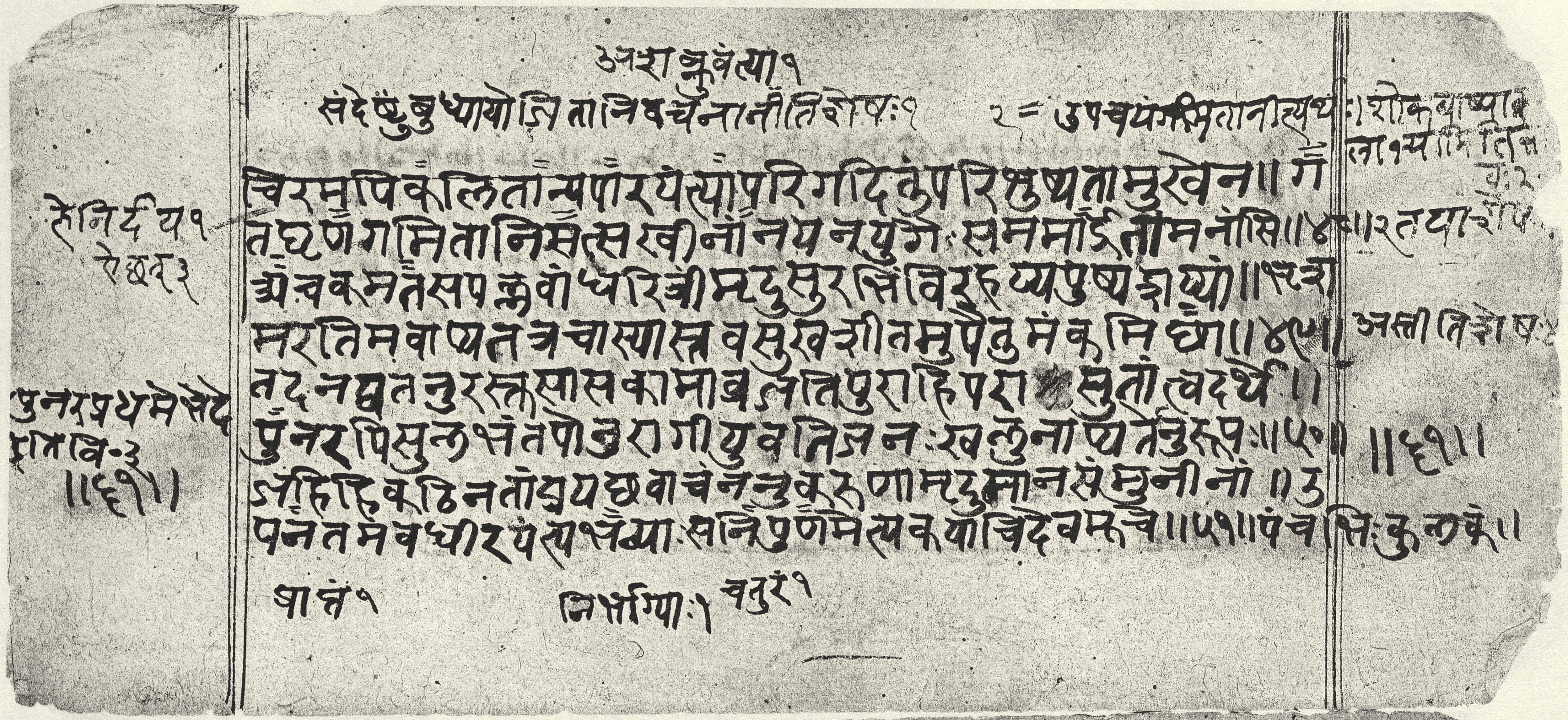

उशा कुबेत्या१
संदेष्टुं बुध्यायोजि तानि वचनानीति शेषः१ २= उपचयंगमितानात्यर्थं

चिरमपि कलितान्यपारयंत्या परिगदितुं परिशुष्यता मुखेन ॥ ग
तघृणगमितानि सत्सखीनां नयनयुगैः सममार्द्रतां मनांसि ॥४
अचकमत सपल्लवां धरित्रीं मृदुसुरभिं विरहय्य पुष्पशय्यां ॥ भृश
मरतिमवाप तत्र चास्यास्तव सुखशीतमुपैतुमंकमिच्छा ॥४९॥
तदनघ तनुरस्तु सा सकामा व्रजति पुरा हि परा सुतां त्वदर्थे ॥
पुनरपि सुलभं तपोनुरागी युवतिजनः खलु नाप्यतेनुरूपः ॥५०॥
जहिहि कठिनतां प्रयच्छ वाचं ननु करुणामृदु मानसं मुनीनां ॥ उ
पगतमवधीरयंत्यभव्याः स निपुणमेत्य कयाचिदेवमूचे ॥५१॥ पंचभिः कुलकं ॥

प्राप्तं१ निर्भाग्याः१ चतुरं१

हेनिर्दय१
रेछद्र२

पुनरप्रथमे संदे
प्रातवि-३
॥६१॥

शोकबाष्पाकु
लात्१यामित्रि
चः२
२तया२ शेषः

अस्तीति शेषः२

॥६१॥

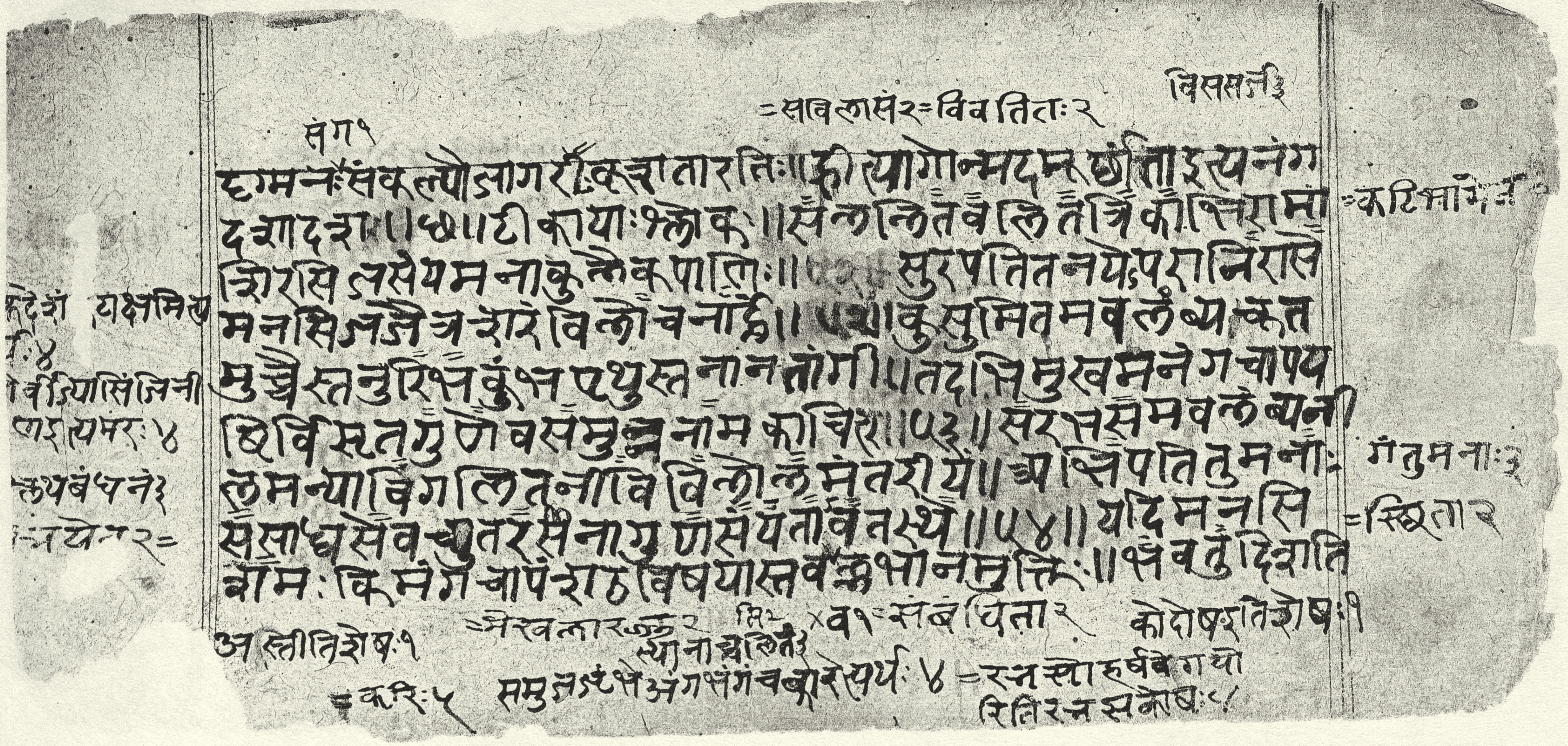

विसस्रंसे३
=सविलासं२ =विवृतिताः२
संग१

दगमनैः संवकल्पो लागरीकृत्वा तारतिः ॥ क्रियायोगोन्मदनच्छौता इत्यनंग
दशादशा ॥ ५१ ॥ टीकायाः श्लोकः ॥ सललितवलितत्रिकाभिरामं
शिरसि लसेयमनाकुलैकपातिः ॥ [illegible] सुरपतितनयेपरा निरासे
मनसिजजैत्रशरं विलोचनार्द्धं ॥ ५२ ॥ कुसुमितमवलंब्य चूत
मुच्चैस्तनुरिभकुंभपृथुस्तनानतांगी ॥ तदभिमुखमनंगचापय
ष्टिविसृतगुणेव समुन्ननाम काचित् ॥५३॥ सरसमवलंब्य नी
लमन्या विगलितनावि विलोलमंतरीयं ॥ अभिपतितुमनाः
ससाध्वसेव चूतरसेनागुणसैयतावतस्थे ॥५४॥ यदि मनसि
शमः किमंग चापं शठ विषयास्तव वल्लभा न मुक्तिः ॥ भवतु दिशति

=अस्खलनारुह२ लि२ ×व१ संबधिता२ कोदोषइतिशेषः१
अस्तीतिशेषः१
त्याना वश्लिते३
करिः५ समुन्नदसे अंगसंगं चकार सर्थः४ =रन्न स्पोरुवेग यो
रितिरन्न सकोषः४

हृदेशं यक्षमित्र
:४
वर्ष्टियासिंजिनी
ताइत्यमरः४
कुपबंधने३
=नयेन२=

=करिभाग्नं
गंतुमनाः३
=स्थिता२

समीपमागत्य ४ असूयादोषारोपागुणेष्वपि अ. २ कुटिलीकृते १

नान्यकामिनीष्वपरत्वसहृदयेहृदयेश्वरा विकारं ॥५५॥ इति विषमितं ज्येष्ठा आचार्य
चक्षुषाभिधाय स्फुरदधरोष्ठमसूयया कयाचित् ॥ अगणितगुरु
मानलज्जयासः स्वयमुरसि श्रवणोत्पलेन जघ्ने ॥५६॥ युग्मं ॥ स निरुद्धप्रसारे
विनयमपराभिसृत्य साचि स्मितसुभगैकलसत्कपोललक्ष्मीः ॥ श्र
वणनियमितेन तं निदध्यौ सकलमिवासकलेन लोचनेन ॥५७॥ रुदितमित्यर्थः
करुणमभिहितं च पाणिरस्तात् तदभिमुखं च मुखे विहूनमभूत् ताभिः ॥ नष्टः ३
ऽकुपितमभिसारणे नुनेतुं प्रियमिय तोपचलोऽवलोऽलेऽस्तिमिः ॥ ॥६२॥
५८॥ असकलनयनेक्षिता विलऽसागतमन्तसेपार पांडुता विषा
ः ॥ ६ तिविविधमिया यतासु रूपांश्च वति मंडयितुं वधूरनंगः ॥५९॥

ाग विषये ३ ॥६२॥

ान वा प्रिय स्मि त: चेतो भंगः = १ = नाना चेष्टितं = १ अनुकूलइतुं ३ = गतिः = २ अवधिः ३

स्वभावेन १ अनधिगतः = ३ गमनं १ स्थितिः २ सुप्रतिगंतव्ये: ३ वाक्यप्रयोगः ३ वहू १

पात २
अलसपदमनोरमं प्रकृत्या जितकलहंसगति प्रयाणं ॥ स्थितमुरुज
घनस्खलातिभाराउदितपरिश्रमजिह्मितेक्षणं वा ॥६०॥ प्रकृत्या कुसुमशरा संकीर्णः २
भिमोहादनवसितार्थपदाकुलाभिलाषः ॥ अधिकवितत लोचनं वधूनां हि ३ समयोत्
युगपदुन्नमितप्रभ्रु वीक्षितं वा ॥६१॥ रुचिकरमपि नार्थवद्बभूव स्तिमि सह
तसमाधिशुचौ पृथातनूजे ॥ ज्वलयति महतां मनांस्यमर्षे न हि ल अर्जुने ४
प्ततेवसरं सुखाभिलाषः ॥६२॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥ स्वयं संस्थराध्येवं इंद्रे १
न्नातं मरवमखंडेन तपसा परोद्धित्याल लक्ष्या मभिलषति लक्ष्मीहरिसु ३ अवकाश
ते ॥ मनोभिः सोद्वेगैः प्रणयविहति [illegible] ध्वस्तरुचयः सगांधर्वा धामत्रिद स्थानं १

= कार्ये सिध्यमा यात्रतनि चेद्दैः = १ नष्टकांतयः २ प्राणइत्याः ३

करातस०१२

दर्शनप्रकाशनयोर्ध्वेने स्पर्धः४ =ख्यातहृष्टप्रतीतस्यात्३

भास्वरिस्तौ२ ३अर्जुनस्य २हः४

६३

शावनिताःस्वंप्रतिययुः॥६३॥ ॥इतिश्रीकिरातार्जुनीयेमहाकाव्येल
क्ष्म्यंकेसुरांगनाप्रत्याख्यानोनामदशमःसर्गः॥ ॥१०॥अथामर्षान्निस
र्गाञ्चजितेंद्रियतयातया॥आजगामाश्रमंजिष्णोःप्रतीतःपाकशास
नः॥१॥मुनिरूपोनुरूपेणसूनुनाददृशेपुरः॥द्राघीयसावयोतीतः
परिश्रांतइवाध्वना॥२॥जटानांकीर्णयाकेशैःसंहत्यापरितःसितैः॥
पृक्तयेंदुकरैरह्नःपर्यंतइवसंध्यया॥३॥विशदभ्रूयुगच्छन्नव
लितापांगलोचनः॥प्रालेयावततिम्लानपलाशाब्जइवहृदः॥४॥आ
सक्तभरनीकाशैरंगैःपरिकृशैरपि॥आधूनःसद्गृहिण्येवप्रायोय

=आघूनस्यादौदरिकोविजिगीषाविवर्जि त्यमः

=अपांगौनेत्रयोप्रांतावित्यमरः२

म
अस्परोमुखो
स्तया३

कि०क्का४

भार
=भाराक्रांतस्य
दरौः१

अर्जुनि
उपठ

जीर्णा१ अवछिन्नरूपः२

ष्ट्यावलंबितः॥५॥आदिकुक्ष्यकं॥जरतीमपिबिभ्राणस्तनुमुष्णप्राकृ
ताकृतिः॥चकाराक्रांतलक्ष्मीकःससाध्वसमिवाश्रमं॥६॥गूढोपिवपु
षाराजन्धाम्नालोकाभिभाविना॥अंशुमानिवतन्वभ्रमंडलछन्न
मंडलः॥७॥अभितस्तंपृथासूनुंस्नेहेनपरितस्तरे॥अविज्ञातेपिबं
धौहिबलात्प्रह्लादतेमनः॥८॥आतिथेयीमथासाद्यसुतादपचितिंह
रिः॥विश्रम्यविष्टरेनामव्याजहारेतिभारती॥९॥त्वयासाधुसमारंभि
नवेवयसियत्तपः॥ह्रियतेविषयैःप्रायोवर्षीयानपिमादृशः॥१०॥श्रे
यसीतवसंप्राप्तागुणसंपदमाकृतिः॥सुलभारम्यतालोकेदुर्लभंहि

=व्याहारउक्तिर्लपितमित्यमरः३ मूर्तिः१ =वृद्धस्यमापारूपा३ वृद्धोपि२ अर्जुनात४

=श्रमंसादयितेसधः३

अर्जुनः४
=प्रातिथिषु
साधी४
उक्तवान्२
श्रेष्ठा१
आकृष्यते२

अलोकसा
मान्या१
पटलं३
पर्यास्तः४
=रूजोजैते
स्यापचति
रित्यमरः४

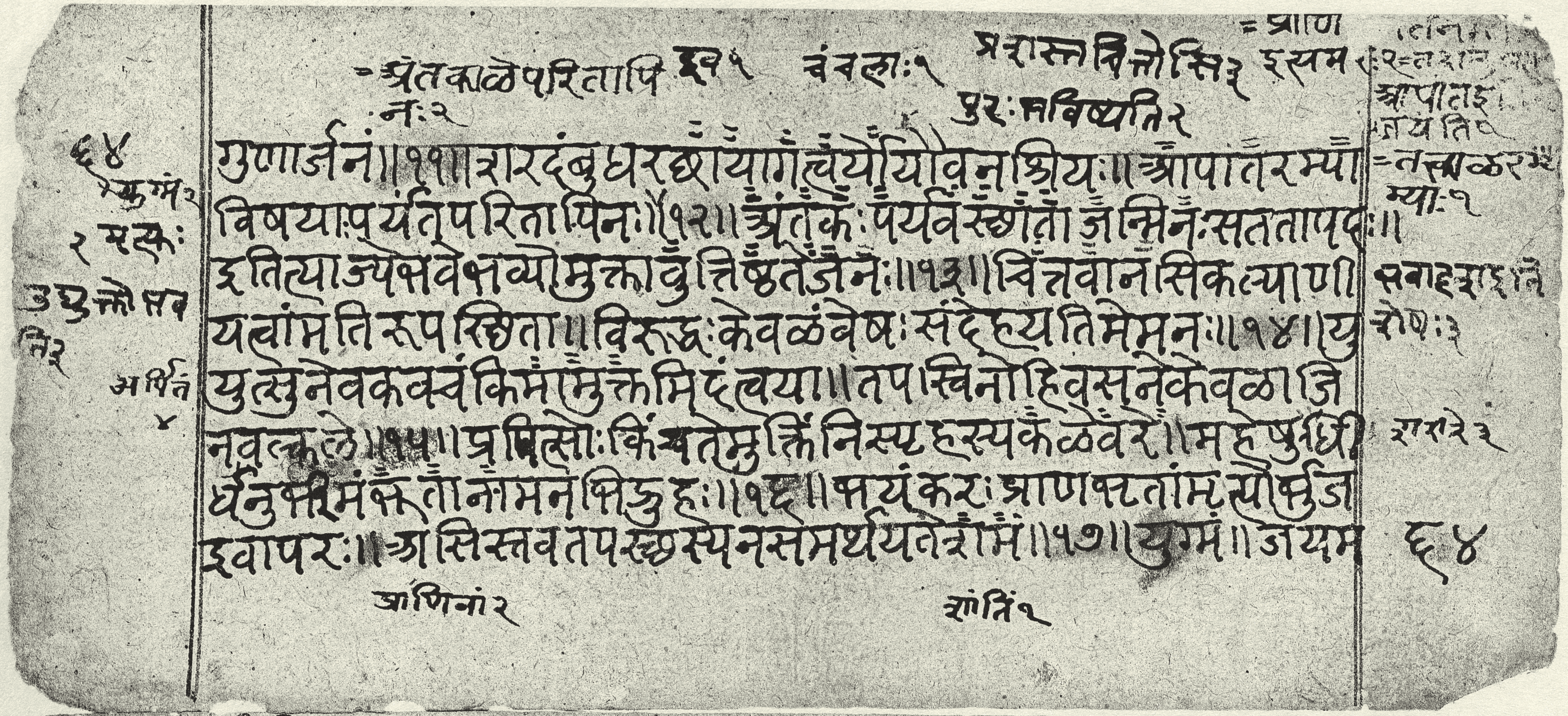

=प्राणि

=अंतकाळेपरितापिनः२ दू१ चंचलाः१ प्रशास्त्रविनोसि२ इत्यम

पुरःभविष्यति२

६४ कुसुमं२

गुणार्जनं॥११॥शरदंबुधरछायागत्वर्यो यौवनश्रियः॥आपातरम्या

२ मृत्युः

विषयाःपर्यंतपरितापिनः॥१२॥अंतकःपर्यवस्थाता जन्मिनःसततापदः॥

३ युक्तो भव तिर

इतित्याज्येभवेभव्योमुक्तावुत्तिष्ठतेजनः॥१३॥चित्तवानसिकल्याणी

यत्वांमतिरूपस्थिता॥विरुद्धःकेवलंवेषःसंदेहयतिमेमनः॥१४॥यु

अर्पित ४

युत्सुनेवकवचंकिमामुक्तमिदंत्वया॥तपस्विनोहिवसनेकेवलाजि

नवल्कले॥१५॥प्रपित्सोःकिंचतेमुक्तिंनिस्पृहस्यकलेवरे॥महेषुधी

धनुर्भीमंभूतानामनभिद्रुहः॥१६॥भयंकरःप्राणभृतांमृत्योर्भुज

इवापरः॥असिस्तवतपस्थस्यनसमर्थयतेशमं॥१७॥युग्मं॥जयम

प्राणिनां२ शांतिं२

=तत्वाळचरा म्याः१

समाहृदा३ इति रोष३

शरीरे२

६४

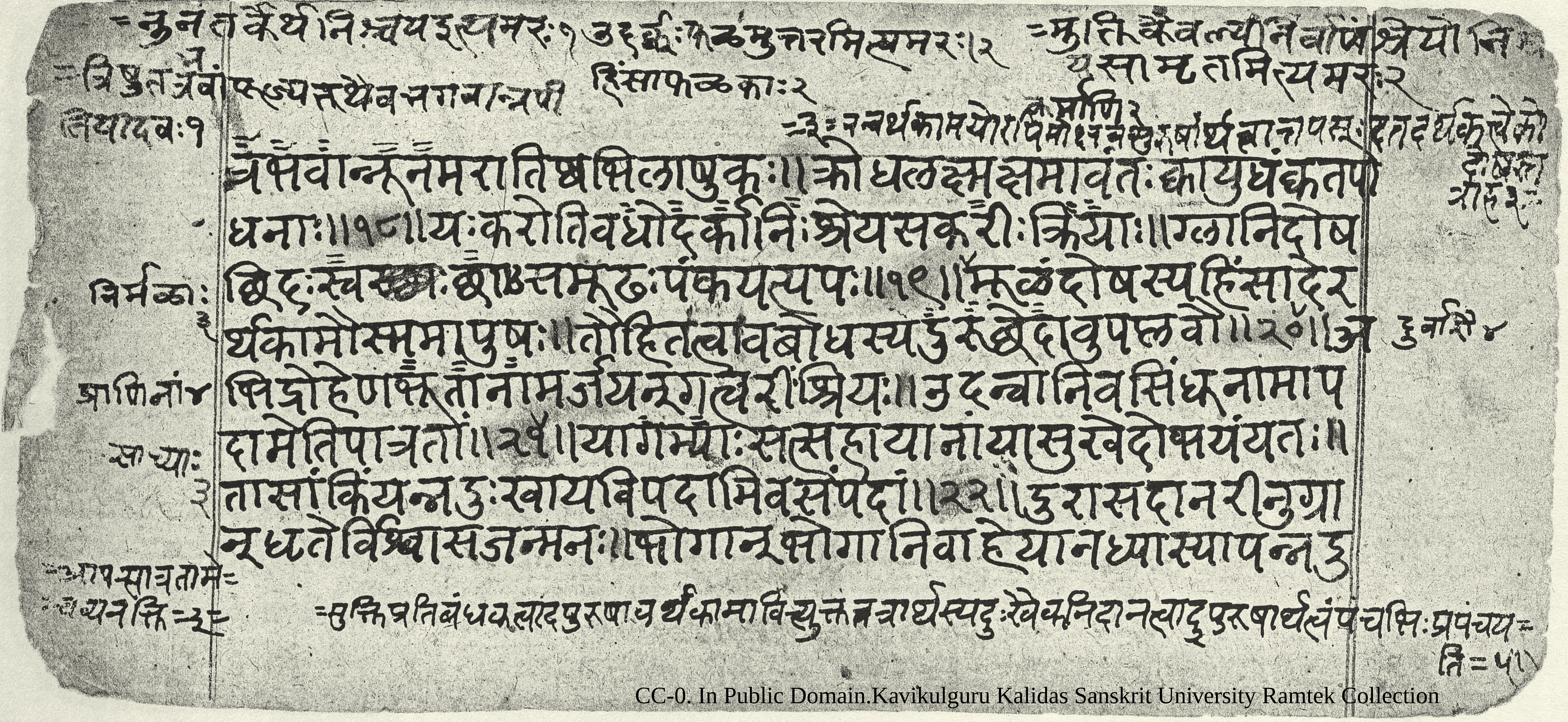

=कुनत्वैर्थनिश्चयइत्यमरः१ उदर्कः१ कमुत्तरमित्यमरः२ =मुक्तिःकैवल्यनिर्वाणश्रेयोनि यसामृतमित्यमरः२

=त्रिषुतत्र्ववैपरज्व्यत्तथैवनगमान्त्रपी हिंसापाळकाः२

तियादवः१

मणि२

=३=न्त्नर्थकामयोरापिमो [illegible]

त्रभवान्नूनमरातिष्वभिलाषुकः॥क्रोधलक्ष्मक्षमावंतःक्वायुधंक्वतपो

धनाः॥१८॥यःकरोतिवधोदर्कानिःश्रेयसकरीःक्रियाः॥ग्लानिदोष

निर्मलाः ३

छिदःस्वच्छाःसमूढःपंकयत्यपः॥१९॥मूलंदोषस्यहिंसादेर

र्थकामौस्ममापुषः॥तौहितत्वावबोधस्यदुरुच्छेदावुपप्लवौ॥२०॥अ

दुर्नाशे४

प्राणिनां४

भिद्रोहेणभूतानामर्जयन्गत्वरीःश्रियः॥उदन्वानिवसिंधूनामाप

साध्याः ३

दामेतिपात्रतां॥२१॥यागम्याःसत्सहायानांयासुखेदोभयंयतः॥

तासांकिंयन्नदुःखायविपदामिवसंपदां॥२२॥दुरासदानरीनुग्रा

न्धृतेविश्वासजन्मनः॥भोगान्भोगानिवाहेयानध्यास्यापन्नदु

=आपत्साचतामे= =२=

=मुक्तिप्रतिबंधकत्वादपुरुषार्थौकामाविद्युक्तंनचार्थस्यदुःखैकनिदानत्वादपुरुषार्थत्वंसंपचत्विः प्रपंचयति=५१

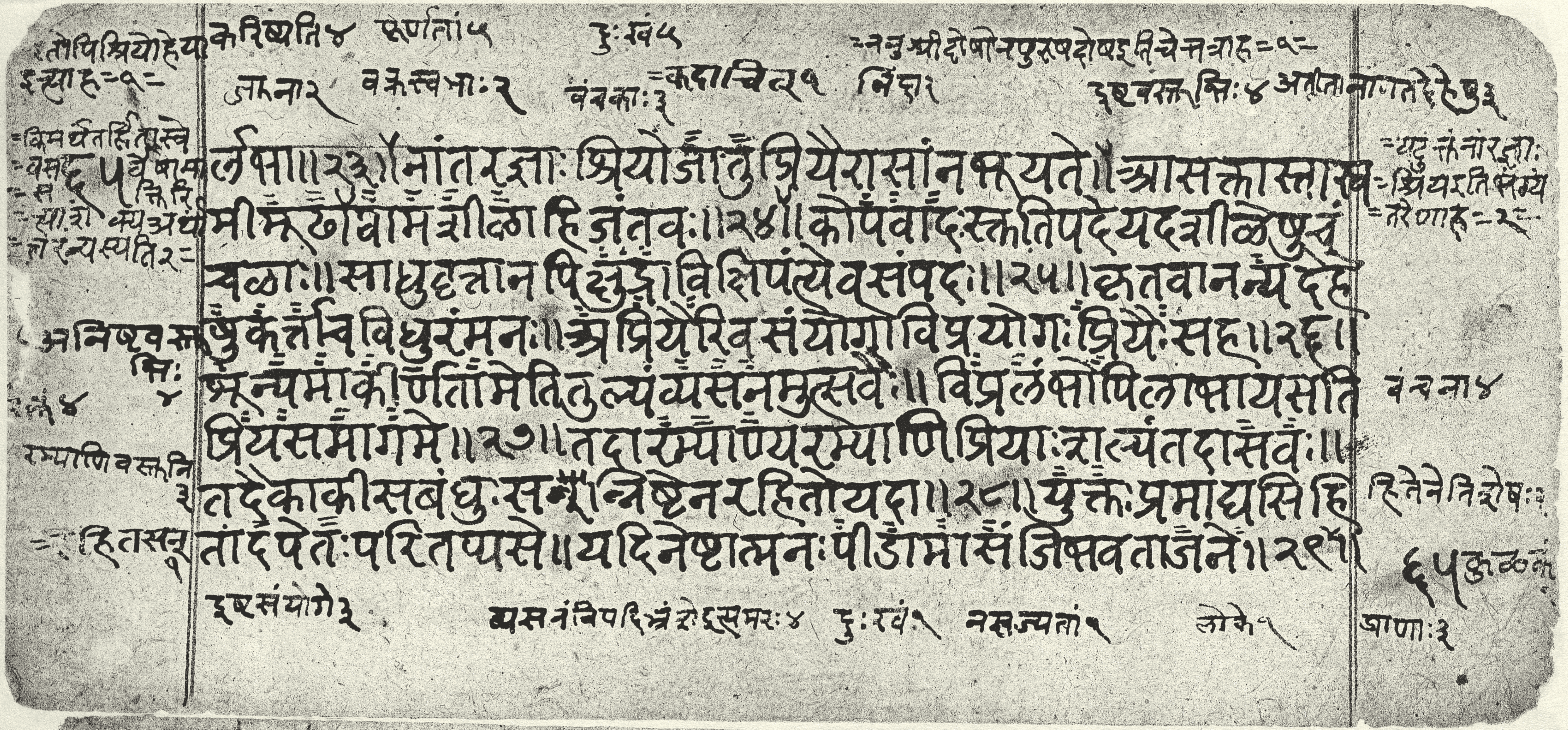

ज्ञानतार वक्रस्वभावाः २ वंचकाः ३ कदाचित् १ नितरां २ दुष्कृतस्थितिः ४ अतीतानागते हेतु ३

र्लभा ॥ २३ ॥ नांतरज्ञाः श्रियो जातु प्रियैरासां न भूयते ॥ आसक्तास्तास्व
मी मूढा वामशीला हि जंतवः ॥ २४ ॥ कोपं वा दर्शयति पदे यदशीलेषु वृ
त्वकाः ॥ साधुवृत्तानपि क्षुद्रा विक्षिपंत्येव संपदः ॥ २५ ॥ कृतवानन्यदेह
षु कर्तृत्वं विधुरं मनः ॥ अप्रियैरिव संयोगो विप्रयोगः प्रियैः सह ॥ २६ ॥
अन्यमाकीर्णतामेति तुल्यं व्यसनमुत्सवैः ॥ विप्रलंभोपि लाभाय सति
प्रियसमागमे ॥ २७ ॥ तदारम्याण्यरम्याणि प्रियाः शल्यं तदासवः ॥
तदेकाकी सबंधुः सन्निष्टेन रहितो यदा ॥ २८ ॥ युक्तः प्रमाद्यसि हि
तादपेतः परितप्यसे ॥ यदि नेष्टात्मनः पीडा मा संजि भवता जने ॥ २९ ॥

इष्टसंयोगे ३ व्यसनं विपदि स्त्रैरोद्रसमरः ४ दुःखं १ न सज्यतां १ लोके १

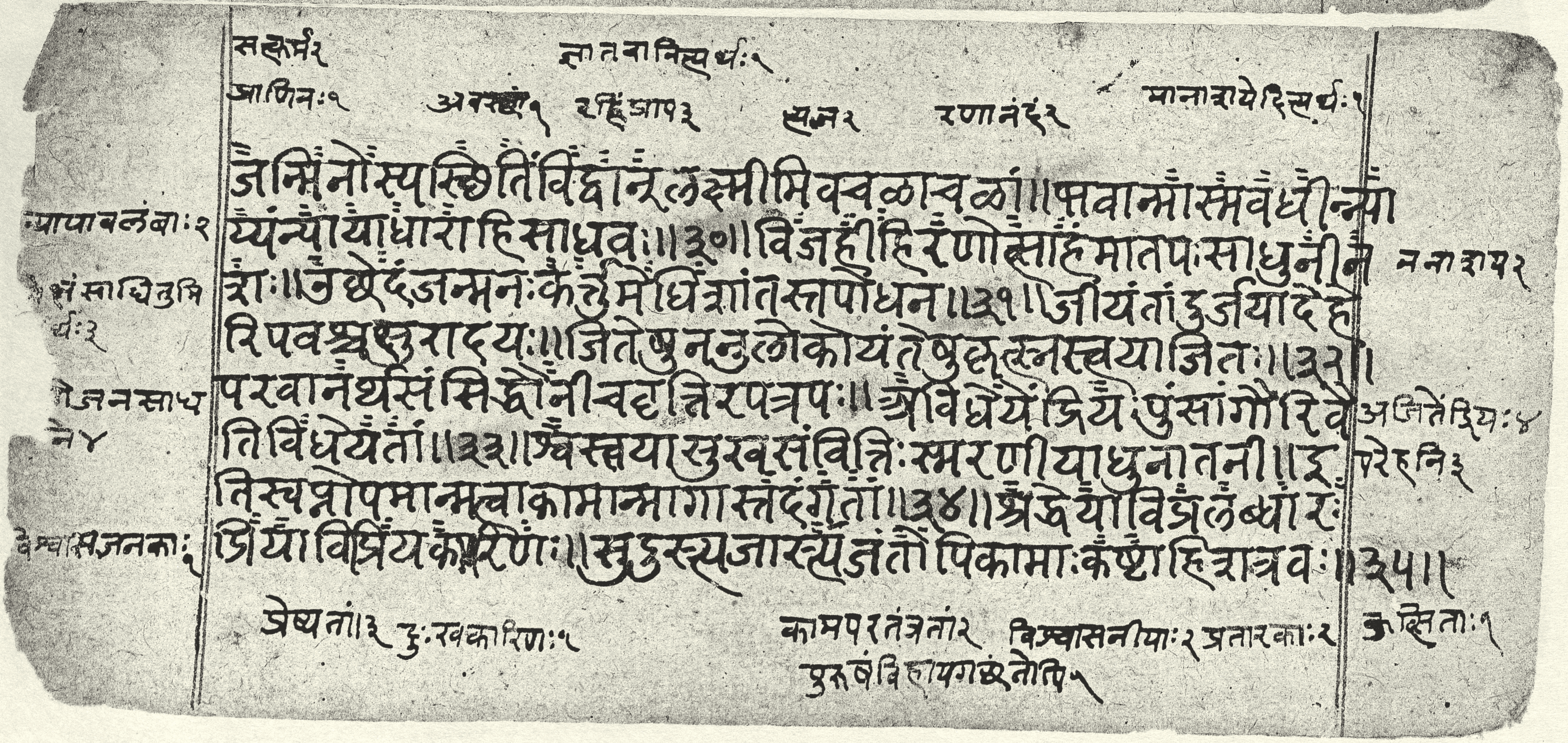

सत्कर्म २ ज्ञातवानित्यर्थः १
आगिनः १ अरक्षणं १ रहितं आप ३ सन् २ रणानंदं २ मानान्नायेदित्यर्थः १

जन्मिनोस्य स्थितिं विद्वान् लक्ष्मीमिव चलाचलां ॥ भवान्मास्म वधीन्न्या
य्यं न्यायाधारा हि साधवः ॥ ३० ॥ विजहीहि रणोत्साहं मा तपः साधुनीन
शः ॥ उच्छेदं जन्मनः कर्तुमेधि शांतस्तपोधन ॥ ३१ ॥ जीयंतां दुर्जया देहे
रिपवश्चक्षुरादयः ॥ जितेषु ननु लोकोयं तेषु कृत्स्नस्त्वया जितः ॥ ३२ ॥
परवानर्थसंसिद्धौ नीचवृत्तिरपत्रपः ॥ अविधेयेंद्रियः पुंसां गौरिवे
ति विधेयतां ॥ ३३ ॥ श्वस्त्वया सुखसंवित्तिः स्मरणीयाधुनातनी ॥ इ
ति स्वप्नोपमान्मत्वा कामान्मा गास्तदंगतां ॥ ३४ ॥ श्रद्धेया विप्रलब्धारः
प्रिया विप्रियकारिणः ॥ सुदुस्त्यजास्त्यजंतोपि कामाः कष्टा हि शत्रवः ॥ ३५ ॥

प्रेष्यतां ३ दुःखकारिणः १ कामपरतंत्रतां २ विश्वासनीयाः २ प्रतारकाः २ कुत्सिताः १
पुरुषं विहाय गच्छंतीति १

[illegible] रवातमूताय [illegible] अध्यालारसाधरहितं४ = कुराकुराण। नकट [illegible] तवस्त्र

ईरकेते१ वः१ अर्जुनेः२ प्रत्यासीदत्यति१ असिहार्थपदत्वरम्यं३ विमयः२

धदायुधः२ विस्तीर्ण[illegible]षरहितं४ रासेः५ ससूर्थप्रतिपादकं४ = ओजः समासभूयस्त्वम् निरासं० असंकीर्णं४

६६

विविक्तेस्मिन्नगेभूयः पाविते जन्हुकन्यया॥ प्रत्यासीदति मुक्तिस्त्वां
पुरामाभूरुदायुधः॥३६॥ व्याहृत्यमरुतांपत्याविति वाचमवस्थिते॥
वचः प्रश्रयगंभीरमथोवाचकपिध्वजः॥३७॥ प्रसाद[illegible]रम्यमोजस्विग
रीयोलाघवान्वितं॥ साकांक्षमनुपस्कारं विष्वग्गतिनिराकुलं॥३८॥
न्यायनिर्णीतसारत्वान्निरपेक्षमिवागमे॥ अप्रकंप्यतयान्येषामाम्नाय
वचनोपमं॥३९॥ अलंघ्यत्वाज्जनैर[illegible]न्यैः क्षुभितोदन्वदूर्जितं॥ औदा
र्यादर्थसंपत्तेः शांतं चित्तमृषेरिव॥४०॥ इदमीदृग्गुणोपेतं लब्धावस
रसाधनं॥ व्याकुर्यात्कः प्रियंवाक्यंयोवक्तानेदृगाशयः॥४१॥ कुर्व्वाकं॥ प१

यमधुरं३ धपरिगतं४ दुंतपा४ निर्वि[illegible] निश्चितार्थ [illegible]रत्वात्४

सो[illegible]भूपिष्ठं३ मासे सोकांक्षावत्स्पष्टं४ इंवकं गंभीरं३

विद्वावाक्यतुल्यं२ व्याहरेत१ अवस्थापेतया४ वाहीनां४

६६

=स्थितार्थयो =तरेस्या३ शास्त्ररास्य नपोस्त्रस्यशस्य१ उद्योगस्व२ कारणफले०१ उपदेशः२ उपदेष्टुं१ मोक्षधर्मं२

नज्ञातंतातयत्नस्यपौर्वापर्यममुष्यते॥ शासितुंयेनमांधर्मंमुनिभिस्तु
ल्यमिछसि॥४२॥ अविज्ञातप्रबंधस्यवचोवाचस्पतेरपि॥ व्रजत्यफल
तामेवनयद्रुह इवेहितं॥४३॥ श्रेयसोप्यस्यतेतातवचसोनास्मिभाजनं॥
नभसः स्फुटतारस्यरात्रेरिवविपर्ययः॥४४॥ क्षत्रियस्तनयः पां
डोरहंपार्थोधनंजयः॥ स्थितः प्रास्तस्यदायादैर्भ्रातुर्ज्येष्ठस्यशास
ने॥४५॥ कृष्णद्वैपायनादेशाद्बिभर्मिव्रतमीदृशं॥ भृशमाराधनेय
त्तः स्वाराध्यस्यमरुत्वतः॥४६॥ दुरक्षान्दीव्यताराज्ञाराज्यमात्मा
वयंवधूः॥ नीतानिपणतांनूनमीदृशीभवितव्यता॥४७॥ तेनानुजस

स्व१ पूर्वापरसंगति२ नयविरुद्धकार्य३ राज्यान्निरस्तस्य=५ बृहस्पतेः२ पात्रं३

= क्रियादोऽसस्यदायाय आन्दीयमानो मृत्यैकदेशः ४=

निहितवान् २

त ९

६७ हायेनकोपघायमयाविना॥ स्त्रामायामियामासु यामिनीष्वनुत
प्यते॥४८॥ हृतोत्तरीयान्त्रसपत्नसभायामागतक्रियः॥ मर्मच्छिदानोवच
सानिरतक्षन्नरातयः॥४९॥ उपाधत्त सपत्नेषु कृष्णायागुरुसन्निधौ॥
भावमानयनेस्तस्याः सत्यंकारमिवांतकः॥५०॥ तामैक्षंत क्षणंसभ्या
दुःशासनपुरःसरां॥ अभिसायार्कमावृत्तां छायामिव महातरोः॥५१॥
अयथार्थक्रियारंभैः पतिभिः किं तवेक्षितैः॥ अरुध्येतामितीवास्या
नयने बाष्पवारिणा॥५२॥ सोढवान्नो दशामंत्यां ज्यायानेव गुणप्रि
यः॥ सुलभौ सो विद्विषोऽभंगो दुर्लभा सत्स्ववाच्यता॥५३॥ स्त्रियातिक्रांसी ६७

= सायोनारादिनांतयोरितिविधः ४=

काव्यांतरे प्रीतिरोषः १

मसीरूणि स्वच्छान्याकुलितानिव॥ तोयानि तोयराशीनां मनांसीव
मनस्विनां॥५४॥ धार्त्तराष्ट्रैः सहप्रीति वैरमस्मास्वसूयत॥ असन्मै
=कृष्णे३ त्री हि दोषाय तरुच्छायेव सेविता॥५५॥ अपवादादभीतस्य समस्य
गुणदोषयोः॥ असद्वृत्तेरहोवृत्तं दुर्विभाव्यं विधेरिव॥५६॥ ध्वंसेत
हृदयं सद्यः परिभूतस्य मे परैः॥ यद्यमर्षः प्रतीकारं भुजालंबं न लंभ
येत्॥५७॥ अवक्रूयारिभिर्नीता हरिणैस्तुल्यवृत्तितां॥ अन्योन्यस्या
पि जिह्रीमः किं पुनः सहवासिनां॥५८॥ शक्तिवैकल्यनम्रस्य निःसा
रत्वाल्लघीयसः॥ जन्मिनो मानहीनस्य तृणस्य च समागतिः॥५९॥

=मानत्यागेदोषमुक्त्वातत्संरक्षणेगुणमाह॥=१=

६८

अलंघ्यंतत्तदुद्वीक्ष्ययद्यदुच्चैर्महीभृतां॥प्रियतांज्यायसींमागात्महतां
केनतुंगता॥६०॥तावदाश्रीयतेलक्ष्म्यातावदस्यैरंयशः॥पुरुषस्तावदे स्थिर
वासौयावन्मानान्नहीयते॥६१॥सपुमानर्थवज्जन्मायस्यनाम्निपुरः
स्थितेनान्यामंगुलिमभ्येतिसंख्यायामुद्यतांगुलिः॥६२॥दुरासदवनज्या
यान्गम्यस्तुंगोपिभूधरः॥नजहातिमहौजस्कंमानप्रांशुमलंघ्यता॥६३॥
गुरून्कुर्वंतितेवंश्यानन्वर्थास्तैर्वसुंधरा॥येषांयशांसिशुभ्राणिह्रेप
यंतींदुमंडलं॥६४॥उदाहरणमाशीःषुप्रथमेतेमनस्विनां॥शुष्केशो ६८
=अरीन्=२ निरिवामर्षोयैरारातिषुपास्यते॥६५॥नसुखंप्रार्थयेनार्थमुदन्वद्वीचि

=रणे=२

निदर्शनंभवंतीतिशेषः=२

=प्रक्षिप्य=२

कृतं२

वंचलं॥नानित्यताशनेस्त्रस्यन्विविक्तंब्रह्मणःपदं॥६६॥प्रमार्ष्टुमयशः
पंकमिच्छेयंछद्मनागतं॥वैधव्यतापितारातिवनितालोचनांबुभिः॥६७॥युग्मं॥
५२ अवहस्येधवासद्भिःप्रमादोवास्तुमेधियः॥अस्थानविहितायासःकामं
जिह्रेतुवासवान्॥६८॥वंश्यलक्ष्मीमनुद्धृत्यसमुच्छेदेनविद्विषां॥निर्वा
णमपिमन्येहमंतरायंजयश्रियः॥६९॥युग्मं॥अजन्मापुरुषस्तावद्गता
सुस्तृणमेववा॥यावन्नेषुभिरादत्तेविलुप्तमरिभिर्यशः॥७०॥अनिर्जय
नद्विषतांयस्यामर्षःप्रशाम्यति॥पुरुषोक्तिःकथंतस्मिन्ब्रूहित्वंहितपोध
न॥७१॥कृतंपुरुषशब्देनजातिमात्रावलंबिना॥योगीकृतगुणैःश्लाघ्यःस

=पुरुषशब्दकथनं२=

=२=कार्यसिद्धेर्मर्शाय तत्वान्मामेवस्मरतीत्यर्थ=समया१ =कथाप्रसंगेन वसु आरितमि यर्थः=१=

६९ विस्मयमुदाहृतः॥७२॥यसमानमिवौजांसिसदसोगौरवेरितं॥नामयस्याभि
नंदंतिद्विषोपिसपुमान्पुमान्॥७३॥युग्मं॥यथाप्रतिज्ञंद्विषतांयुधिप्रतिचि
कीर्षया॥ममैवाध्येतिनृपतिस्तृष्यन्निवजलांजलिं॥७४॥सवंशस्यावदात =स्यघुत्यश=
स्यशशांकस्येवलांछनं॥कृच्छ्रेषुव्यर्थयायत्रभूयतेभर्तुराज्ञया॥७५॥क
थंवादीयतामवर्ङ्मुनिताधर्मरोधिनी॥आश्रमानुक्रमःपूर्वैःस्मर्यतेनव्यति
क्रमः॥७६॥आसक्ताधुरियंरूढाजननीहरगाववमे॥तिरस्करोतिस्वातंत्र्यं
ज्यायांश्चारवान्नृपः॥७७॥स्वधर्ममनुरुध्यंतेनातिक्रममरातिभिः॥ =स्वधर्ममिति क्रमं २=
पलायंतेकृतध्वंसानाहवान्मानशालिनः॥७८॥विछिन्नाभ्रविला
यंवाविलीयेनगमूर्धनि॥आराध्यवासहस्राक्षमयशःशल्यमुद्धरे॥७९॥ ६९
=क्षात्रकर्म२=अनुवर्त्तंते२=

रा॰ सर्ग॰१२

७१ हृवनानिहरितनयधामहरगं॥नस्मनयतिपरिशोषमपःसुसहंबभूवन
वासिरुतापसैः॥१६॥विनयगुणाइवविवेकमपनयभिदंनयाइव॥न्यायग
वधयइवाशरणाःशरणंययुःशिवमथोमहर्षयः॥१७॥परिवीतमंशुभि
रुदस्तदिनकरमयूखमंडलैः॥शंभुमुपहतदृशःसहसाननतेनिरी॥क्षि ८५
मपिप्रसेहिरे॥१८॥अथभूतभव्यभवदीशमभिमुखयितुंकृतस्तवाः॥
तत्रमहसिददृशुःपुरुषंकमनीयविग्रहमयुग्मलोचनं॥१९॥ककुदेवृष
स्यकृतबाहुमकृशांपरिणाहशालिनि॥स्पर्शसुखमनुभवंतमुमाकुच
युगममंडलइवार्द्रचंदने॥२०॥स्थितमुन्नतेतुहिनशैलशिरसिभुवनाति
वर्तिना॥साद्रिजलधिजलवाहपथंसदिगश्नुवानमिवविश्वमोजसा॥२१॥ ७१
=सैः स्तवः स्तोत्रं स्तुतिर्नुतिरित्यमरः ५=
=परिणाहोविशा[illegible]लतेसमरः३=

67

=सचनंयजनेस्नानेसौनीउपिवेतिविश्वः१
म
स्नानाय१

यमसंवनायगच्छतः॥तस्यपदविनिमितोहिमवान्गुरुतांनयंतिहिगुणानसंहतिः॥१०॥
परिकीर्णमुद्यतभुजस्यभुवनविवरेदुरासदं॥ज्योतिरुपरिशिरसोविततंजग
हेनिजान्मुनिदिवौकसांपथः॥११॥रजनीषुराजतनयस्यबहुळसमयेपि
धामभिः॥भिन्नतिमिरनिकरंनजहेशशिरश्मिसंगमयुजानभःश्रिया॥१२॥
महतामयूखनिचयेनशमितरुचिजिष्णुजन्मना॥ह्रीतमिवनभसिवीत
मळेनविराजतेस्मवपुरंशुमाळिनः॥१३॥तमुदीरितारुणजटांशुमधि
गुणशरासनंजनाः॥रुद्रमनुदितललाटदृशंददृशुर्मिमंथिषुमिवा
सुरीःपुरः॥१४॥मरुतांपतिःस्विदहिमांशुरथपृथुशिखःशिखीतपः॥
तेमसुकरमुपक्रमतेनजनोयमित्यवयये सतापसैः॥१५॥नददाहभूरु
पु
ये१

आ१

मसुखेषुपांडवः॥व्यापनगपतिरिवस्थिरतांहिधैर्यमविचिंत्यवैभवं॥३॥नपपातसं — महतां२
७० २१ न्निहितपक्तिसुरभिषुफलेषुमानसं॥तस्यशुचिशिशिरस्वपयस्यमृतायतेहि — =सत्वगुणं३
सुतपःसुकर्मणां॥४॥नविसिस्मियेनविषसादमुहुरलसतांनचाददे॥सत्वमुरु
धृतिरजस्तमसीनहतस्मतस्यहतशक्तिपेलवं॥५॥तपसाकृशांवपुरुवाहस
त५ विजितजगत्रयोदयं॥त्रासजननमपितत्वविदांनतदस्तियन्नसुकरंतपस्विनां
॥६॥ज्वलतोनलादनुनिशीथमधिकरुचिरंभसांनिधेः॥धैर्यगुणमवजय
न्विजयीददृशेसमुन्नततरःसशैलतः॥७॥जपतःसदाजपमुपांशुवदनं
माभितोविसारिभिः॥तस्यदशनकिरणैःशुशुभेपरिवेषभीषणमिवार्कमं
डळं॥८॥कववंसबिभ्रदुपवीतपदनिहितसज्यकार्मुकः॥शैलपतिरिवम — ७०
हेंद्रधनुःपरिवीतभीमगहनोविदिद्युते॥९॥प्रविवेशगामिवकृतास्यनि
=रहःश्रीपांशुपातिलिंगद्वयः
४

=भपार

इस्रुक्कवंतंपरिरभ्यदोर्भ्यांतनूजमाविःकृतदिव्यमूर्तिः ॥ अघोपघातंम
घवाविभूत्यैतस्मैहराराधनमादिदेश ॥ ८० ॥ प्रीतेपिनाकिनिमयासह
लोकपाळैर्लोकत्रयेपिविहिताप्रतिवार्यवीर्यः ॥ लक्ष्मींसमुत्सुकयितासि
भृशंपरेषामुच्चार्यवाचमितितेनतिरोबभूवे ॥ ८१ ॥ ॥ इतिश्रीकिराता
र्जुनीयेमहाकाव्येलक्ष्म्यंकेभारविकृतौशक्रागमनोनामैकादशःस
र्गः ॥ ॥११॥ ॥ अथवासवस्यवचनेनरुचिरवदनस्त्रिलोचनं ॥ क्लांति
रहितमभिराधयितुंविधिवत्तपांसिविदधेधनंजयः ॥ १ ॥ अभिरश्मि
माळिविमळस्य[illegible]धृतजयधृतेरनाशुषः ॥ तस्यभुविबहुतिथास्ति ऊर
थयःप्रतिजग्मुरेकचरणंनिषेदुषः ॥ २ ॥ वपुरिंद्रियोपतपनेषुसततं
=इंद्रसाक्षात्कारसंतोषात्प्रसन्नमुखः ४ =

=सुमनामालतीजातीत्यमरः ५ =पुष्पेजातिप्रभृतयःस्वलिंगाव्री =हयःफलइत्यमरः ५ =कुंठोगतौपश्चीवावाचि =त्यमरः ३=

अनुजानुमध्यमवसक्तविततवपुषामहाहिना ॥ लोकमखिळमिवभूमि
भृतारवितेजसामवधिनाधिवेष्टितं ॥ २२ ॥ परिणाहिनातुहिनराशिविशद
मुपवीतसूत्रतां ॥ नीतमुरगमनुरंजयताशितिनागळेनविकसन्मरीचि
ना ॥ २३ ॥ बकूपिभ्रूबाकूपिरहीनभुजगवलयैर्विराजितं ॥ चंदनतरुमिवगिरि
बालघुपिधवळायितैर्मळयमेदिनीपगतं ॥ २४ ॥ छूतमालतीसितकपाळ
कुमुदमुपरुद्धमूर्द्धजं ॥ शेषमिवसुरसरित्पयसःशिरसाविकाशिशशिरात्रि =रश्मीनांमतरं २
धामविचित्रतं ॥ २५ ॥ कुळकं ॥ मुनयस्ततोभिमुखमेत्यनयनविनिवेषनो
दिता ॥ पांडुतनयतपसाजनितंजगतामशर्मभृशमाचचक्षिरे ॥ २६ ॥ त
रसैवकोपिभुवनैकपुरुषपुरुषस्तपस्यति ॥ ज्योतिरमळपु[illegible]षोपिरवेर
=शर्मशातसुखानिचेत्यमरः २= =तरसीबळरंहसीति =त्रिच्वः २=

(६९)

७२

=इंद्रियनियमेसति३ ×तपो४ खलुतेन५ स्वामिनाः१

क्षिपक्त्यदत्त्रइवभीमविग्रहः॥२७॥सधनुर्महेषुधिबिभर्तिकवचमसिमुत्तमंज
टाः॥वल्कमजिनमितिचित्रमिदंमुनिताविरोधिनचनास्यराजते॥२८॥वलन
वनिश्चलतितस्यकरणनि[illegible]सदिङ्मुखं॥स्तंभमनुपगतवतिशांतमरुग्रह
तारकागणयुतंनभस्तलं॥२९॥स[illegible]जसाविजितसारममरदितिपसंहि
तं॥विश्वमिदमपिदधातिपुराकिमिवास्तियन्नतपसामदुस्तरं॥३०॥विजिगी
षतेयदिजगतीयुगपदथसंजिहीर्षति॥प्राप्तुमभवमभिवांछतिवावयमस्यनो
विषहितुंक्षमारुचः॥किमुपेक्षसेकथयनाथनतवविदितंनकिंचन॥त्रातुम[illegible]ळ
मभयदासिनस्त्वयिमास्मशासतिभवत्पराभवः॥३२॥इतिगांविधायविर
तेषुमुनिषुवचनंसमाददे॥भिन्नजळधिजळनादगुरुध्वनयन्नदिशांविवरमं
धकांतकः॥३३॥बदरीतपोवननिवासनिरतमवगातमान्यथा॥धातुरुदये ७२

=संहर्तुमिच्छति५=

+नकिंचिद्विन्नइतिशेषः×५८

यमे३
मामे४
अपिधास्यति५
तुमिच्छति५=
=सोढुं३१
नाश्चिंत्यानेषु
सलकः२=

निश्चलतो१
नो४
पू५
=अपेक्षसे
य४

=धर्मःस्यादातो यी श्रेउ छखे शं मस्ते र पीतिविश्व ८२०

निधनेजगतांनरमं[illegible]शमादिपुरुषस्यगांगतं॥३४॥द्विषतःपरासिसिषुरेषस
कळभुवनाभितापिनः॥क्रांतकुलिशकरवीर्यबळान्मदुपासनंविहितवान्महत्त
पः॥३५॥अयमच्युतश्चवचनेनसरसिरुहजन्मनःप्रजाः॥पातुमसुरनिधनेनवि
भुर्भुवमभ्युपेत्यमनुजेषुतिष्ठतः॥३६॥सुरकृत्यमेतदवगम्यनिपुणमितिमूक
दानवः॥हंतुमभिपततिपांडुसुतंत्वरयात्तत्रसहगम्यतांमया॥३७॥विवरेपि
नैनमनिगूढमभिभवितुमेषपारयन्॥पापनिरतिरविशंकितयाविजयंव्य
वस्यतिवराहमायया॥३८॥निहतेविडंबितकिरातनृपतिवपुषारिपौमया॥मु
क्तनिशितविशिखःप्रसभंमृगयाविवाददमयमाचरिष्यति॥३९॥तपसानिपीडि
तकृशस्यविरहितसहायसंपदः॥सत्वविहि[illegible]भुजयोर्बळमस्यपश्यतमृधेधिकु
प्यतः॥४०॥इतितानुदारमनुनीयविषमहरिचंदनाळिना॥धर्मजनितपुलकेनने

=सत्वोसत्वीजंतुषु[illegible] व्यवसीयेपराक्रमे॥आसमभि =वकंरालि वकिसेन्यमितिरा[illegible]:२=
=मैपिरो [illegible] सरोखभाव्यो रीतिवैजयंतीर=

प्राश्रीते२
त२
लमतुलं२

रु२

=चूडा किरीटं केशाश्च संयता मौलयस्त्रयः समरः =२

=भित्तिः कुड्यं प्रदेशे चेति वि[illegible] =२

७२

लसत्गुंजामौक्तिकावलिगुणेन वक्षसा ॥४१॥ वदनेन पुष्पितलतांतनियमितवि
लंबिमौलिना ॥ बिभ्रदरुणनयनेन रुचं शिखिपिच्छलांछितकपोलभित्तिना ॥४२॥
बृहदुद्वहन्जलदनादि धनुरुपहितैकमार्गणं ॥ मेघनिचय इव संववृते रुचिरः
किरातपृतनापतिः शिवः ॥४३॥ अनुकूलमस्य च विचिंत्य गणपतिभिरात्तवि
ग्रहैः ॥ शूलपरशुशरचापभृतैर्महती वनेचरचमूर्विनिर्ममे ॥४४॥ विरचय्य
काननविभागमनु गिरमथेश्वराज्ञया ॥ भीमनिनदपिहितोरुभुवः परितोप
शि४ दिश्य मृगयां प्रतस्थिरे ॥४५॥ क्षुभिताभिनिःसृतविभिन्नशकुनिमृगयूथनिः
स्वनैः ॥ पूर्णपृथुवनगुहाविवरः सहसा भयादिव ररास भूधरः ॥४६॥ न वि
रोधिनी रुषमियाय पथि मृगविहंगसंहतिः ॥ घ्नंति सहजमपि भूरिभियः स
ममागताः सपदि वैरमापदः ॥४७॥ चमरीगणैर्गणबलस्य बलवति भयेप्युप

७२

=भयंकरं प्रतिभयमिसमं०२=

=वृ०१

अश्मपुष्पाख्यौषधिविशेषः। कालानुसार्य
वृद्धाश्म
पुष्पशी
तशिवानि
तु। शैले
यमिस्य
मर०५

स्थिते ॥ वंशवितति षु विषक्तपृथुप्रियबालवालधिभिराददे धृतिः ॥४८॥ हरसै
निकाः प्रतिभयेपि गजमदसुगंधिकेसरैः ॥ स्वस्थमभिददृशिरे सहसा प्रतिबो
धजृंभितमुखैर्मृगाधिपैः ॥४९॥ बिभरांबभूवुरपवृत्तजठरशफरीकुलाकु
लाः ॥ पंकविषमितटाः सरितः करिरुग्णचंदनरसारुणं पयः ॥५०॥ महिषक्षत
गरुतमालनलदसुरभिः सदागतिः ॥ व्यस्तशुकनिभशिलाकुसुमः प्रणुदन्ववौ
वनसदां परिश्रमं ॥५१॥ मथितांभसो रयविकीर्णमृदितकदलीगवेधुकाः ॥ क्ला
तजलरुहलताः सरसीर्विदधे निदाघ इव सत्वसंप्लवः ॥५२॥ इति चालयन्न
चलसानुवनगहनजानुमापतिः ॥ प्राप मुदितहरिणीदशनक्षतवीरुधं वसतिं
मैंद्रसूनवीं ॥५३॥ स तमाससाद घननीलमभिमुखमवस्थितं मुनेः ॥ पोत्रनि
कषणविभिन्नभुवं दनुजं दधानमथ सौकरं वपुः ॥५४॥ कच्छांते सुरसरितो निधा

नर

शौ१

=मुखाग्रे क्रोडहलयोः पोत्रमिसमं०२=

=सयानयकेसरयो रिति विश्वः ५ =अशोकस्तु कुटः शालः प्रालाः गीदुद्रुमा गमाः ६ =

७४ यसेनामन्वीतः सकतिपयैः किरातवर्यैः ॥ प्रच्छन्नस्तरुगहनैः सगुल्मनाल्वैर्लक्ष्मी
वाननुपदमस्य संप्रतस्थे ॥५५॥ ॥इति श्री किरातार्जुनीये महाकाव्ये लक्ष्म्यंके भा
रविकृतौ किराताभिगमनो नाम द्वादशः सर्गः ॥ ॥१२॥ ॥वपुषा परमेण भूधरा
णामथ संभाव्यपराक्रमं विभेदे ॥ मृगमाशु विलोकयां बभूव स्थिरदंष्ट्राग्रमुखं महे
न्द्रसूनुः ॥१॥ स्फुटबद्धसटोन्नतिः स दूरादभिधावन्नवधीरितान्यकृत्यः ॥ जयमिच्छ
धे५ ति तस्य जातशंके मनसीमं मुहुराददे वितर्कं ॥२॥ घनपोत्रविकीर्णशालमूलो
निबिडस्कंधनिकाषरुग्णवप्रः ॥ अयमेकचरोभिवर्त्तते मां समरायेव समाजु
हूषमाणः ॥३॥ इह वीतभयास्तपोनुभावाज्जहति व्यालमृगाः परेषु वृत्तिं ॥ म
यितांसुतरामयं विधत्ते विकृतिः किं नु भवेदियं नु माया ॥४॥ अथ वेषकृतज्ञयेव
पूर्वं भृशमासेवितया [illegible]षानुमुक्तः ॥ अवधूय विरोधिनीः [redacted]रामजातीर

रु१
=किंनु शंके वितर्के २=
यं१२ ग१
=आराद्दूरसमीपयोः ग१

=अथ एकाद ग्रानिशि
=पितर्के मेव मि
=रूपयति ५=

=व्याले भुजंगम
रू रेभ्वापदे इ
७४ तिंगी
तिरि

कल्कः संशयमारुरोह शैलः ॥१६॥ ददृशेथ सविस्मयं शिवेनास्थिरपूर्णा
यतचापमंडलस्थः ॥ रचितास्तिसृणां पुरां विधातुं वधमात्मेव भयानकः
परेषां ॥१७॥ विचकर्षच संहितेषु रुद्रैश्चरणास्कंदननामिताचलेंद्रः ॥
धनुरायतभोगिवासुकिज्यावदनग्रंथिविमुक्तवह्निराशु ॥१८॥ स भव
स्य भवक्षयैकहेतोः सितसप्तेश्च विधास्यतोः सहार्थं ॥ रिपुराप पराभ
वायमध्यं प्रकृतिप्रत्यययोरिवानुबंधः ॥१९॥ अथ दीपितवारिवाहव
र्त्मरवविदारितवारणादवार्यः ॥ निपपात जवादिषुः पिनाकान्महतोभ्रा
दिव वैद्युत इत्वरः कृशानुः ॥२०॥ व्रजतोस्य बृहत्पतत्रजन्मा कृततार्क्ष्यो
पनिपातवेगशंकः ॥ प्रतिनादमहान्महोरगाणां हृदयश्रोत्रभिदुत्पपा

=कीबेरीघ्राघसलेस्यापाद्येघमा।मयाः समरः
=अस्तिरव्यानाम रोभयोरिस्समरः ३ केदारः कपिरः पिंगः पिशंगो [illegible] विश्व[illegible]समरः

७६ तनादः॥२१॥ नयनादिव शूलिनः प्रवृत्तैर्मनसोप्याशुतरं यतः पिशंगैः॥ विदधे
विलसत्तडिल्लताभैः किरणैर्व्योमनि मार्गणस्य मार्गः॥२२॥ अपयन्धनुषः शि
वांतिकस्थै विवरे सल्क्षिरलक्ष्यया जिहानः॥ युगपद्ददृशे विशन्वराहं तदुपोढै
श्च नभश्चरैः पृषत्कः॥२३॥ स तमालनिभे रिपौ सुराणां घननीहार इवावि
षक्तवेगः॥ भयविप्लुतमीक्षितो वनस्थैर्जगतीं ग्राह इवापगां जगाहे॥२४॥ स
पदि प्रियरूपपर्वलेखः शितलोहाग्रमुखः खमाससाद॥ कुपितांतकतर्ज
नांगुलिश्रीर्व्यथयन्प्राणभृतः कपिध्वजेषुः॥२५॥ परिमास्त्रपरिग्रहोरुते
जः स्फुरदुल्काकृति विक्षिपन्वनेषु॥ स जवेन पतन्परः शतानां पततां व्रात इ
वारवं वितेने॥२६॥ अ[illegible]भावि निष्क्रमप्रयाणः शमितायाम इवातिरंहसा सः॥ ७६

ता१

=मार्गणस्य[illegible]
स्यकर्णमा
र्गणाशरः[illegible]
मरः २

न्म५

=परः शता ताघास्तेयेषांपरः संख्या शताधिके समरः

×वि१

=प्रमाहोर्वैने घानते स्यमरः ४ =संभ्रमो भ्रांतिहारयोरिति विश्वः ५ २

सहपूर्वतरं नु चित्तवृत्तेरपतित्वा नु चकार लक्ष्यभेदं॥२७॥ स वृषध्वजसायकाभ
भिन्नं जयहेतुः प्रतिकार्यमेषणीयं॥ लघु साधयितुं शरः प्रसेहे विधिनेवार्थमुदी
रितं प्रयत्नः॥२८॥ अविवेकवृथाश्रमाविवार्थं क्षयलोभाविव संश्रितानुरागं॥
विजिगीषुमिवानयप्रमादाववसादं विशिखौ विनिन्यतुस्तौ॥२९॥ अथ दी
र्घतमं तमः प्रवेक्ष्यन्सहसा रुग्णरयः स संभ्रमेण॥ निपतंतमिवोष्णरश्मिमु
र्व्यां वलयीभूततरुं धरां च मेने॥३०॥ स गतः क्षितिमुष्णशोणितार्द्रः खुरदंष्ट्रा
ग्रनिपातदारिताश्मा॥ असुभिः क्षणमीक्षितेंद्रसूनुर्विहितामर्षगुरुध्वनि
र्निरासे॥३१॥ स्फुटपौरुषमापपात पार्थस्तमथ प्राज्यशरः शरं जिघृक्षुः॥
न तथा कृतवेदिनां करिष्यन्प्रियतामेति[illegible]तोपकारः॥३२॥ उपकार इवार

=हैतोवेहेनेः १ =अवदानं कर्मवृत्तमिति १=

स.खुः २

(73)

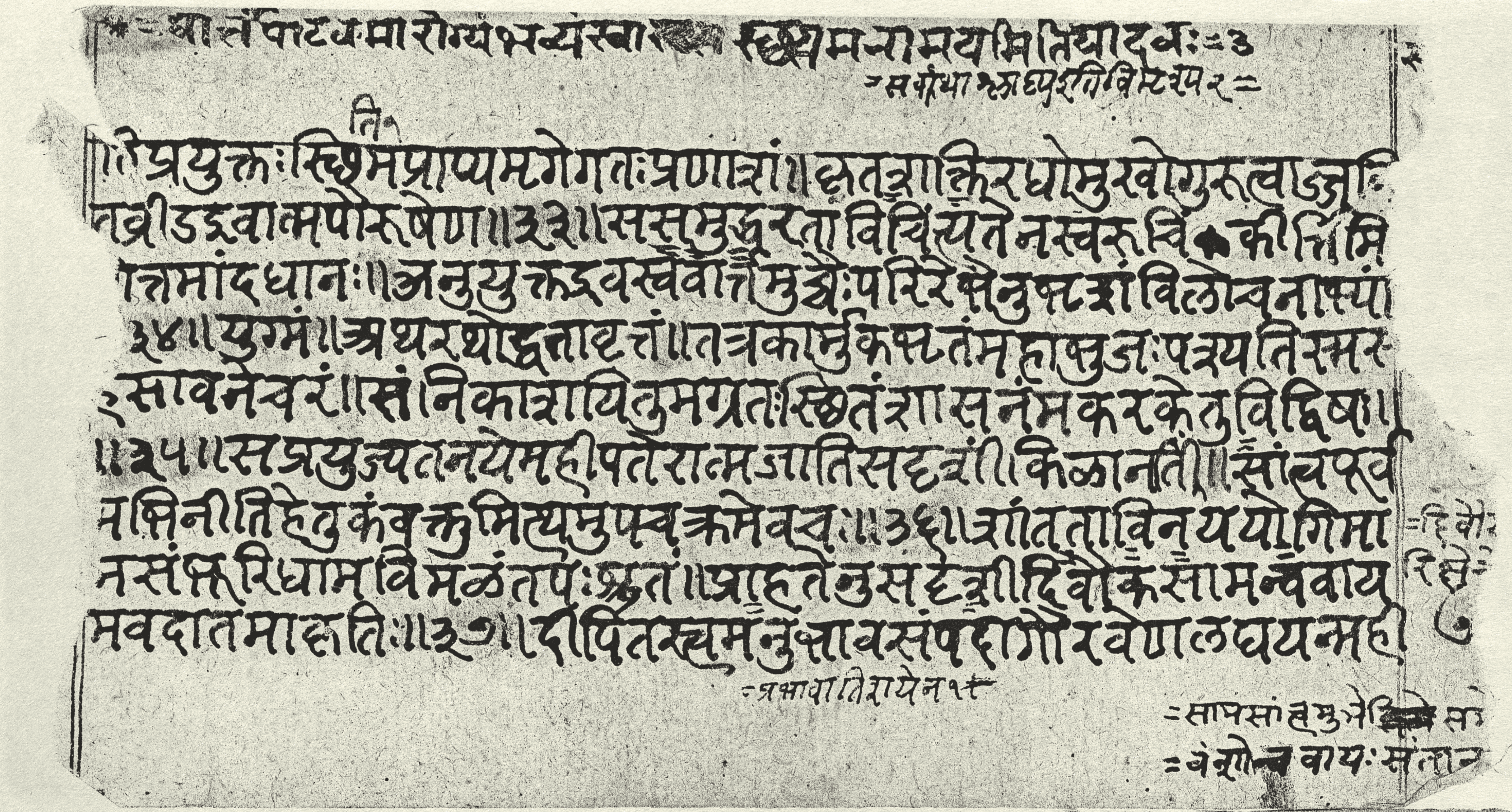

=आतं नृपं आरोग्यं भव्यं स्वा[illegible] स्वस्थमना मयाभितिया दवः=३
=सप्तौ भा ष्पश्विवि स्टस्प र=

॥तिप्रयुक्तः स्थिमप्राप्य मगेगतः प्रणाशं॥ स तत्राक्रिरधोमुखो गुरुत्वाज्जनि
तव्रीडइवात्मपोरुषेण॥३३॥ स समुद्धरता विचिंत्य तेन स्वरुचिं [illegible] कीर्तिमि
त्तमां दधानः॥ अनुयुक्त इव स्ववार्तमुच्चैः परिरेभेनु भृशं विलोचनास्यं॥
३४॥ युग्मं॥ अथ रथोद्धताद्वत्तं॥ तत्र कार्मुकभृतं महाभुजः पश्यति स्म र
सावनेश्वरं॥ सं निकारयितुमग्रतः स्थितं शासनं मकरकेतुविद्विषः॥
॥३५॥ सज्जयुज्यत नयेम महीपते राज्ञजातिसदृशीं किलाऽनतीं॥ सांत्वपूर्व
मभिनीतिहेतुकं वक्तुमित्यमुपचक्रमे वचः॥ ३६॥ शांततां विनय योगि मा
नसं भूरि धाम विमलं तपः श्रुतं॥ प्राह ते नु सदृशी दिवौकसामन्ववाय
मवदातमाकृतिः॥३७॥ दीपितस्त्वमनुशासवसंपदा गौरवेण लघयन्मही

=प्रभावातिशयेन १९

=दिवौ
रिसे

=सापसां हमुने[illegible] सा
=वेनूणोन्व वायः संतान

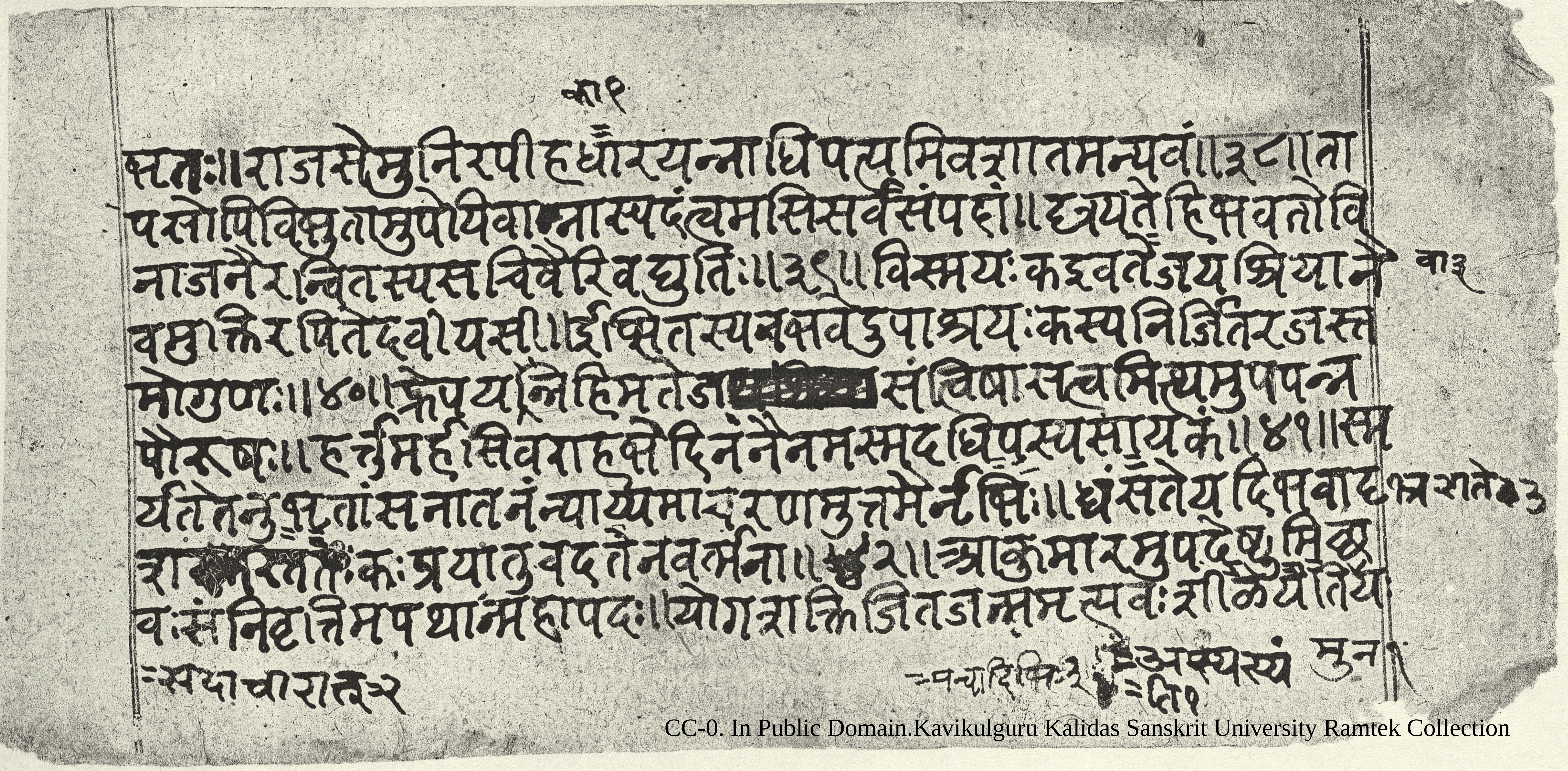

वा१

स्तः॥ राजसे मुनिरपीह धारयन्नाधिपत्यमिव शातमन्यवं॥३८॥ ता
पसोपि विस्तुतामुपेयिवान्नास्पदं त्वमसि सर्वसंपदां॥ दृश्यते हि भवतो वि
नाजनैरन्वितस्य सवितेरिव द्युतिः॥३९॥ विस्मयः क इव वा जय श्रिया नै
व मुक्तिरपि ते दवीयसी॥ ईप्सितस्य न भवेदुपाश्रयः कस्य निर्जितरजस्त
मोगुणः॥४०॥ कृपुयन्निहिमतेज[redacted] संविभाः सत्वमित्यमुपपन्न
पौरुषः॥ हर्तुमर्हसि वराहसे दिनं नैनमस्मदधिपस्य सायकं॥४१॥ स्म
र्यते तनुभृतां सनातनं न्याय्यमाचरणमुत्तमैर्नृभिः॥ ध्वंसते यदि भवाद्
शा[illegible]स्ततः कः प्रयातु वद तेन वर्त्मना॥४२॥ आकुमारमुपदेष्टुमिच्छ
वः संनिवृत्तिमपथान्महापदः॥ योगशक्तिजितजन्ममृत्यवः शीलयंति यति

वा३

भ्रशाते ३

=सदाचारात्२

=पश्चादिति २ =अस्पृस्यं मुन
=वि१

(२९)

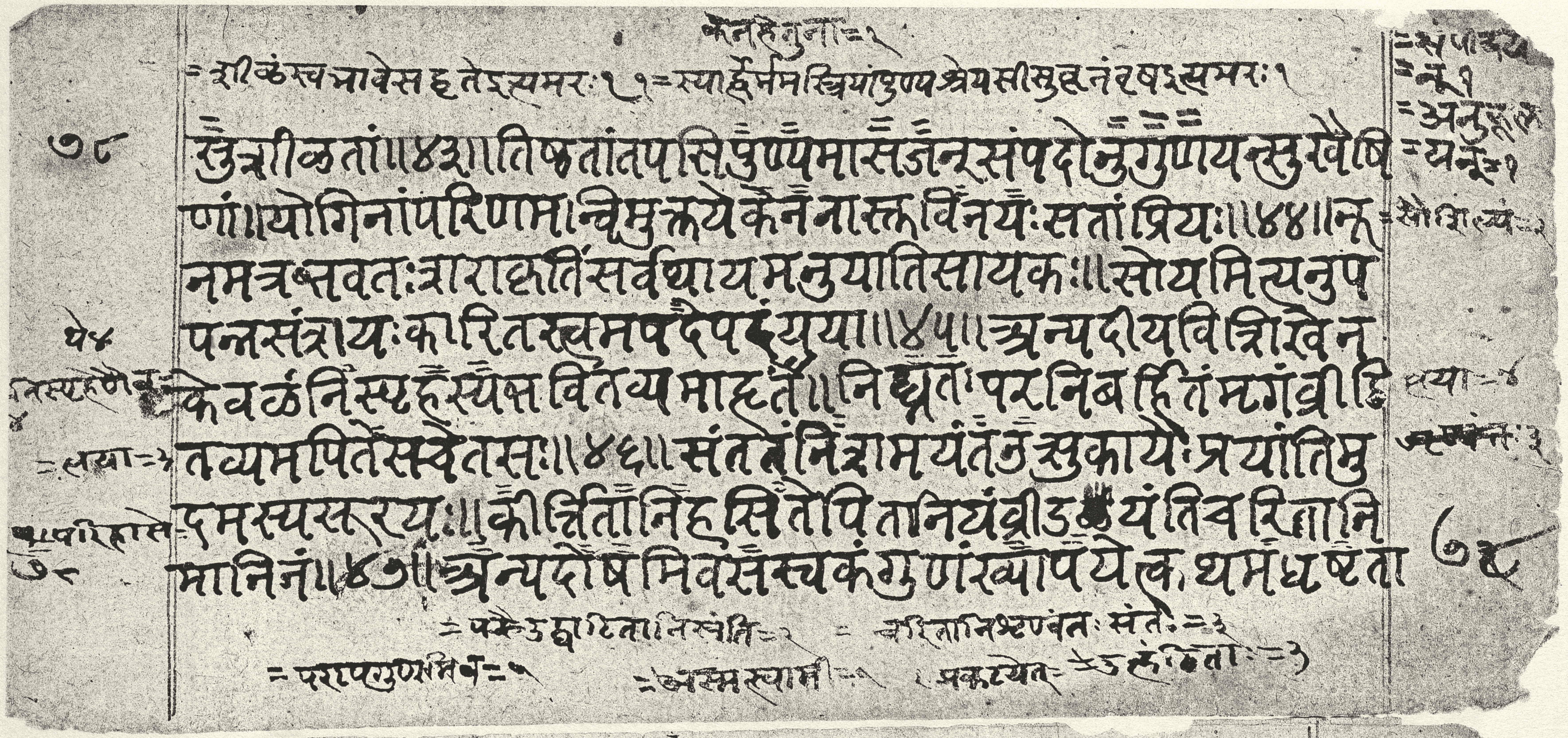

केनहेतुना=२

=श्रीकंठस्यभावेसहृतेइत्यमरः १ =स्याहुर्नमस्त्रियांपुण्यश्रेयसीसुहृतंरषइत्यमरः १

७८ खेन्नीकृतां॥४३॥तिष्ठतांतपसिपुण्यमासजंन्संपदोनुगुणायसुखैषि
णां॥योगिनांपरिणमन्विमुक्तयेकेननास्तुविनयःसतांप्रियः॥४४॥न्
नमत्रभवतःशराकृतिंसर्वथायमनुयातिसायकः॥सोयमित्यनुप
पन्नसंश्रयःकारितस्त्वमपदेपरंपुया॥४५॥अन्यदीयविशिखेन
केवलंनिस्पृहस्यभवितव्यमाहतौ॥निघ्नतःपरनिबर्हितंमृगंव्रीडि
तव्यमपितेसचेतसः॥४६॥संततंनियमयंतमुत्सुकायैःप्रयांतिमु
दमस्यसत्वरयः॥कीर्तितानिहसितेपितानियंव्रीडयंतिवरितानि
मानिनं॥४७॥अन्यदोषमिवसस्वकंगुणंख्यापयेत्कथमधृष्टता ७८

ये४

निस्पृहस्येन ४

=सया=४

परिहासे ७८

=संपादय

=नू १

=अनुकूल

=यन्नू=१

=सौशिल्य=२

सया=४

अनुसंतं=३

=परकेउघाटितानिस्वंति=२ =कीर्तितानिश्रवणंतः संते=३

=परापगुणमिव=१ =अस्मत्स्वामी=१ प्रकटयेत =उदहिता=३

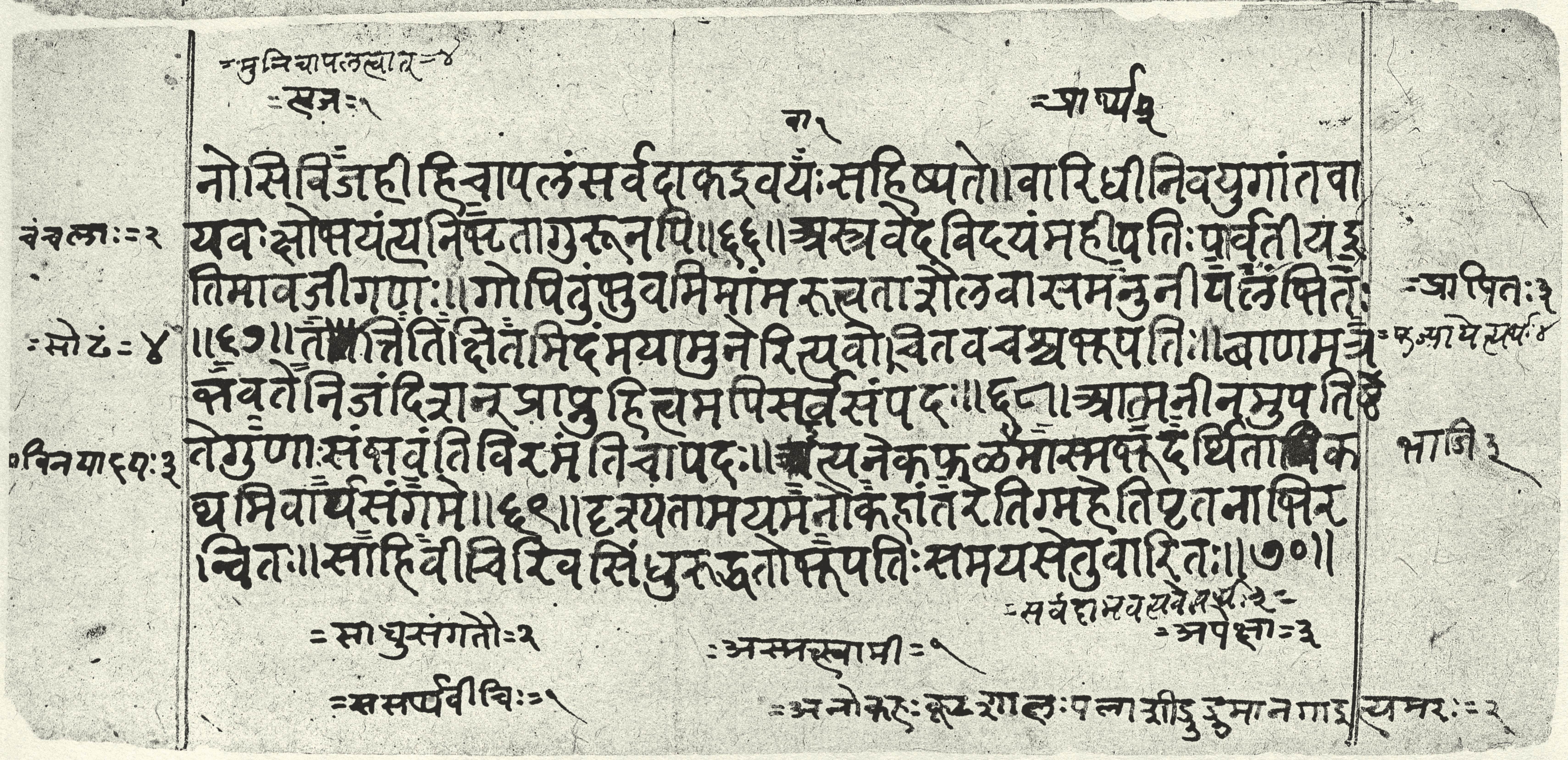

=मुनिचापलत्वात=४

=सज=१

ना१

=प्रार्थय३

नोसिविजहीहिचापलंसर्वदाकइवयःसहिष्यते॥वारिधीनिवयुगांतवा
यवःक्षोभयंत्यनिभृतागुरूनपि॥६६॥अस्यवेदविदयंमहीपतिःपार्वतीयइ
तिमावजीगणः॥गोपितुंभुवमिमांमरुत्वताशैलवासमनुनीयलंभितः
॥६७॥तत्तितिक्षितमिदंमयामुनेरित्यवोचितवचश्चमूपतिः॥बाणमत्र
भवतेनिजंदिशन्प्राप्नुहिचमपिसर्वसंपदः॥६८॥आत्मनीनमुपतिष्ठ
तेगुणाःसंभवंतिविरमंतिचापदः॥इत्यनेकफलभाजिमास्मभूदर्थिताकथंक
थमिवार्यसंगमे॥६९॥दृश्यतामयमनोकहांतरेतिग्महेतिपृतनाभिर
न्वितः॥साहिवीचिविरिवसिंधुरुद्धतोभूपतिःसमयसेतुवारितः॥७०॥

चंचला:=२

=सोढं=४

=विनयाद्यपः३

=आपित:३

=कृआयेसर्प४

भाजि३

=सर्वदायमवस्थेतसीः=२=

=अपेक्षा=३

=साधुसंगतो=२

=अस्मत्स्वामी=१

=ससर्पवीचिः=१

=अनोकहः कूटशालः पलाशीदुद्रुमानगाइत्यमरः=२

25

=सस्थवींकृतः=२
=अनुकूल्यीकृतः=२ =दृढं=१ =सुरंर=आप्स्यसि=२ =मनोरथान्=२

८१ सज्जंधनुर्वहतियोहिपतिस्थवीयःस्छेयान्जयन्हरितुरंगमकेतुलक्ष्मीं॥
अस्यानुकूळ्येयमतिंमतिमन्ननेनसख्यासमेसंमुपेयास्यसिविंजितानिं
॥७१॥ ॥इतिश्रीकीरातार्जुनीयेमहाकाव्येलक्ष्म्यंकेभारविकृतौदूताभिगम
नोनामत्रयोदशःसर्गः॥१३॥ ॥ततःकिरातस्यवचोभिरु[illegible]द्धतैःपरा
हतःशैलइवार्णवांबुभिः॥जहौनधैर्यंरुषितोपिपांडवःसुदुर्ग्रहांतःकर
णाहिसूरयः॥१॥सलेशमुल्लिंगितशात्रवेंगितःकृतीगिरांविस्तरतत्व
संग्रहे॥अयंप्रमाणीकृतकाळसाधनंप्रशांतसंरंभइवाददेवचः
॥२॥विविक्तवर्णाभरणासुखश्रुतिःप्रसादयंतीहृदयान्य ८१

८१

शब्दस्य४
संभावितकौशलाः३ गूढार्थं३ अथसं[illegible]२

पिद्विषां॥प्रवर्त्ततेनाकृतपुण्यकर्मणांप्रसन्नगंभीरपदासरस्वती॥३॥भ
वंतितेसभ्यतमाविपश्चितांमनोगतेवाचिनिवेशयंतिये॥नयंतितेष्वप्यु
पपन्ननैपुणागंभीरमर्थंकतिचित्प्रकाशतां॥४॥स्तुवंतिगुर्वीमभिधे
सामर्थ्यं४ यसंपदंविशुद्धिमुक्तेरपरेविपश्चितः॥इतिस्थितायांप्रतिपूरुषंरुचौसु
संयोज्य४ दु ल्र्भाःसर्वमनोरमागिरः॥५॥समस्यसंपादयतागुणैरिमांत्वया =एनंरवंता
समारोपितभारभारती॥प्रगल्भमात्माधुरिधुर्यवद्वचांनिवेदनेनेवरणा
पिसतारोपितः॥६॥प्रयुज्यसामाचरितंविलोभनंभयंविभेदाय यानाहना
धियःप्रदर्शितां॥तथाभियुक्तंचशिलीमुखार्थिनायथेतरन्न्याय्य

तयोनिराकृषः१ =निर्भीकं३ समुदितर२ प्रलोभनं२
=वचोयुक्तिःपटुर्वाग्मीत्यमरः३

76

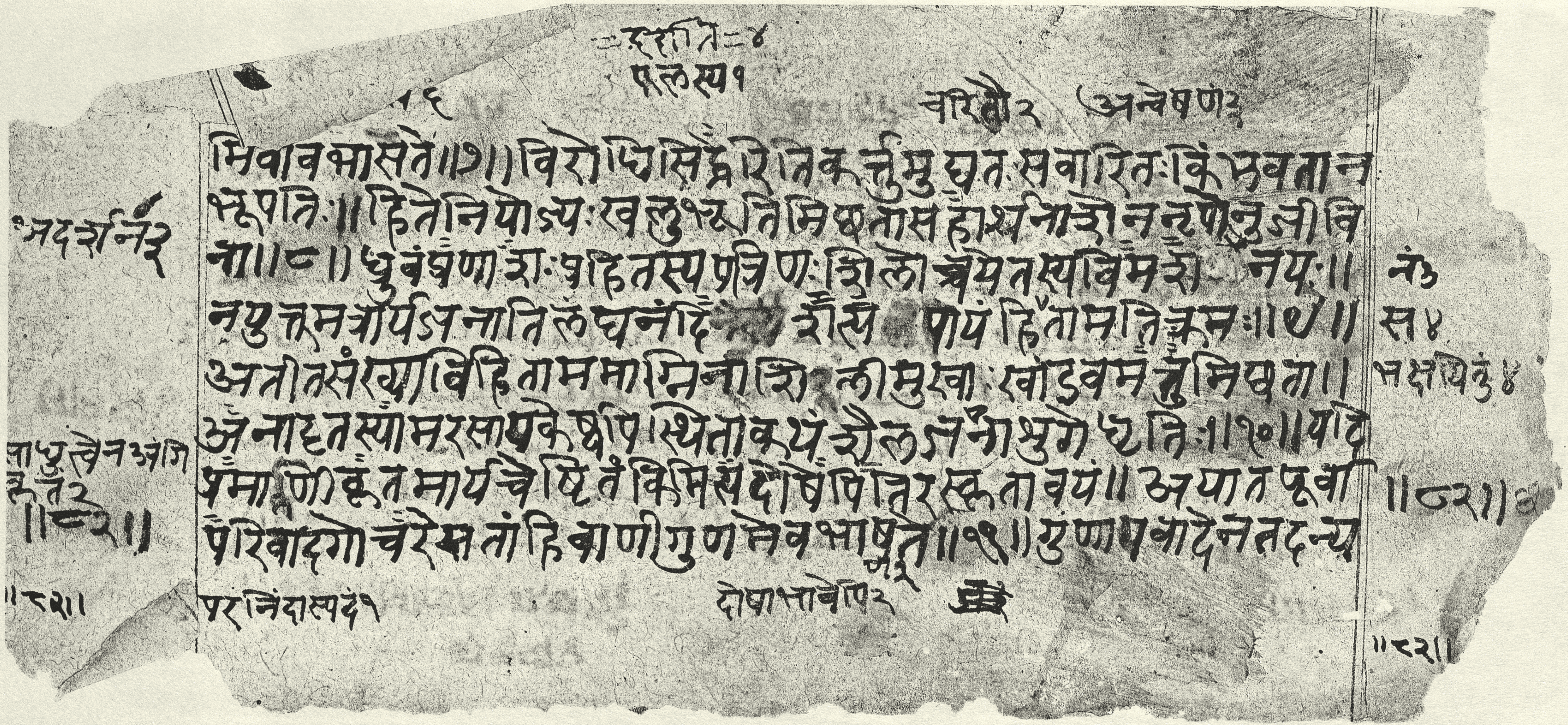

=हरति=४
पतलस्य१
१६ वरिष्ठौ२ अन्वेषणं३

मिवावभासते ॥७॥ विरोधिसिद्धेरिति कर्तुमुद्यतः स वारितः किं भवता न
=अदर्शनं२ भूपतिः ॥ हिते नियोज्यः खलु भूतिमिच्छता सहार्थनाशो न नृपोनुजीवि
ना ॥८॥ ध्रुवं प्रणाशः प्रहितस्य पत्रिणः शिलोच्चये तस्य विमार्गणं नयः ॥ नं३
न युक्तमत्रार्यजनातिलंघनं दि[illegible]शत्यपायं हि तामतिक्रमः ॥९॥ स४
अतीतसंख्या विहिता ममाग्निना शि[illegible]लीमुखाः खांडवमत्तुमिच्छता ॥ भक्षयितुं४
धुत्वेन आग अनादृतस्यामरसायकेष्वपि स्थिता कथं शैलजनाशुगे धृतिः ॥१०॥ यदि
कृतं२ प्रमाणीकृतमार्यचेष्टितं किमित्यदोषेण तिरस्कृता वयं ॥ अयातपूर्वा ॥८२॥
॥८२॥ परिवादगोचरे सतां हि वाणी गुणमेव भाषते ॥११॥ गुणापवादेन तदन्य
॥८२॥ परनिंदास्पदं१ दोषाभावेन२ ॥८२॥

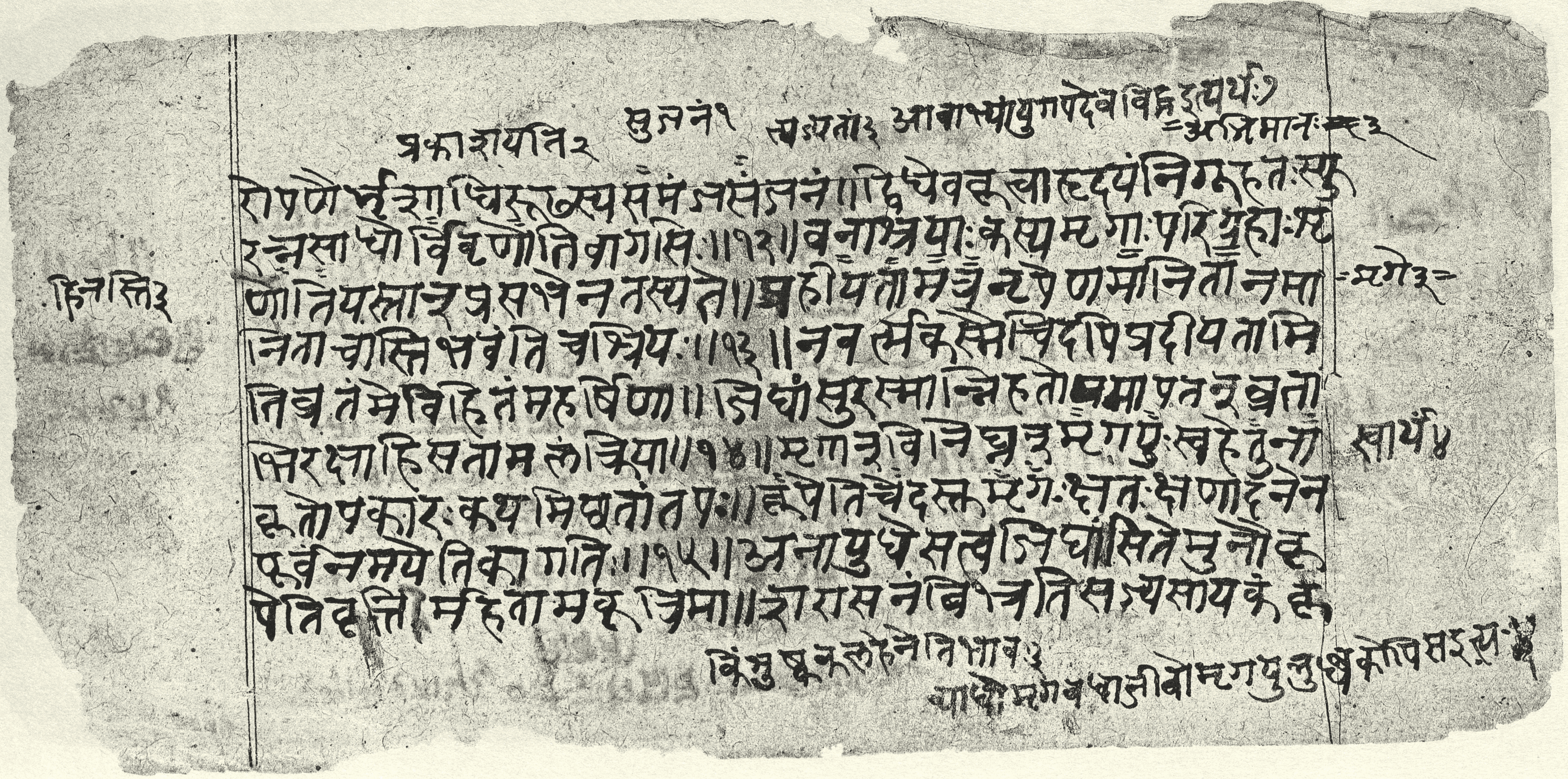

प्रकाशयति२ सुजनेः१ सजतां२ आवाभ्यां युगपदेव विद्ध इत्यर्थः७ =अभिमानः=३

रोपणैर्भृशाधिरूढस्य समंजसं जनं ॥ द्विधेव कृत्वा हृदयं निगूहतः स्फु
रन्नसाधोर्विवृणोति वागसिः ॥१२॥ वनाश्रयाः कस्य मृगाः परिग्रहाः शृ
हिनस्ति३ णाति यस्तान् प्रसभेन तस्य ते ॥ प्रहीयतामत्र नृपेण मानिता नमा =मृगे३=
निता चास्ति भवंति च श्रियः ॥१३॥ न न स्वकिस्सेविदपि प्रदीयतामि
ति व्रतं मे विहितं महर्षिणा ॥ जिघांसुरस्मान्निहतो मया पतन् व्रता
भिरक्षा हि सतामलंक्रिया ॥१४॥ मृगान्विनिघ्नन्मृगयुः स्वहेतुना स्वार्थं४
कृतोपकारः कथमिच्छतां तपः ॥ कृपेति चेदस्तु मृगः क्षतः क्षणादनेन
पूर्वं न मयेति का गतिः ॥१५॥ अनायुधे सत्त्वजिघांसिते मुनौ कृ
पेति वृत्तिर्महतामकृत्रिमा ॥ शरासनं बिभ्रति सज्यसायके कृ

किं मुष्वकृतोनेति भावः३
व्याधो मृगवधाजीवो मृगयुर्लुब्धकोपि सः इ

साधनं निरतौ मेढ्रु चसेन्यसिन्होव चेगताविति ८.२ मनोरथं ५
ज्ञायते अखंडिते २ विपरीतफलं ५ याञ्चादैन्येन ४

तानुकंपः स कथं प्रतीयते ।।१६।। अथाशारस्तेन मदर्थमुज्झितः फलं च
स्य तेऽशांतिकाय साधनं ।। अवेक्ष्यते तत्र मया समसाहृते हृतायतानन्व
धिकाचमूपतेः ।।१७।। यदास्य कामं भवतात्सयाचता मितिक्षमं नैत
अनृतं ४ दनल्पचेतसां ।। कथं प्रसह्याहरणैषिणां द्विषाः परां वनं त्यामलिनी
कृताः श्रियः ।।१८।। अभूत मासस्य विरुद्धमीहितं बलादलीयं तव लब्धुं अशक्यो
लब्धुमिच्छति ३ लिप्सितं नृपः ।। विजानतोऽपि ह्यनयस्य रौद्रतां भवत्यपाये परिमोहि विनाशकाले
।।८३।। नी मतिः ।।१९।। असिः शरा वर्म धनुश्च नोच्चकैर्विविच्य किं प्रार्थि ।।८३।।
तमीश्वरेण ते ।। अथास्ति शक्तिः कृतमेव याच्ञया न दूषितः शक्ति

=दुर्लक्ष्मादारतेऽभूतमिसस ०४ = मिथ्याभियुक्ते सर्धः ४= अपकर्षः ३

= सख्यं = ४ यानि यदि स्वास्वरते सगरा १
= विशुद्धस्वभावः = ३ असूयादोषोपगुणेष्वपि समरः १
बलात्कारेण १ नीचैः = ४ मित्रत्वा = ३

व्याधाः = ४ मतां स्वयंग्रहः ।।२०।। सखा स युक्तः कथितः कथं त्वया यदृच्छयासूयति य मृगान् वधेन वर्तते
स्तपस्यते ।। गुणार्जनोच्छ्रायविरुद्धबुद्धयः प्रकृत्यमित्रा हि सतामसा हुपेरूफरवलेषु
धवः ।।२१।। वयं क्व वर्णाश्रमरक्षणोचिताः क्व जातिहीना मृगजीवि का ।। क्रियाशीला
तच्छिदः ।। सहापकृष्टैर्महतां न संगतं भवन्ति गोमायुसखा न दन्ति रिमायुगोमायु
= घटते = ४ नः ।।२२।। परो वजानाति यदल्पताजडस्तदुन्नतानां न विहंति धीर गृध्रूते ४
ता ।। समीतवीर्यान्वयपौरुषेषु यः करोत्यतिक्रांतिमसौ तिरस्क्रिया ।। निर्विकाराविचार
समान = २ २३ ।। यदा विगृह्णाति तदा हतं यशः करोति मैत्रीमथ दूषिता गुणाः अवगणन = ४
अवगणनां करोति = ४ ।। इति स्थितस्याप्यथापरीक्षकः करोत्यवज्ञोपहतं पृथक्जनं ।।२४।।

= पृथग्जनो नीतिशेषः = २ अवेत तिरस्कृतं १ अवेक्षः
कलहं करोति = २

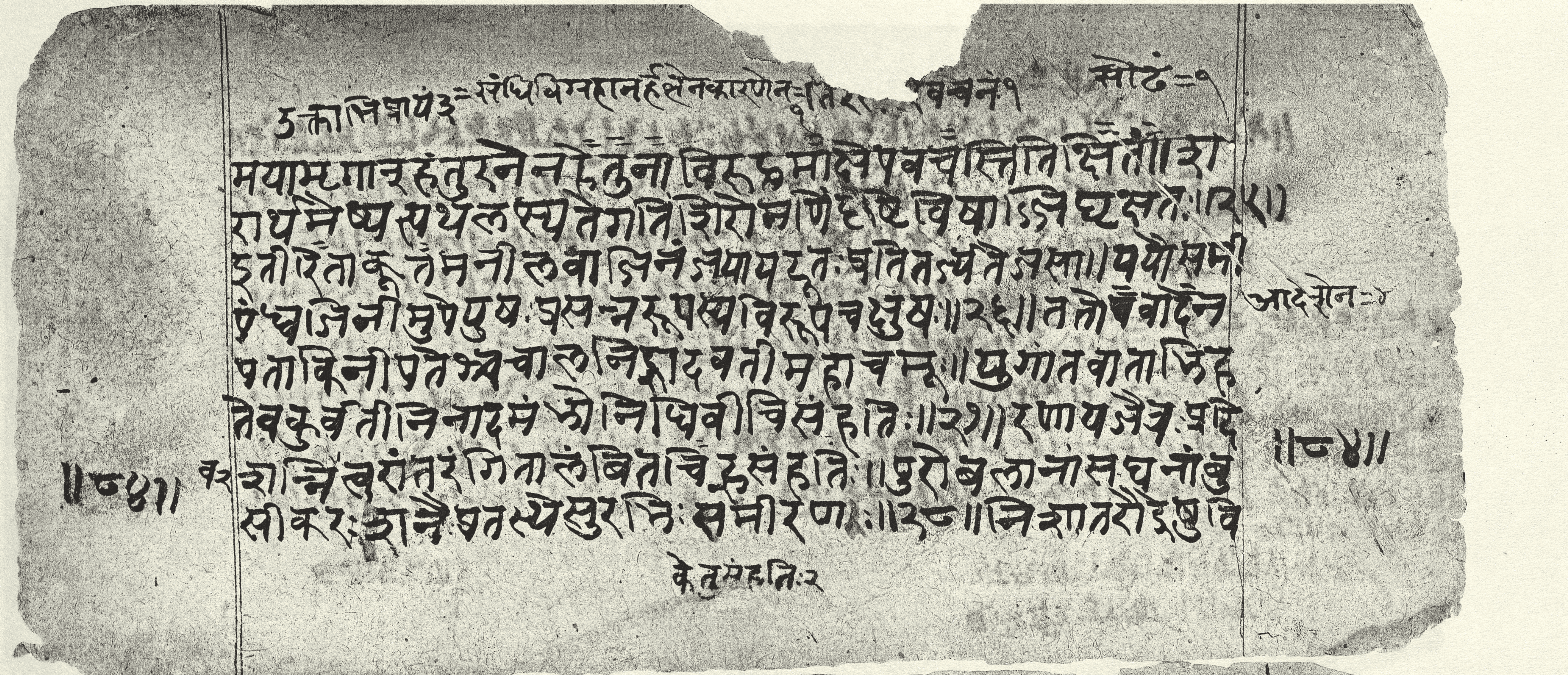

उत्काशिष्टायं २ = संधिविग्रहानर्हत्वेनकारणेन = नृतर... वचनं १ सोढं = १

मयास्मगान् हन्तुरनेन नन्दनुना विरुद्धमाक्षेपवचस्तितिक्षितो ॥ श
राधमेष्य स्थलस्य ते गाति शिरोमणे दृष्टिविषाज्जिघत्सतः ॥२५॥
इतीरिताकूतमनीलवाजिनं जयाय दूतः प्रतितर्ज्य तेजसा ॥ ययौ समी
पं ध्वजिनीमुपेयुषः प्रसन्नरूपस्य विरूपचक्षुषः ॥२६॥ ततोपवादेन
पताकिनीपतेश्चचाल निह्रादवती महाचमूः ॥ युगान्तवाताभिह
तेव कुर्वती निनादमम्भोनिधिवीचिसंहतिः ॥२७॥ रणाय जैत्रः प्रदि
॥८४॥ वर शन्निव त्वरां तरंगितालंबितचित्रकेतुसंहतिः ॥ पुरो बलानां सघनाम्बु
सीकरः शनैः प्रतस्थे सुरभिः समीरणः ॥२८॥ निशातरौद्रेषु वि

केतुसंहतिः २

आदेसेन = १

॥८४॥

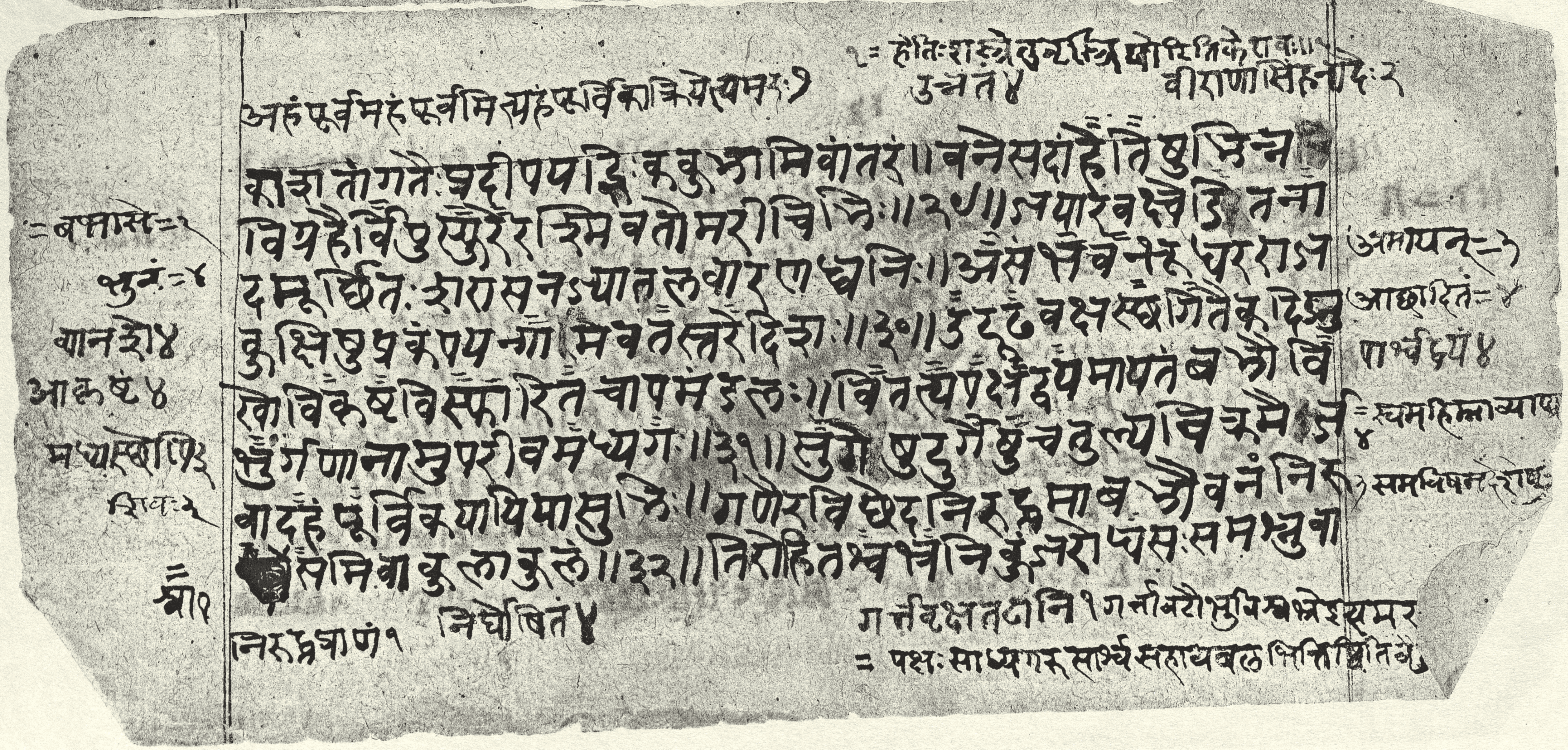

अहंपूर्वमहंपूर्वमित्यहंपूर्विकाक्रियेत्यमरः १

१ = हेतिः शस्त्रे ज्वालायां कोशः

उन्नत ४

वीराणां सिंहनादे २

काशतां गतैः प्रदीपयद्भिः ककुभामिवान्तरं ॥ वनेसदां हेतिषु भिन्न
विग्रहैर्विपुस्फुरे रश्मिवतो मरीचिभिः ॥२९॥ जयारवक्ष्वेडितना
दमूर्छितः शरासनज्यातलवारणध्वनिः ॥ असंभवन्भूधरराज
कुक्षिषु प्रकंपयन्नाम वतस्तरे दिशः ॥३०॥ उदूढवक्षस्थगितैकदिङ्मु
खो विकृष्टविस्फारितचापमण्डलः ॥ वितत्य पक्षद्वयमायतं बभौ वि
भुर्गणानामुपरीव मध्यगः ॥३१॥ मुखे पुरोगैश्च तुल्यविक्रमैर्
वादहंपूर्विकया पिमासु ... ॥ गणोरविच्छेदनिरुद्धमाबभौ वनं निरु
... समित्रा कुलाकुले ॥३२॥ तिरोहितं भ्रांति निकुंजरोपधा स समभ्युना

= बभासे = २
भुनं = ४
यानशी ४
आकृष्ट ४
मध्यस्थाधिपः
शिवः २
श्रौ १

अमायन् = २
आछादितं = ४
पार्श्वद्वयं ४
= स्वमहिम्ना व्याप्य ४
समभिषन्न = राघः

निर्घोषितं ४
निरुध्याणं १

गर्त्तवृक्षतदानि १ गर्त्तीनरो भुवि ... इत्यमर
= पक्षः साध्यगरू साध्ये सहायबल भित्ति ...

79

२=प्राकाररक्षयोः शालः शालः सर्जतरुस्मृत इति राभ्य०= अतिरिक्ताः हृताः=१

ा मुहूर्वस्यः=१ उत्तानता१ पुरोभागेः२ क्षिप्ताः२ निषंगादुद्धृतः६ न्नु ध्नानि२

नाः सहसातिरिक्ततां ॥ किरातसैन्यैरपि धायरोचितां भुवः क्षणनिम्नत
येव रेजिरे ॥३३॥ पृथूरुपयस्तिवरद्रलतातंतिर्ज्वानिलाघूर्णित
शालचंदना ॥ गणाधिपानां परितः प्रसारिणी वनान्यवाचीव चकार — स्फुरी=४
४ ३४ तपस्व्यथ या=४ — संहतिः ॥३४॥ ततः स धर्मोजावालिभिर्मैः कुलंकषौ ततः सेंदपुंषितं तुते — सांतः सारं=४
पस्यपाम्दस्तुतिक्षां मामिवैकवारणं ॥ परिस्खलंतं निधनाय विद्विषां
दहंतमाशाइवजातवेदसं ॥३५॥ अनारोपात्तेद्धतैकसायकं जयेप्तु कुले
॥=५॥ सुहृदीवसस्पृहं ॥ शनैरपूर्णप्रतिकारपेलवे निवेशयंतं नयनेबलौ ॥=५॥
दधौ ॥३६॥ निषण्णमापत्प्रतिकारकारणे शरासने धैर्यइवानपायिनि ॥

स्फुरां=४ ६३

२ अथाष्टभिः श्लोकैरर्जुनं विशेषयन्गणानां वदति योगमाह=५

मज्जनिवा तावाग्रथावातावितलमरः१ स्कंधो भुजशिरोंसस्त्रीत्यमरः५

अथ ग्रीवायां शिरोधिः स्कंधरेत्य६
तर

अलंघनीयं प्रकृतावपि स्थितं निवातनिष्कंपमिवापगापतिं ॥३७॥ उ
पेयुषों बिभ्रतमेककुंचितं वपादपूरे पतितस्य दंष्ट्रिणः ॥ पुरः समावेशि
तसत्पशुं द्विजैः पतिं पशूनामिव हूतमध्वरे ॥३८॥ निजेन नीतं वि
जितान्यगौरवं गभीरतां धैर्यगुणेन भूयसा ॥ वनोदयेनेव घनोरु
वीरुधा समंधकारीकृतमुत्तमाचलं ॥३९॥ महर्षभस्कंधमनून
कंधरं बृहच्छिलावप्रघनेन वक्षसा ॥ समुज्जिहीर्षुं जगतीं महाभ
रां महावराहं महतोर्णवादिव ॥४०॥ हरिन्मणिश्यामम् उदग्रविग्रहं
प्रकाशमानं परिभूय देहिनः ॥ मनुष्यभावे पुरुषं पुरातनं स्थितं

ननवाभावाः४
नाः३ अवापुस्त्यर्थः२ अज्ञाननमोहापनां४
ज्वलादरण्ड्वांशुमालिने ॥४१॥ गुरुक्रियारंभफलैरलंकृतं गतिं प्रता स्थानं=१
पस्य जगत्प्रमाथिनः ॥ गणाः समासेदुरनीलवाजिनं महाचलं तो
यघना घइव ॥४२॥ अतिविपुलं यथास्वमाशंसितविक्रमाः
पुरोमुनिप्रभावात्रक्षततेजसः परे ॥ पपुस्तणादप्रतिपत्तिंदी
न तां महाचहिसार नहति पौरुषे ॥४३॥ ततः प्रजह्रे सममेव त
॥८६॥ त्र तैरपेक्षितान्योन्यबलोपपत्तिभिः ॥ महोदयानामपि संघवृत्तितां
तां सहायसाध्याः प्रदिशंति सिद्धयः ॥४४॥ किरातसैन्यादुरुचापनो ॥८६॥
दिताः समं समुत्पेतुरुपाचरंहसः ॥ महावनादुन्मनसः खगा इव प्र
शात्यवंशः३

वृत्तपत्रध्वनयः शिलीमुखाः ॥४५॥ गभीररंध्रेषु भृशं महीभृतः प्रति
स्वनैरुन्नमितेन सानुषु ॥ धनुर्निनादेन जवादुपेयुषा विभिद्यमाना इ
व दध्वनुर्दिशः ॥४६॥ विधूनयंती गहनानि भूरुहां तिरोहितोपांतन
भोदिगंतरा ॥ महीयसी वृष्टिरिवानिलेरिता रवं वितेने गणमार्गणाव
लिः ॥४७॥ तपीन्द्रनूनामनिलाशिनः सततः प्रयाति शेषं वपुषि प्रहृष्य ॥ प्रागितिशेषः
ज्ञानतेव३ तः ॥ रणाय जिष्णोर्विदुषेव सत्वरं घनत्वमीये शिथिलेन वर्मणा ॥४
याप२ प्रतत्सुरास्त्रेषु वितत्सरादसीसमंततस्तत्य धनुर्दुधूषतः ॥ सरोषमुल्के
वपपातभीषणा बलेषु दृष्टिर्विनिपातशंसिनी ॥४९॥ दिशः समूह
धावाप्रथिव्योः२ कंपयतः२
विनाशसूचका१

81

=अदृश्यतां अन्यत्र अप्रकाशतां च =४

अपक्षिपत्रै = फलं बाणाग्र लाभयोः मितिमः५ आकांक्षिताः =

समकाले =२

६४

॥ ७ ॥

न्निव विक्षिपन्निव प्रभारवेराकुलयान्निवानिलं ॥ मुनिर्भ्रमच्चालक्षयका
लदारुणः क्षितिं स शैलां चपलान्निवेषुभिः ॥५०॥ विमुक्तमाशंसितशत्रु
निर्जयैरनेकमेकावसरं वनेचरैः ॥ स निर्जघानायुधमंतरा शरैः क्रि
याफलं काल इवातिपातितः ॥५१॥ गतैः परेषामविभावनीयतांनि
वारयद्भिर्विपदं विदूरगैः ॥ भृशं बभूवोपचितो बृहत्फलैः शरैरुपायैरि
व पांडुनंदनः ॥५२॥ दिवः पृथिव्याः ककुभां नु मंडलात्पतंति बिंबा
दुत तिग्मतेजसः ॥ सकृद्विकृष्टादथ कार्मुकान्मुनेः शराः श
रीरादिति तेऽभिमेनिरे ॥५३॥ गणाधिपानामविधाय निर्गतैः परा

गणाः =

४=दूरलक्ष्यैगैरन्यत्र परमंडलं प्रविष्टैश्च = प्रवृद्धं =४

अकृत्वा १

४=आयताग्रैरन्यत्र महाबाणैश्च पूरण १

द्युपुर्नः

मध्ये =२

सामादिभिः =४

॥ ७ ॥

= क्षतीषु =३

पीडितैः पृष्ठे २

अतिचक्रमे प्रविष्टसर्वे =

वर्माणि =३

२ प्रथमं मुक्ताः सर्व

शरैः =१

आविषयः ४

अवकं =३

खेदेन =२

सुतां मर्मविदारणैरपि ॥ जवादतीये हिमवानधोमुखैः कृतापराधैरि
व तस्य पत्रिभिः ॥५४॥ द्विषां क्षतीर्याः प्रथमे शिलीमुखा ॥ विभिद्य दे
हावरणानि चक्रिरे ॥ न तासु पेते विशिखैः पुनर्मुनेररुंतुदत्वं हि सता
मगोचरः ॥५५॥ समुज्झिता यावदराति निर्यती सहैव चापान्मुनि
बाणसंहतिः ॥ प्रभा हिमांशोरिव पंकजावलीं निनाय संकोचमु
मापतेश्चमूं ॥५६॥ अजिह्ममोजिष्ठममोघमक्लमं क्रियासु बह्वीषु
पृथङ्नियोजितं ॥ प्रसेहिरे सादयितुं न सादिताः शरौघमुत्साहमिवास्य
विद्विषः ॥५७॥ शिवध्वजिन्यः प्रतियोधमग्रतः स्फुरंतमुग्रेषुमयूखमा

नरोक्तुः =२

= विकर्षिताः २

निरंतरव्यापारेऽपिभ्रांते =२

छेदनभेदनपातनादिकर्मसु =३

५२

प्रहारान् =२

=सपत्नैः ३

सारयत्नं अन्यत्र

तेजिष्ठं =२

९६ श्रुः २२

त्लिनं ॥ तमेकदेशस्थमनेकदेशगानिदध्युरेकं युगपत्प्रजा इव ॥५८॥ मु
नेः शरौघेण तदुग्ररंहसा बलं प्रकोपादिव विष्वगायता ॥ विधूनितं भ्रां   अनवस्थं=३
अविच्छिन्नो=३   तिमियाय संगिनीं महानिलेनेव निदाघजं रजः ॥५९॥ तपोबलेनैष
विधाय भूयसीस्तनूरदृश्याः स्विदिषून्निरस्यति ॥ अमुष्य मायावि   मुनेः
४=प्रातिकूल्यं   हतं निहंति नः प्रतीपमागत्य किमु स्वमायुधं ॥६०॥ हता गुणैरस्य भये
न वा मुनेस्तिरोहिताः स्वित्प्रहरंति देवताः ॥ कथं न्वमी संततमस्य साय
॥८८॥   का भवंत्यनेके जलधेरिवोर्मयः ॥६१॥ जयेन कच्चिद्विरमेदयं रणा   ॥८८॥
द्भवेदपि स्वस्ति चराचराय वा ॥ तताप कीर्णान्नृपसूनुमार्गणैरिति प्रतर्का
प्रतिहतं सत=४   २१
अस्माकं अस्मान् वा=४

रविकरग्लपितैरिव वारिभिः शिवबलैः परिमंडलता ददे ॥६४॥ २

कुलिता पताकिनी ॥६२॥ विशेषकं ॥ अमर्षिणा कृत्यमिव क्षमाश्रयं मदोद्ध
तेनेव हितं प्रियं वचः ॥ बलीयसा तद्विधिनेव पौरुषं बलं निरस्तं न रराज जिष्णु
ना ॥६३॥ प्रतिदिशं प्लवगाधिपलक्ष्मणा विशिखसंहतितापितमूर्तिभिः ।
वितति ४   ६४ ॥ प्रमंनसिंशरजालघन्नविभ्रांतराले विधुवति धनुराविर्मंडले   अनुरागः=४
५४   पांडुसूनौ ॥ कथमपि जलक्ष्मीर्भीतिभीते विहातुं विषमनयसेनापक्षपा   न ४
राराक=३   तं विषेहे ॥६५॥ इति श्रीकिरातार्जुनीये महाकाव्ये लक्ष्म्यंके भारवीकृतौ
युद्धवर्णनो नाम चतुर्दशः सर्गः ॥१४॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्री ॥ श्रीगुरुच
रणेभ्यो नमः ॥ श्री ॥ श्री ॥ अथ भूतानि वार्त्रघ्नशरेभ्यस्तत्र तत्रसुः ॥
रणे=१
उद्विग्नानि बभूवुः १

83

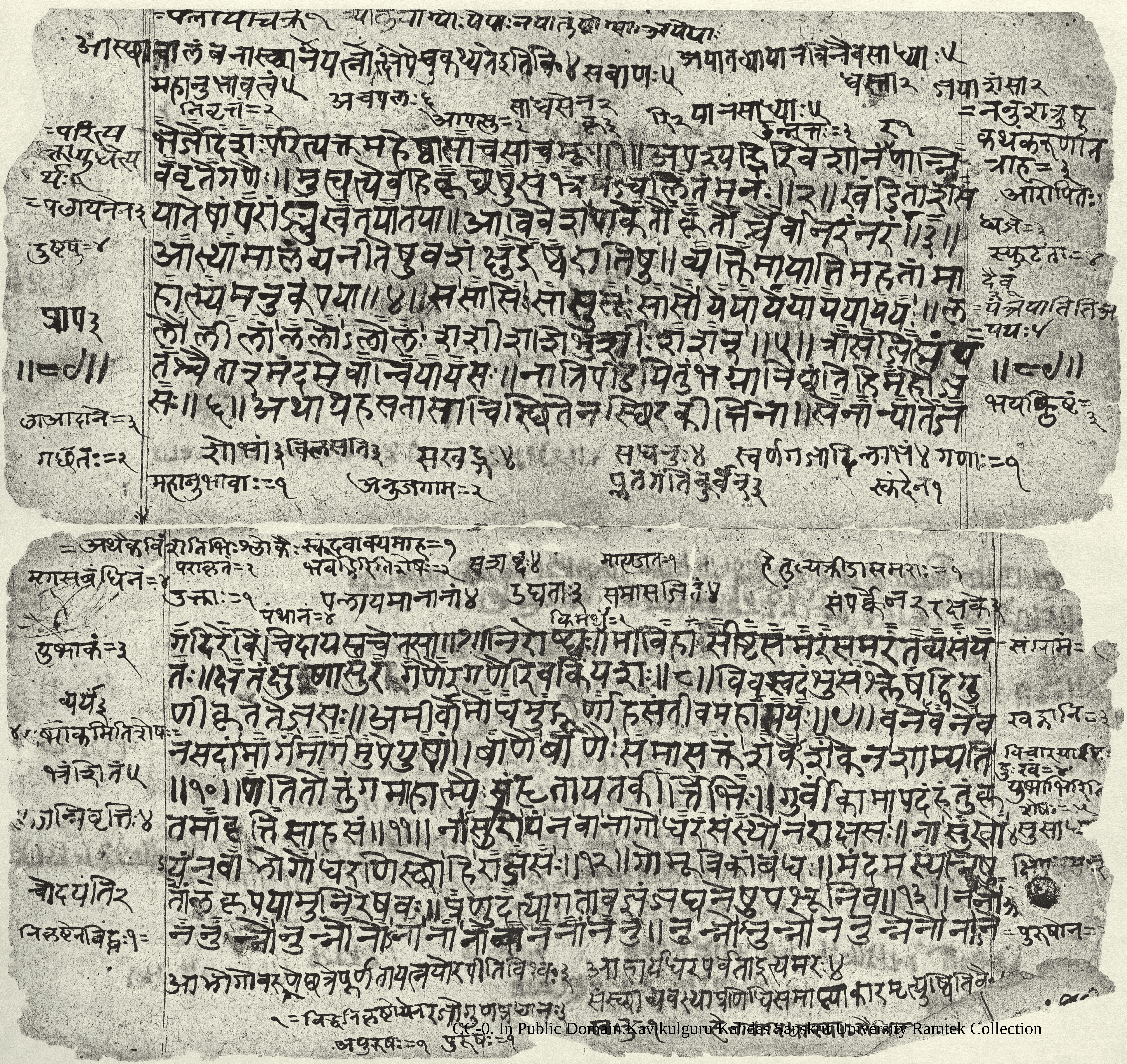

=पलायांचक्रे १

आस्थानालंबनास्था

महानुभावत्वं ५ सबाणः ५

भेजे दिशः परित्यक्तमहेष्वासा च सा चमूः ॥१॥ अपश्यद्भिरिवेशानं रणान्नि
ववृते गणैः ॥ मुह्यत्येव हि कृच्छ्रेषु संभ्रमज्वलितं मनः ॥२॥ खंडिताशंस
या तेषां पराङ्मुखतया तया ॥ आविवेश कृपा केतौ कृतोच्चैर्वानरं नरं ॥३॥
आस्थामालंब्य नीतेषु वशं क्षुद्रेष्वरातिषु ॥ व्यक्तिमायाति महतां मा
हात्म्यमनुकंपया ॥४॥ स सासिः सासुसूः सासो येयायेयाययाययः ॥ ल
लौ लीलां ललोऽलोलः शशीशशिशुशीः शशन् ॥५॥ त्रासजिह्मं यतश्चै
तान्मंदमेवान्वियाय सः ॥ नातिपीडयितुं भग्नानिच्छंति हि महौज
सः ॥६॥ अथाग्रे हसता साचिस्थितेन स्थिरकीर्तिना ॥ सेनान्यं ते ज

=परित्यज्य

=पलायनेन ३

दुःखेषु =४

चाप ३

॥=७॥

आआदाने =३

गर्धतः =२

महानुभावाः =१ अनुजगाम =२

स्कंदेन १

=ननु शत्रुषु कथं करुणा तत्राह =३

आरोपितः

ध्वजे =३

स्फुटतां =४

॥=७॥

भयकुंठैः =३

=अथैकविंशतिभिः श्लोकैः स्कंदवाक्यमाह =१

मार्गसंबंधिनं =४

युष्माकं =३

गदिरे किंचिदायस्तचेतसा ॥७॥ मा विहासिष्ट समरं समरंतव्यसंय
तः ॥ क्षतं क्षुण्णासुरगणैरगणैरिव किं यशः ॥८॥ विवस्वदंशुसंश्लेषद्विगु
णीकृततेजसः ॥ अमी वो मोघमुद्गूर्णा हसंतीव महासयः ॥९॥ वने वनेऽव
नसदां मार्गं मार्गमुपेयुषां ॥ बाणैर्बाणैः समासक्तं शंके शंकेन शाम्यति
॥१०॥ पातितोत्तुंगमाहात्म्यैः संहृतायततेजिभिः ॥ गुर्वीं कामापदं हंतुं कृ
तमावृत्तिसाहसं ॥११॥ नासुरोऽयं न वा नागो धरसंस्थो न राक्षसः ॥ ना सुखो
यं नवाभोगो धरणिस्थो हि राक्षसः ॥१२॥ गोमूत्रिकाबंधः ॥ मंदमस्यन्निषु
लतां घृणया मुनिरेष वः ॥ प्रणुदत्यागतावज्ञं जघनेषु पशूनिव ॥१३॥ ननो
ननुन्नो नुन्नोनो नाना नानानना ननु ॥ नुन्नोऽनुन्नो ननुन्नेनो नानेना नु

संग्रामे =१

चोदयति =२

निकृष्टेनाविद्धः १=

=पुरुषान =

आभोगा वरूपूर्णतायतयोः पीतिविस्तारः ३ आधार्यधरपर्वताद्यमरः ४

अपुरुषः =१ पुरुषः =१

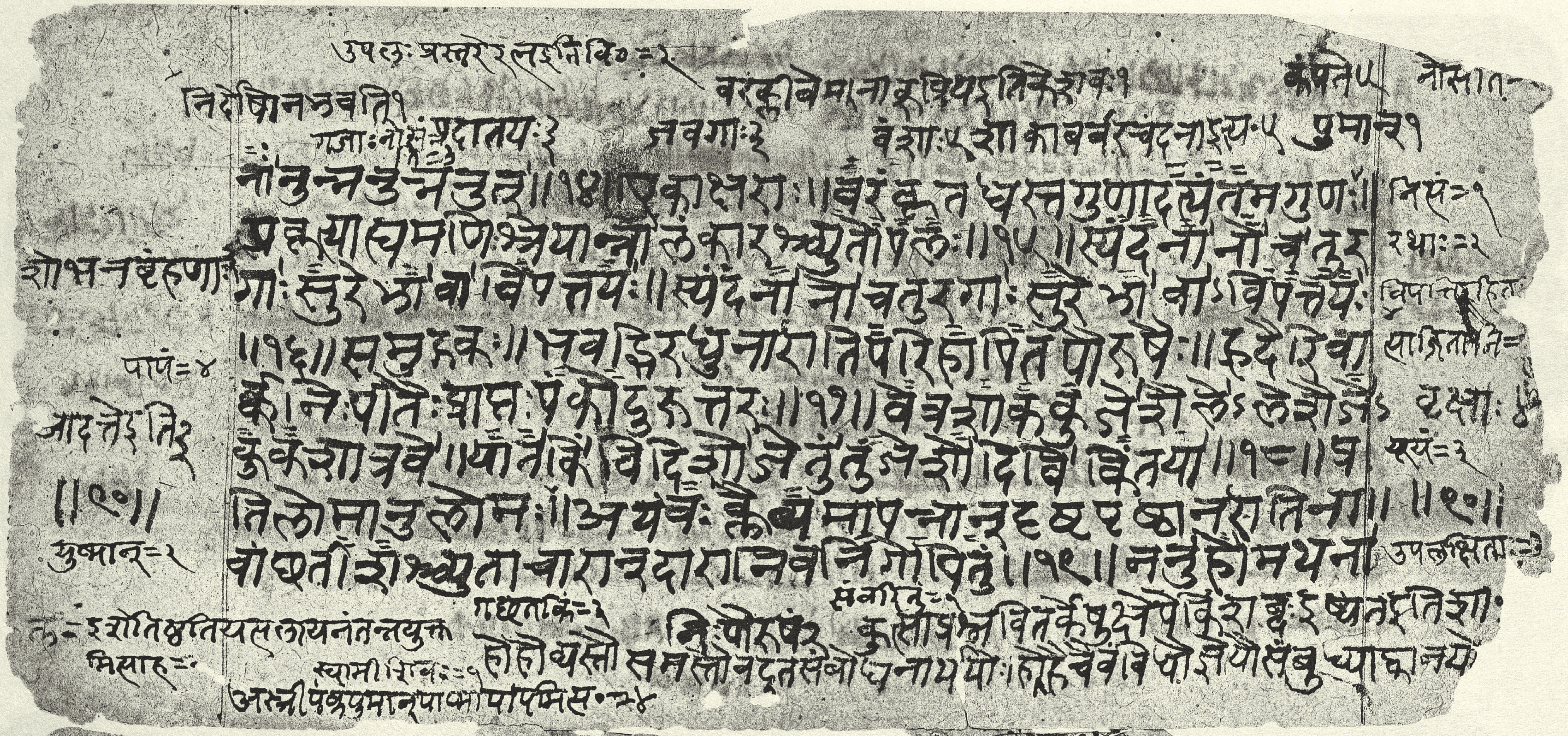

उपलः प्रस्तरे रत्नइति वि० =२ वरं क्लीबे मनाक्प्रियइति केशवः१ कंपिते५ नोसात
निर्दोषानभवति१ गजाः नो सं प्रदातयः३ ज्ञवगाः२ वंशाः५ शाकाबर्बरस्यंदनाद्यः५ पुमान्२१

नोनुन्नतुन्नैतुन्न ॥१४॥ एकाक्षरः ॥ वरं कृतध्वस्तगुणादत्यंतमगुणः ॥ मिसं=१
प्रकृत्या चमणिश्रेयान्नो लंकारच्युतोपलैः ॥१५॥ स्यंदनो नो चतुर रथाः=२
शोभनवंहणाः गाः सुरेभो वा विपत्तयः ॥ स्यंदनो नो चतुरगाः सुरेभा वाऽविपत्तयः विपान्नरहित
॥१६॥ समुद्रकः ॥ भवद्भिरधुनाराति परिहापित पौरुषैः ॥ ह्रदैरिवा साजितानि=
पापं=४ र्कानेः पीतैः प्राप्तः पंकोद्धुरुत्तरः ॥१७॥ वेत्रशाककुजेशैलेऽलेशैलेऽजे वृक्षाः ४
जादत्तेइति२ कुकशात्रवे ॥ यानाकिं विदिग्शोजे तुंतुं जेशो दावविंतया ॥१८॥ प्र सयं=२
॥१०॥ तिलोमानुलोमः ॥ अयं वैः कैबमापन्नानदहपछानरातिना ॥ ॥१०॥
कुष्मान्=२ वाघतीशैश्च्युतानारान्नदारानिवनिगोपितु ॥१९॥ ननु होमनथना उपलक्षिता=३

गच्छतांकिं=१ संनीतु= निःपोरुषं कुतोऽपि भैवितके पुरुषे पौविशाः बुः इष्यत प्रतिशाः
तु=इशौति छतियलला यनंतनयुक्त
मिसाह= स्वामी भाव=१ होहो यस्तौ समस्तो नदृतसेबोधनाययोः हो हे वैवावे पोशेयोसंबुध्याह्वानयो
अस्त्री पंक्र पुमान्पाप्मा पापम्मिस०=२४

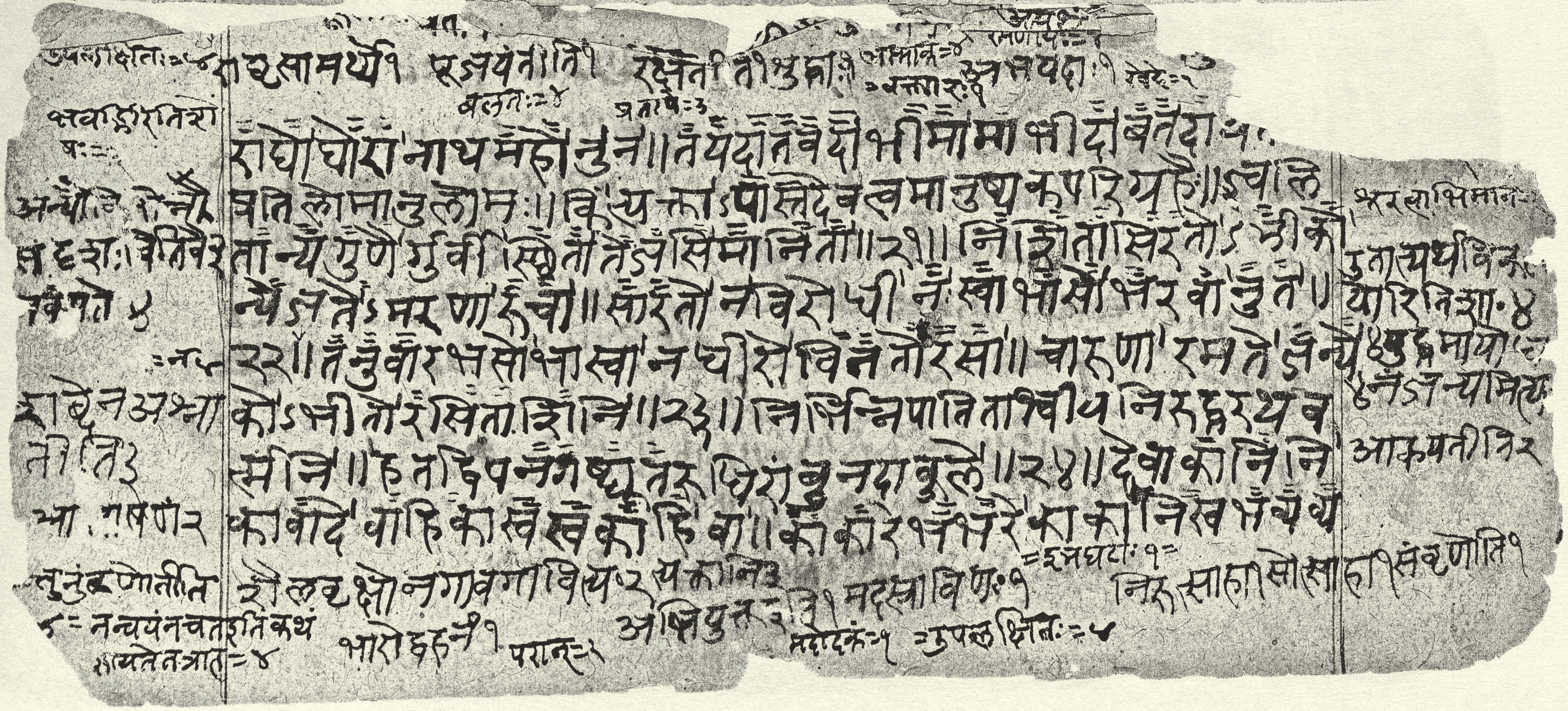

उपलक्षिता:=४ ताशुसामर्थ्ये१ पुरुजयंतातिी रक्षेती तौगुन्ना: आम्नाये=४ रमणाप उत्तमपदा१ स्वेदे=२
बलती=४ प्रताप=३ =भक्ता रः१
स्वाङ्गारतिरा षः=
राघो घोरो नाथ महोनुन ॥ तयदा तवे दो भीमामा भी दां वतेदा
अन्योन्ये तैनो वति लोमानुलोमः ॥ विरयस्तोऽपास्तदेवत्वमानुष्यकपरिग्रहैः ॥ ज्वालि भरसाभिमान-
सद्दशः विवरेर तान्यगुणे गुर्वी स्थिता तेजसि मानिता ॥२१॥ निरीहोताधिरतोऽभीको तुनाद्यधर्मविन
कंपते ४ न्यैजते मरणाद्रुचा ॥ सारतो नवरोधी नः स्वाभासो भरवाँनुत ॥ यारिनिशाः४
=न८ २२॥ तनुवारभसोभास्वान धीरोविनतोरसा ॥ चारुणा रमते जन्ये धनुः मायो=
हाबेन अभ्या कोऽभीतो रसितां शिनि ॥२३॥ निशिन्नि पाति ताश्वीय निरुद्धरथव ६ नेजन्यामित
नौ तिइ सीनि ॥ हतद्विपनगमच्चुतेरुधिरांबुनदावुले ॥२४॥ देवाकानि निं आकंपती ति२
भा..नेषणा२ कावादे वाहिकास्वस्वकाहि वा ॥ काकारेभभरे का निस्वभव्य व्य

=इभघटा:१=
तुनुबन्धोतीति रोलवक्षोनगावगाविध्य२ यकानि३ मदस्राविणः१ निरुसाहा सोसाहा संरणाति१
५=नच्ययंनचतइति कथं भारोद्वहनं१ परान्=२ अभिपुत =३ मदोदके=१ =उपलक्षिता:=४
श्रूयते नत्रात=४

१० त० स० १५

साध्यमानाः=१ नसबललब्धेयः= दुरंगिणोः२ =सत्त्ववतां रागच्छेदे२ =सत्यपानं क्रोधनाशानी२
मारिताः=२ वृत्तीतिः२
विकसंतः३ क्रिडायुक्तं२ दुरिकरानि२ निवार्य५

=रणकर्मणापर
=रेजतुः२=
=उत्साहेन२
=लोकत्रयेक्करे४
॥५१॥

भस्वानि ॥२५॥ सर्वेनो न्उः ।धुन्वन्तेशौ बोविन्दैस्तं तुरगाक्षिप्तसारथौ ॥ मारुता
पूर्णतूणीरविक्रुष्ठहेतसौ दीनि ॥२६॥ ससखरति दीनच्यसदसापुष्पैना
शानि ॥ खुराष्छिकवसेनादरमकखमकर्षितौ ॥२७॥ आसुरे लोकवित्रा
सविधायेनिमहाहवे ॥ युष्माभिरुन्नतिं नीतं निरस्तामिह पौरुषं ॥२८॥
कुलपं ॥ इति शासति सेनान्यां गच्छतस्ताननेकधौ ॥ निषिध्य हसता किं
चित्तस्थे तत्रांधकारिणा ॥२९॥ निरोष्ठ ॥ मुनीशुदहनातप्तांल्लज्जया
विनिवर्त्यतिः ॥ शिवह्लादयामास तान्निषेधहिमानुनी ॥३०॥ दूनांस्तेऽ
रिबलादूनां न्निरेभौ बहुमेनिरे ॥ भीताः शितशराभीते

अवध्यताः=१
अर्द्धक्षमः३
॥१॥

वं२
छिन्नबलाः१ शब्दरहिताः१
=निवारणवचनेन२=

आश्वासं प्राप२

रं तत्र शंकरं ॥३१॥ पादातादियमकं ॥ महेषुजलधौ शत्रोर्वर्तमाना दुरुत्तरे ॥
प्राप्य पारमिवेशानमाशश्वास पताकिनी ॥३२॥ स बभार रणापेतां चमूंप
श्चादवस्थितां ॥ पुरः सूर्यादुपावृत्तां छायामिव महातरुः ॥३३॥ मुंचतीशे श
राञ्जिष्णौ पिनाकस्वनपूरितः ॥ दध्वानध्वनयन्नाशाः स्फुटन्निव धरा
धरः ॥३४॥ तऊणादहेतुर्भीर्नेचित्रसंस्था इवाचलाः ॥ विस्मयेनैतयापुंदृ
चित्रसंस्था इवाचलाः ॥३५॥ परिमोहयमाणेन शिक्षालाघवलीलया ॥
जैष्णवी विशिखश्रेणिः परिजह्रे पिनाकिना ॥३६॥ अवघ्नन्पत्रिणः शंभोः
सायकैरवसायकैः ॥ पांडवः परिचक्राम शिक्षयारणशिक्षया ॥३७॥ चारचं

अभ्यासपाटवातिशयेन=३

अवसानकरैः=१ निरस्ता२ चचारेत्यर्थः१ =उत्साहेन१ खंडयन्२ वित्तशिक्षातरति अभ्यासेन=१

-मौर्वज्यासाधनानेणागुरुइ स०२

क्षिप्तिं करोति वल्कलस्य

अर्जुनः

सुंदरः१ तिरोदधुः३ =चक्रादिवंधेः१

=सुक्ष्मलोते =शीलः१

=चरणं चरतीति२

चुंचिरारेचीचंचच्चीररुचारुचः॥ चचाररुचिरश्चारुचारैराचारचंचुरः॥३८॥ स्फुरत्पिशंगमौर्वीकं धुन्वानः स बृहद्धनुः॥ धृतोल्कानलयोगेन तुल्यमंशुमता बभौ॥३९॥ पार्थबाणाः पशुपतेरावव्रुर्विशिखावली॥ पयोमुच इवारब्धाः सावित्रीमंशुसंहतिं॥४०॥ शरवृष्टिं विधूयोर्वीमुदस्तां सव्यसाचिना॥ रुरोध मार्गणैर्मार्गं तपनस्य त्रिलोचनः॥४१॥ तेन व्यातेनिरे भीमा भीमार्जुनफलाननाः॥ न नानुकंप्य विशिखाः शिखाधरजवाससः॥४२॥ क्रांचीयमकं॥ द्युवियद्गामिनी तारसंरावविहतश्रुतिः॥ हैमीषुमाला शुशुभे विद्युतामिव संहतिः॥४३॥

निरस्ताः ॥१३॥ निरस्ता ॥१३॥

=हेममयी१ =दुरिकरणं२ =वभासे१= व१

मयूराः२ कृपोकवाः२

अथे रावणसाम्यमुच्यते नागराज इव बभौ कथं भूतः राक्षसस्य रणे युक्तो ग्राहि= खमि द्रियसुखस्य [illegible] तीविश्वः४

=[illegible]प्रियः [illegible] त्यत्रापि तुल्यमेतत् शीलतः स्वच्छः अन्यत्र च अगराजपदच्छेदमाश्रित्य [illegible] प्रओः पालयति सुधासः

=पीतः धनप्रदः अन्यत्र मदनवर्षः च=३ प्रशंसा३ मगासं= २शिवस्य रणे सक्तः अन्यत्रप्रस्तर [illegible] निपुणं॥के स

१६४ बहुप्रदः=१ स्वजया भिष्टोभः=२ अन्यत्र दानवैः [illegible] नानाकलाभि [illegible]

रूढश्च तुर्यः॥ विलंघ्य पत्रिणां पंक्तिं भिन्नः शिवशिलीमुखैः॥ ज्यायो वीर्यमुपाश्रित्य न चकंपे कपिध्वजः॥४४॥ जगतीशरणे युक्तो हरिकांतः सुधासितः॥ दानवर्षी कृताशंसो नागराडिव बभौ॥४५॥ अथ अर्थत्रयवाची॥ विफलीकृतयत्नस्य क्षतबाणस्य शंभुना॥ गांडीवधन्वनः खेभ्यो निश्चचार हुताशनः॥४६॥ स पिशंगजटावलिः किरन्नुरुतेजः परमेण मन्युना॥ ज्वलितौषधिजातवेदसा हिमशैलेन समं विदिद्युते॥४७॥ शतशो विशिखानवद्यते भृशमस्मै रणवेगशालिने॥ प्रथयन्ननिवार्यवीर्यतां प्रजिघायेषुमपत्यातुरं शिवः॥४८॥ शंठोर्धुन्धुमंडलं तेः

=रः=वद्धः३

=खंडयते२

हिमकोशिव [illegible] डिपरं [illegible]

=दर्शयन्=१

=प्रपुरुजे१ =विध्यालिरावलिः पंक्तिः श्रेणी तरवात्कुराजयक्षस्यमरः४=

६=अथ स्रोषोपम्यमुच्यते॥ सरोषस्य बभौ कथं भूतः [illegible] रणे युक्तः लक्ष्मीप्रियः

=निष्कामितिरोषः१ उभयत्रापि तुल्यमेतत् वसुधाधिके चित तत्रवद्ध= चापवक्ले या त२१= वसुधयान्वद्ध=

दानवा [illegible] लक्ष्मीस्यितासिः विहितप्रशंसः समानमेतत्=६

८७

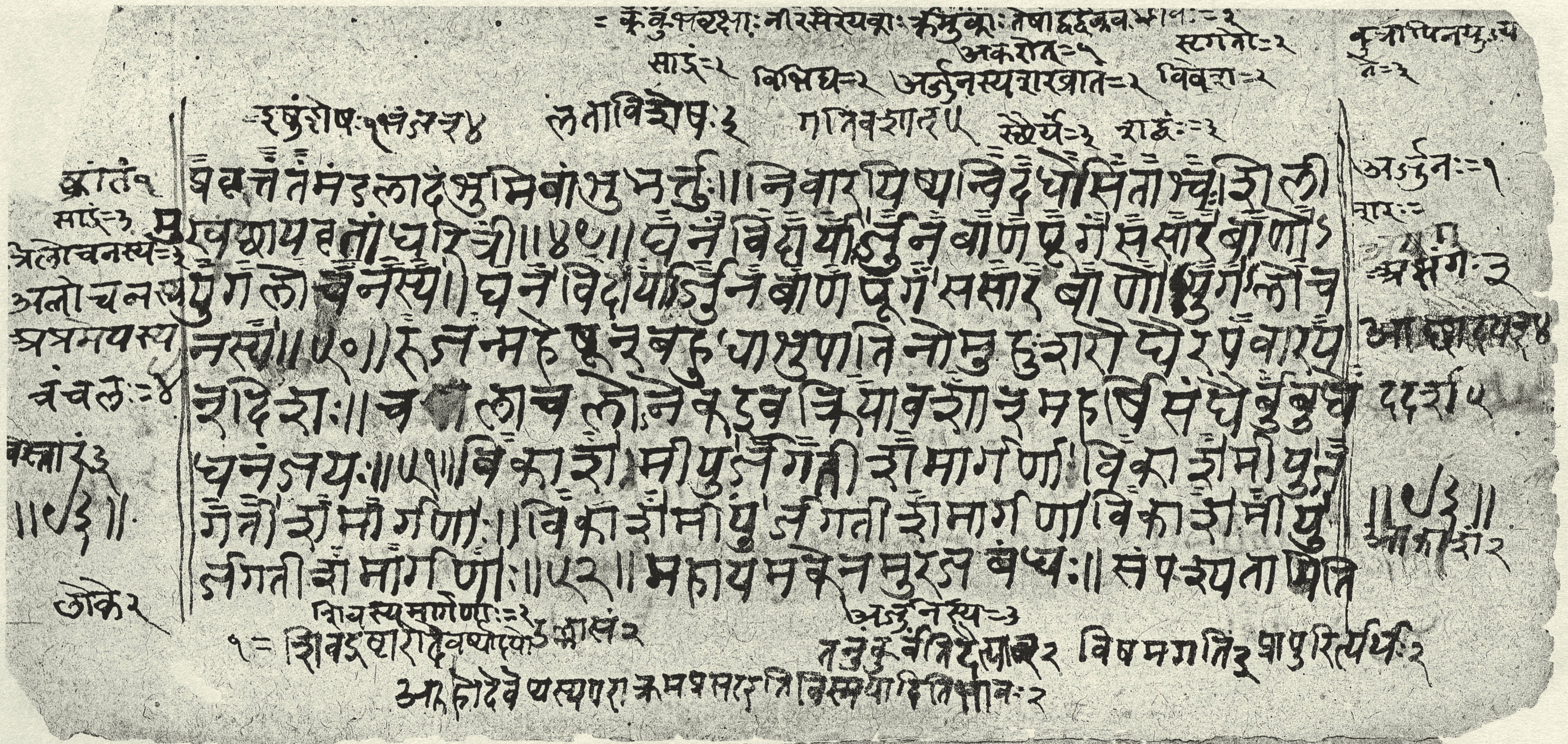

= कंकुभरक्षाः नीरसैरेयवाः कंमुकाः तेषां द्वंद्वं कव...ः=२ अकरोत=१ स्तगतो=२
साद्=२ निषिध=२ अर्जुनस्य नाराचात=२ विवरा=२
इषुसंघः [illegible]=४ लताविशेषः२ गतिवशात१ स्थैर्य=२ शाङ्गः=२

वृत्तं तमंडलादंशुमिवांशुमर्तुः॥ निवारयिष्यन्विदधौ सितांश्वः शिली
मुखच्छायवतां धरित्री॥४९॥ घनं विदार्यार्जुनबाणपूगं ससार बाणो
युगलोचनस्य॥ घनं विदार्यार्जुनबाणपूगं ससार बाणोयुगलोच
नस्य॥५०॥ रुजन्महेषून्बहुधाशुपातिनो मुहुः शरौघैरपवारयन्
दिशः॥ चचाल चलो न कडुव क्रियावशः ह महर्षिसंघैर्बुबुधे
धनंजयः॥५१॥ विकाशमीयुर्जगतीशमार्गणा विकाशमीयुर्ज
गतीशमार्गणाः॥ विकाशमीयुर्जगतीशमार्गणा विकाशमीयु
र्जगतीशमार्गणाः॥५२॥ महायमकेन सुरस्य बंधः॥ संपश्यतामित

क्रांतं१
साद्=३
त्रिलोचनस्य=२
अलोचनस्य
अप्रमयस्य
चंचलः=४
वस्तारं३
॥५३॥
लोके२

कृत्यापिनयुक्त
=२
अर्जुनः=१
नारः=
प्रसंगः२
आच्छादयत्=४
ददर्श१
॥५३॥
आगाहीं२

शिवस्य मार्गणाः=२
१= शिवद्वारा देवर्षाद्योः [illegible]स्वं२
अर्जुनस्य=३
ततः कुं [illegible] देसा॰२ विषमज्ञातिरु [illegible]पुरित्यर्थः=२
आ॰ हा देवे पस्यपराक्रमम् समदृति विस्मया दिति भाव:=२

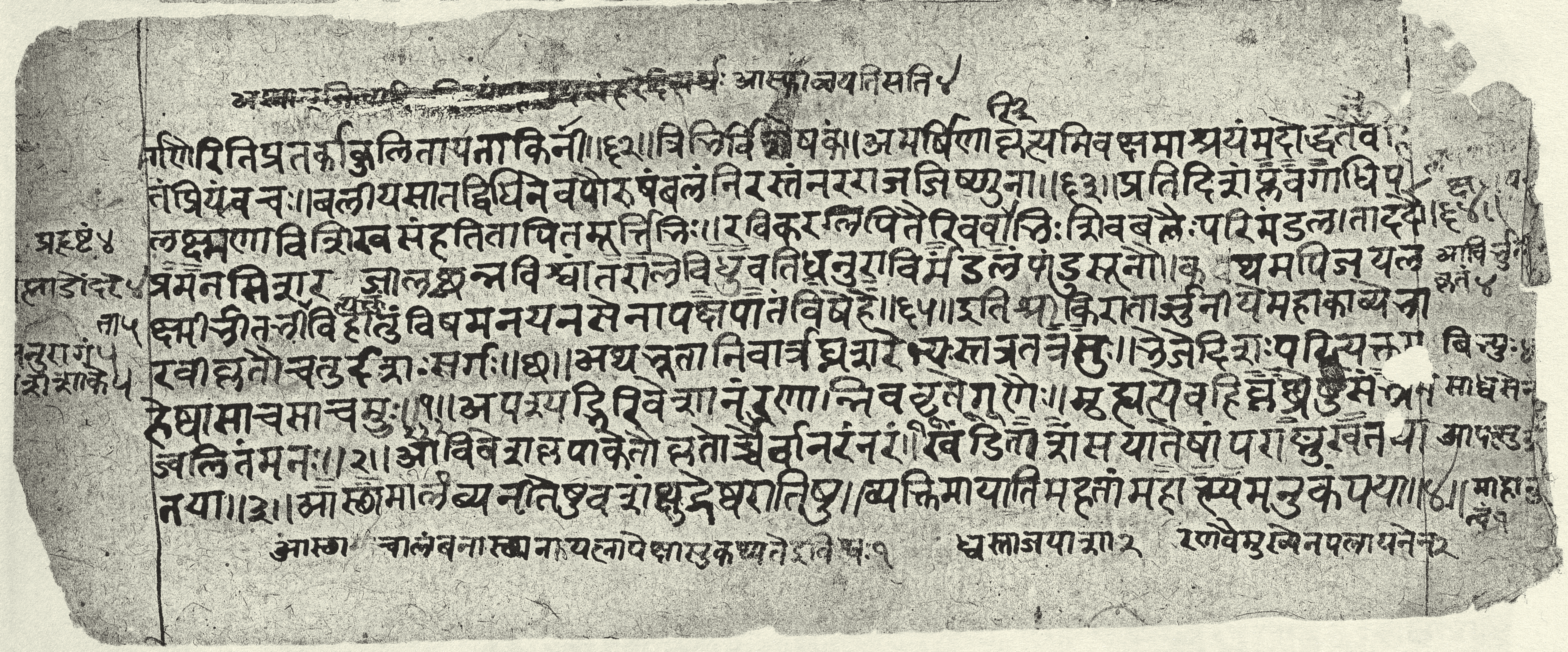

[illegible] आस्फालयति सति४

गणैरितिप्रतर्कं कुलितापनाकिनी॥६२॥ त्रिलोकि[illegible]षकां॥ अमर्षिणा कृत्यमिव क्षमाश्रयं मदोद्धतं व
तं प्रियंवचः॥ बलीयसा तद्विधिनि वेपौरुषं बलं निरस्तं नरराजजिष्णुना॥६३॥ प्रतिदिशं प्लवगाधिप
लक्ष्मणा विशिखसंहतितापितमूर्तिभिः॥ रविकरग्लपिते रिववौस्थिभिः शिवबलैः परिमंडलता दधे॥६४॥
भ्रमनसि नार जालक्षन विश्रांतराले विधुवति धनुराविर्मंडलं पांडुसूनो॥ क[illegible] यमपिजयल
क्ष्मीश्चीतन्त्रौ विहातुं विषमनयनसेनापक्षपातं विषेहे॥६५॥ इति श्री किरातार्जुनीये महाकाव्ये ला
रवाह्लतो चतुर्दशः सर्गः॥१४॥ अथ भूतानि वार्त्रघ्नशरेभ्यस्तत्र तत्रसुः॥ भेजे दिशः परित्यक्तम
हेष्वासा च सा च मुः॥१॥ अपश्यद्भिरिवेशानं रणान्निवर्तितं गणैः॥ मुह्यते वहि[illegible]संस्थितेव
ज्वलितमनः॥२॥ औविब[illegible]ह पाकेतो लतां[illegible]नरं नरं॥ खंडितोशास याते षांपरासुरवत्तनया
नया॥३॥ आस्थामालंब्य नीतेषु वशं क्षुद्रेष्वरातिषु॥ व्यक्तिमायाति महतां माहात्म्यमनुकंपया॥४॥

ग्रहस्थ४
ह्लादोदर४
ता५
अनुरागं५
श्री शाके५

६४
आविर्भूतं४
बिन्दुः४
साधसेन
आपदस्तु
माहात्म्यं१

आस्था [illegible] चालंबनास्था नायत्नापेक्षास्तु कथ्यते इति ध:१ ध्वस्ता जयाख्या२ रणवैमुख्येन पलायनेन२

88

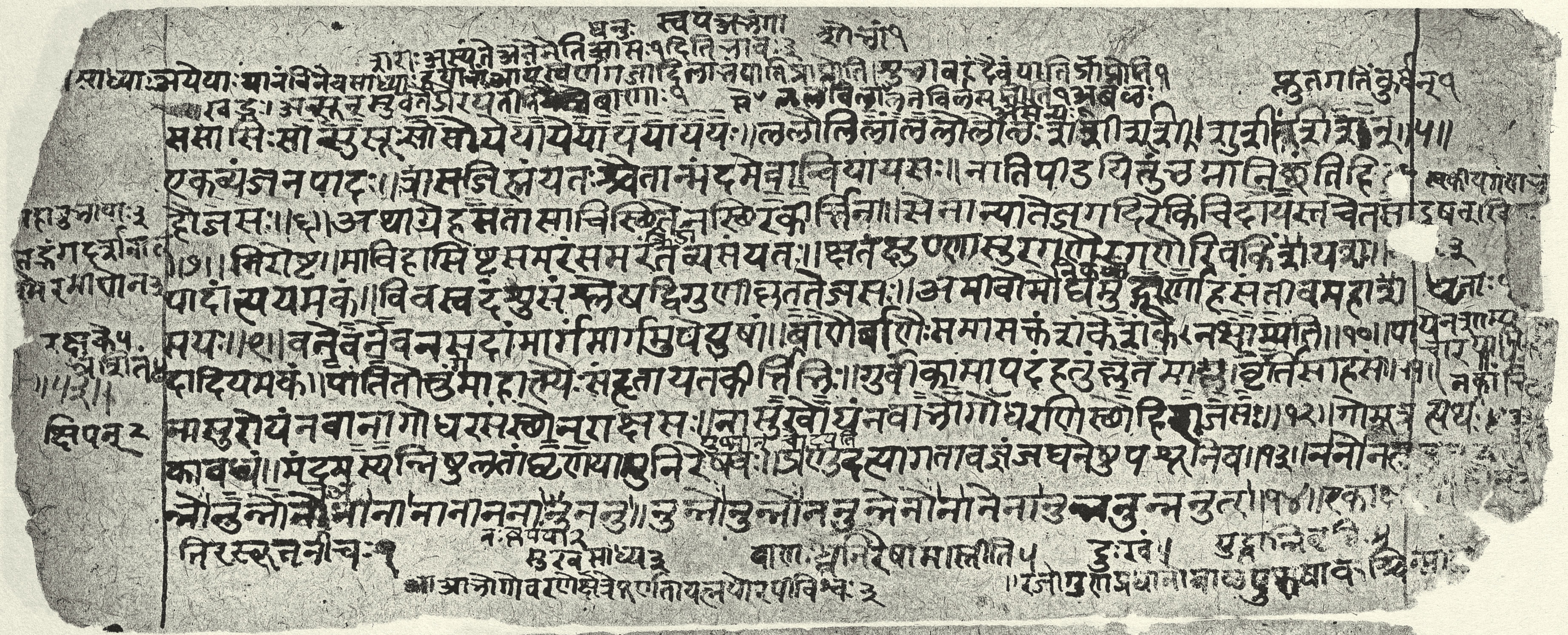

धनुः स्वपक्षसंगा श्रोणी १

गारः अस्यते अनेनेति असः १ दिति लावः ३

साध्याः अयेयाः यानं विनेवसाध्याः आदिला ललयाति श्रोणाति कुञ्जावर्द्धं देवं याति गौः प्राप्ति १ कुतगतिं कुर्वन् १

खड्गः असूनसूचवन्तोऽरयतीति बाणाः १ ललविलानेविलसयति १ अवध्वः

ससासिःसासुसूसोसोयेयायेयाययाययः॥ ललौलीलांललोलोलः शशीशशिशुशीः शशन्॥५॥

एकव्यंजनपादः॥ त्रासजिह्मं यतश्चैतान्मंदमेवान्वियाय सः॥ नातिपीडयितुं च मानिच्छंति हि

हौजसः॥६॥ अथाग्रे हसता साचिस्थितेन स्थिरकीर्तिना॥ सेनान्यातेजगदिरे किंचिदायस्तचेतसा षण्मुखः

॥७॥ मा विहासिष्ट समरं समरंतव्यसंयत॥ क्षतं क्षुण्णासुरगणैरगणैरिव किं यशः

पादांत्ययमकं॥ विवस्वदंशुसंश्लेषद्विगुणीकृततेजसः॥ अमी वो मोघमुद्गूर्णा हसंतीव महासयः

सयः॥९॥ वनेवनेवनसदां मार्गं मार्गमुपेयुषां॥ बाणैर्बाणैः समासक्तं शंके शंकेन शाम्यति॥१०॥ पा

दादियमकं॥ पातितोत्तुंगमाहात्म्यैः संहृतायतकीर्तिभिः॥ गुर्वीं कामापदं हंतुं कृतमावृत्तिसाहसं॥ मा

मासुरोयंनबानागोधरसंस्थोनराक्षसः॥ नासुखोयंनवाभोगोधरणिस्थोहिराजसः॥१२॥ गोमूत्र

कावंधः॥ मंदमस्यन्निषुलतां घृणया मुनिरेष वः॥ प्रणुदत्यागतावज्ञं जघनेषु पशूनिव॥१३॥ ननोनन

न्नोनुन्नोनोनानानानननानुनु॥ नुन्नोनुन्नोननुन्नेनोनानेनानुन्ननुन्ननुत्॥१४॥ एका

निरस्त्रनीचः १ नः स्वपर्यः २ खरवसाध्य ३ बाणः॥ निरैषा मात्लीति ५ दुःखं ५ पुष्करिणी ९

आक्रोणोवरणेक्षेत्रेरणतायलयोरपाविभ्यः ३ । रजोगुणप्रधानानां पुष्पावकः

महादुरवाणः २

तदृंगदष्टानोना

भिरमोतान ३

रक्षकेः ५

अत्यंतेः

॥५२॥

क्षिपन् २

स्वकीयाभा

षण्मुखारे

३

ध्वजाः १

पायेन

चोर

नकां

सर्थः

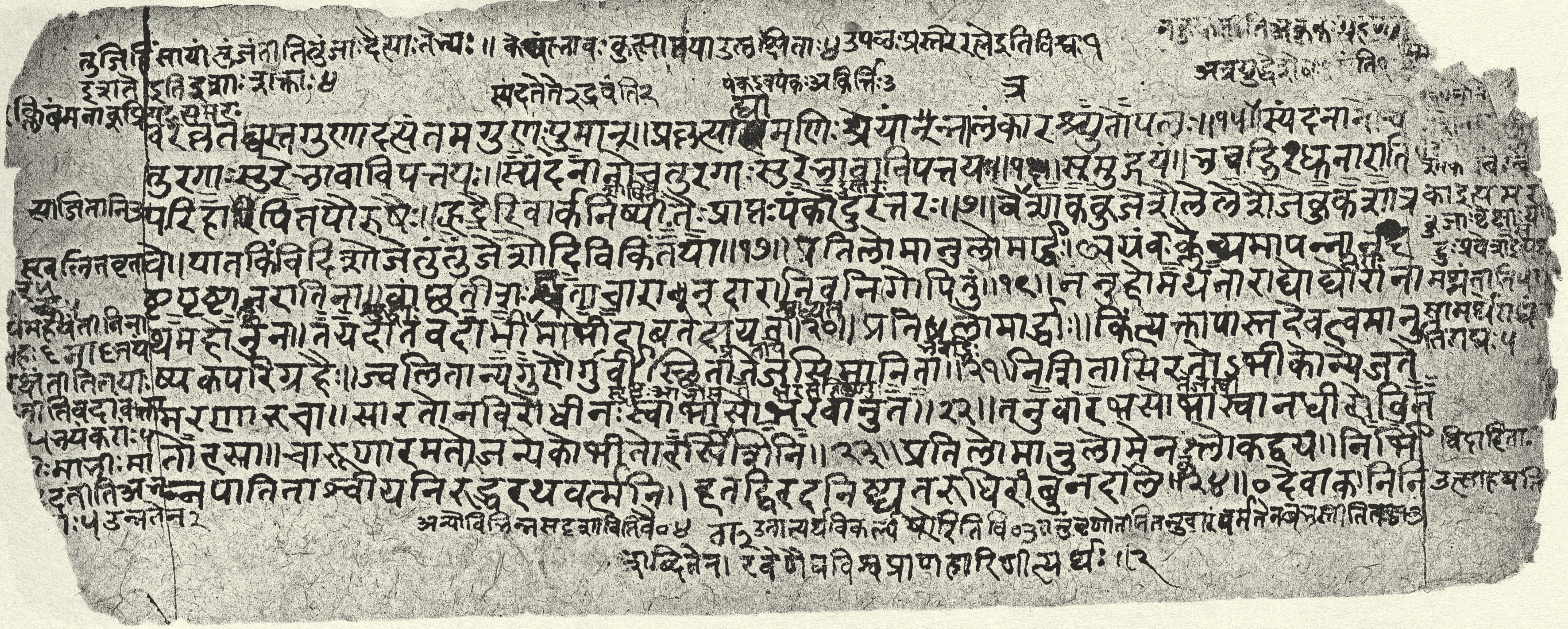

नुजिते सायोसंजेतातिदुआदेसाःतेभ्यः॥ केवलनावः कुत्साभयाद्धतत्त्विताः ४ उपप्लवः अस्त्रेर ग्लेइतिविश्वः १

इदाते इति द्रवाः त्राकाः ४ संदतेतेरद्वेतिर पंकइवपंकः अविर्त्तिः ३ अत्रयुद्धे

वरहितेभ्यस्तगुणाद्द्सेतमगुणः पुमान्॥ प्रहतस्याः मृणिः श्रेयान्नालंकारश्च्युतोपलः॥१५॥ स्यंदनानोच

तुरगाः सुरेभा वा विपत्तयः॥ स्यंदना नो च तुरगाः सुरेभा वा विपत्तयः॥१६॥ समुद्रयं न चढिरघ्नाराति

परिहार्यपितपोरूपः॥ हृद्दैरिवार्कनिष्पीतैः प्राश्पंकोदुरुत्तरः॥१७॥ वैरिवाककुंजरोलेलेरौजकुकरात्र

यो॥ यातकिंविदिक्तोजेतुंतुंजेत्रोदिविकितया॥१८॥ प्रतिलोमानुलोमार्द्धः॥ अयं वः क्लेममापन्ना

स्पृष्टानरातिना॥ वांछतीनाःहतात्राराःनदारानिवनिगोपितुं॥१९॥ ननुहोमथनाराघाघोरीनाः

थमहोनुना॥ तयदीतवदाभीमामीदाबतेदायतो॥२०॥ प्रतिलोमार्द्धः॥ किंत्यक्तापास्तदेवत्वमानु

ष्यकपरिग्रहैः॥ ज्वलितान्यगुणैर्गुर्वी स्थितातेजसि मानिता॥२१॥ निस्त्रिंशनासिरस्तोभीकोन्यजतो

नरणाग्रवा॥ सारतानविरोधीनःस्वाभासोभरवानुत॥२२॥ तनुवारभसोभास्वानधीरोविनि

नोरसा॥ वारणगारमतोजन्यकोभीतास्तिरिशिनि॥२३॥ प्रतिलोमानुलोमेन श्लोकद्वयं॥ निशि

अन्नपातिनाभ्वीयनिरुद्धरथवर्त्मनि॥ हतद्विरदनिष्ठ्युतरुधिरांबुनदाकुलि॥२४॥ ०देवाकानिनि

अन्योविजिन्नमद्द्वाविति ४ तार उत्तात्यर्थविकल्पे घोरिति वि ३ तनुत्वणोतीतितनुवारः वर्मतेनवेगसाहितः ३

शब्दितेन। रवे वैषविध्वप्राणहारिणीस्य र्धः॥२

साजितानि

स्वलितरहतः

चमहषेनालिना

नहः ६ नाइनय

भतोतानिनयाः

नातिवदाव

पजयेकराः ५

मात्जीः मा

दतीति

५ उन्नतेन २

काइसमर

कुजाः

दुःप्रवेशाः

मग्नतानिप

सामध्येयेन

वितराः ५

विदारिता

उत्साहमति

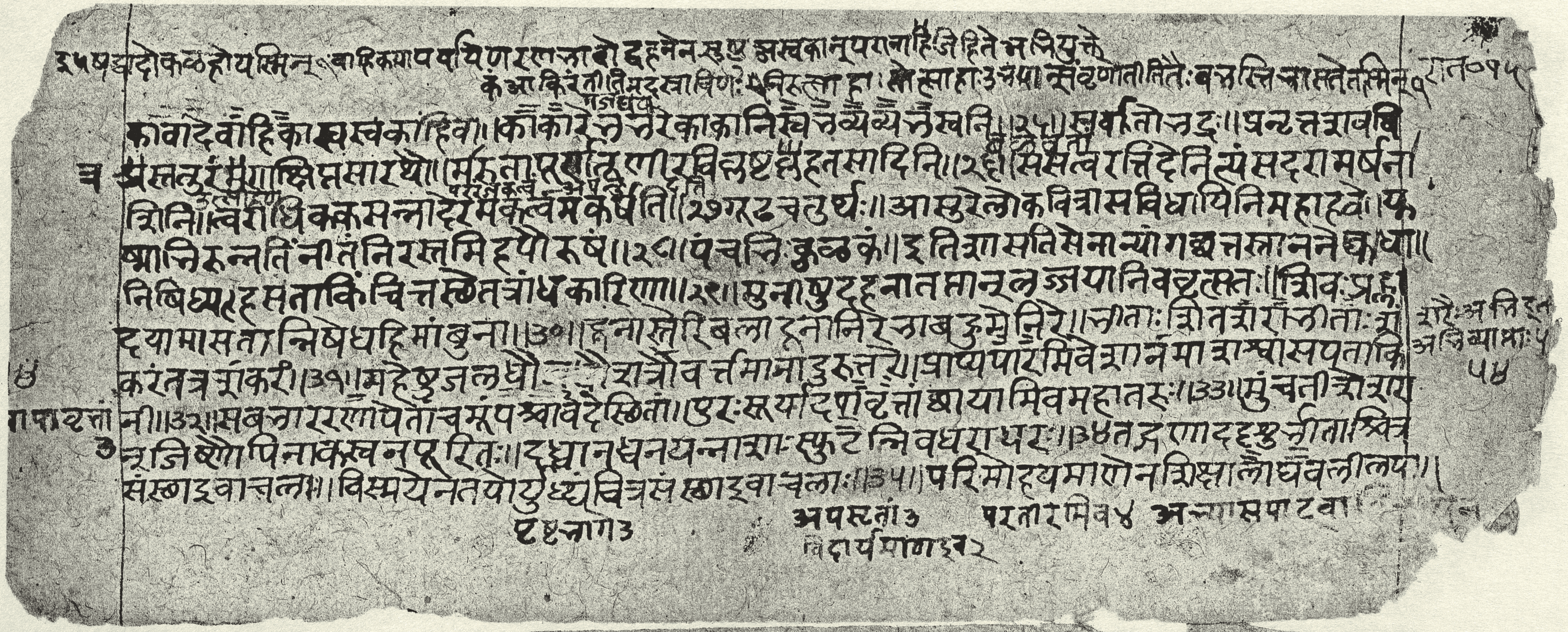

३५ष्यादोकव्ठहोयस्मिन् वाहिकयापदयिणरलत्वाद्दो दहनेन सुष्ठु अस्वकानूपरतनाहिं जिहिते भल्लिपुत्के
कं आकिंरंतीतिमदस्त्राविणः निरुत्ता हाः सो ह्लाहाउ चपा क्लृं वृणोतीतितैः बत्रस्त्रि त्रासतेतस्मिन् १ रात०१५

कावादेवाहिकाश्वत्वकाहिवा॥ कौकौरे भभरे काकानिस्वभव्यव्यभस्वनि॥२५॥ सर्वार्तोनन्दः॥ प्रनत्ततत्रावबि
च दृढस्तनुरं सुग्राक्षिप्तसारथौ॥ मृकुतापूर्वतूणीरविक्लिष्टहतसादिनि॥२६॥ सिसत्वरत्तिदेनित्यं सदरामर्षना
शिनि॥ त्वराधिककसन्नादे रमकत्वमकर्षति॥२७॥ गूढचतुर्थः॥ आसुरे लोकवित्रासविधायिनि महाहवे॥ फ
क्वान्निरुन्नतिं नीतं निरस्तमिह पौरुषं॥२८॥ पंचत्रिः कुब्जकं॥ इति शासति सेनान्यां गच्छतस्ताननेकधा॥
निषिध्य हसता किंचित्तस्थे तत्रान्धकारिणा॥२९॥ मुनाम्बुदहनातप्तानूलज्जपातिवचस्तत॥ शिवः प्रह्ला
दयामास तान्निषेधहिमांबुना॥३०॥ हनास्तेरिबलाद्गूनानिरेजाबकुमेजिरे॥ ज्ञाताः शितशराः ग्रीताः शू
४ करं तत्र शूंकरी॥३१॥ महेषुजलधौ त्रात्रौव वर्तमानाद्दुरुत्तरे॥ प्राप्य पारमिवेशानं माशाश्वास पताकि
नापारत्तं नी॥३२॥ सबन्नारणापेतां चमूंपश्चावदेस्थितां॥ पुरः सूर्यदिपर्णवृत्तां छायामिवमहातरूः॥३३॥ मुंचतीशाशराय
३ नूजिष्णौ पिनाकस्वनपूरितः॥ दध्वानध्वनयन्नाशाः स्फुटन्निवधराधरः॥३४॥ तद्गणादद्दस्तु गीतास्विन्
संस्थाइवाचला॥३५॥ परिमोहयमाणेन शिक्षालौघवलीलया॥

राते: अलिद्दत
अलिन्यापा:५
५४

अपस्तं३ परतारमिव४ अन्यासपाटवा
पृष्ठनाग३
विदार्यमाणइ२

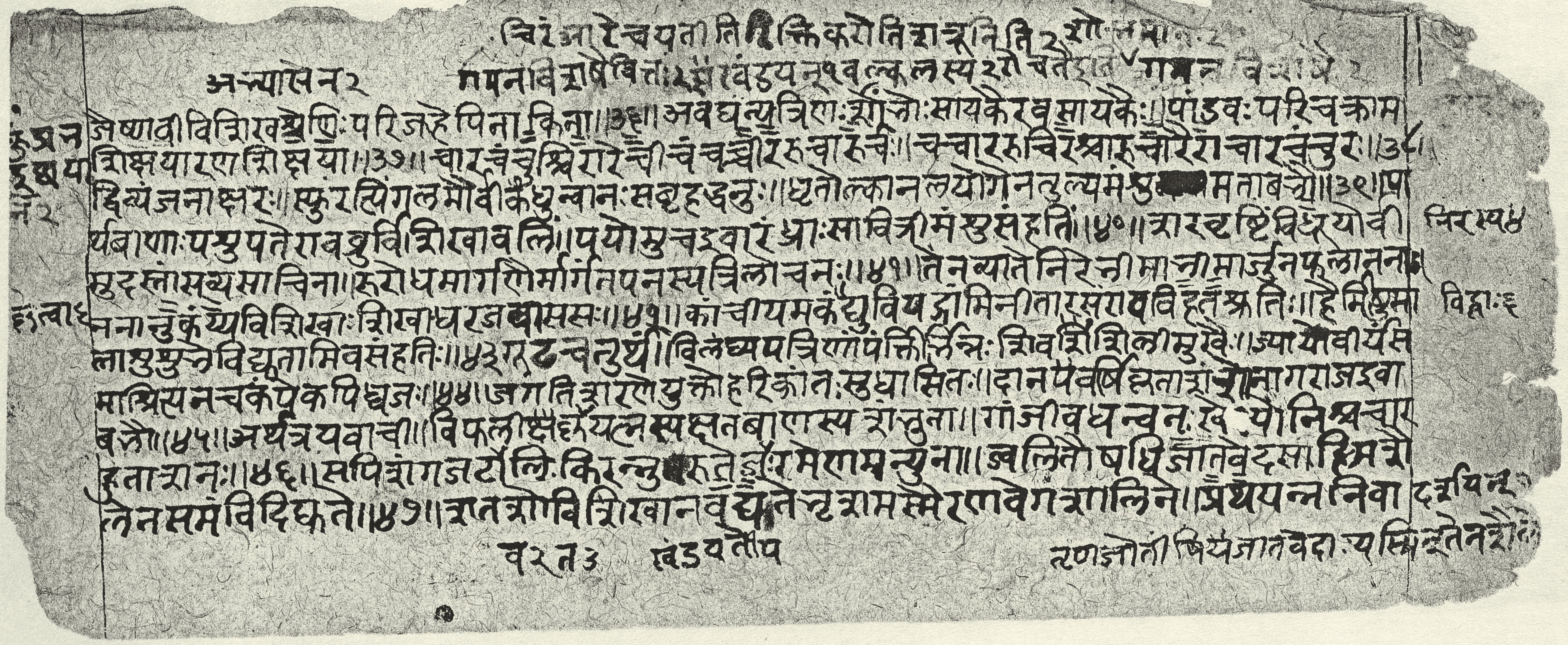

चिरं आरेच्चयता तिष्ठिक्किकरोतिश्चाद्रूनितिर२ सो नमा २
अन्यासेन२ गमनाविशेषवितः॥२ खंडयनूश्वल्कलस्यर२ शोचतेहिते गमन वेचा २

कुप्रन जेष्यावीविशिखश्रेणिः परिजहेपिनाकिना॥३६॥ अवघन्नुत्रिणः शून्योः सायके रत्तुसायकैः॥ पांडवः परिचक्राम
पृष्ठप शिक्षयारणशिक्षया॥३७॥ चारचंचुश्चिरारेची चंचच्चीरस्वारुची॥ चचार रुचिरश्चारु चारैराचारचंचुरः॥३८॥
न२ द्विष्यंजनाक्षरः॥ स्फुरत्पिंगलमौर्वीकैर्धुन्वानः सहहृद्धनुः॥ धूतोल्कानलयोगेन तुल्यमंशु[illegible]मतावचौ॥३९॥ प
र्यबाणाः पशुपतेरावव्रुर्विशिखावलिं॥ पयोमुचइवारंध्राः सावित्रीमंशुसंहतिं॥४०॥ शरवृष्टिं विधूयोर्वी निरस्य४
मुदस्तां सव्यसाचिना॥ रुरोधमार्गणैर्मार्गं तपनस्य त्रिलोचनः॥४१॥ तेनव्यातेनिरे भीमा भीमार्जुनफलाननाः॥
हत्वाध ननाच्छुकृत्यविशिखाः शिखाधररजस्वसः॥४२॥ कांचीयमके द्युवियद्गामिनीतारसंरावविहतश्रुतिः॥ हैमिषुमा विद्दाः६
लाशुशुभे विद्युतामिवसंहतिः॥४३॥ गूढचतुर्थो॥ विलंघ्यपत्रिणांपंक्तिर्भिन्नः शिवशिलीमुखैः॥ ज्यायोवीर्यस
मास्थित्य नचकंपेकपिध्वजः॥४४॥ जगतिशरणेयुक्तो हरिकांतः सुधासितः॥ दानवर्षिकृताशंसो नागराजइवा
बभौ॥४५॥ अर्थत्रयवाची॥ विफलीकृतयत्नस्य क्षतबाणस्य शंभुना॥ गांजीवधन्वनः खे[illegible]यौ निश्चचार
कृतास्त्रानः॥४६॥ सपिशंगजटावलिः किरन्नु[illegible]रुतेजसं मलामन्युना॥ ज्वलितौषधिजातवेदसा हिमशै
लेन समं विदिद्युते॥४७॥ शान्तत्रोविशिखानवृष्यतेन्द्रामस्मेरणवेगशालिने॥ प्रथयन्निवा दत्रयिन्

वरत३ खंडयतेप तणज्ञोती प्रियजातवेदाः यस्मि हतेनशै

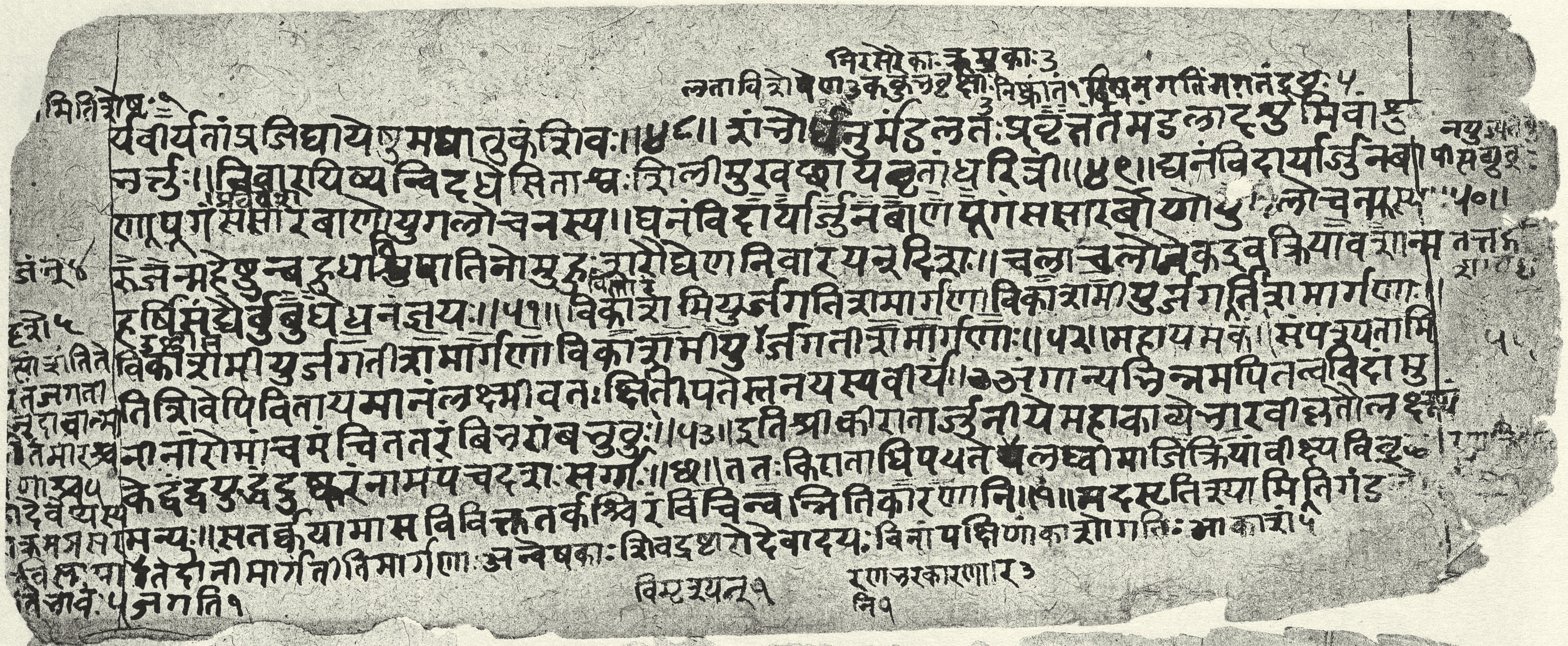

विरसो काः कुमुकाः ३
लता वित्रो वेणु ३ कुकुंचस्य श्री निष्क्रांतः विषम गतिं मगतं द्वयः ५

मितित्रोषः
र्यवीर्यतांग्र जिघांसुमघात्तुकं शिवः ॥४८॥ शंचो धनुर्मंडलतः प्रवृत्तं तं मंडलादंशुमिवांशु
मर्तुः ॥ निवारयिष्यन्विदधे सितास्त्रः शिलीमुखच्छाययनं तां धरित्री ॥४९॥ घनं विदार्यार्जुनबा
णपूगं ससार बाणो युगलोचनस्य ॥ घनं विदार्यार्जुनबाणपूगं ससार बाणो युगलोचनस्य ॥५०॥
रुजन्महेषुन्न कुधाशुपातिनो मुहुः शरौघेण निवारयन्न्दिशः ॥ चलाचलोनेकद्ववक्रियावशान्म
हर्षिसंघैर्बुबुधे धनंजयः ॥५१॥ विकाशमीयुर्जगतीशमार्गणा विकाशमीयुर्जगतीशमार्गणाः
विकाशमीयुर्जगतीशमार्गणा विकाशमीयुर्जगतीशमार्गणाः ॥५२॥ महायमकं ॥ संपश्यतामि
ति शिवेपि वितायमानं लक्ष्मीवतः क्षितिपतेस्तनयस्य वीर्यं ॥ अंगान्यभिन्नमपि तत्वविदां मु
नीनां रोमांचमंचिततरं बिभराम्बभूवुः ॥५३॥ इति श्री कीरातार्जुनीये महाकाव्ये भारवीकृतौ लक्ष्म
के द्वंद्वयुद्धदुष्करं नाम सप्तदशः सर्गः ॥छ॥ ततः किराताधिपतेरलघ्वीमाजिक्रियां वीक्ष्य विवृ
द्धमन्युः ॥ सतर्कयामास विविक्ततर्कश्चिरं विचिन्वन्निति कारणानि ॥१॥ मदस्रुतिश्यामितगंड
अन्वेषकाः शिवद्रष्टारो देवादयः विना पक्षिणां कारो गतिः मा काशो ५
तदेनां मार्गति तिमार्गणाः
जगति १ विस्मयन् १ रणारकारणार ३ मि १

तत्तन्मगाः ६ ५५ नयुसः पनयुसः ५० डेनू ६ हृशे ५ सा शांतिते तजगती तदा वाल्मी तिमारश्च णा सवप देवे पस्य मसस विलम तिवाते ५

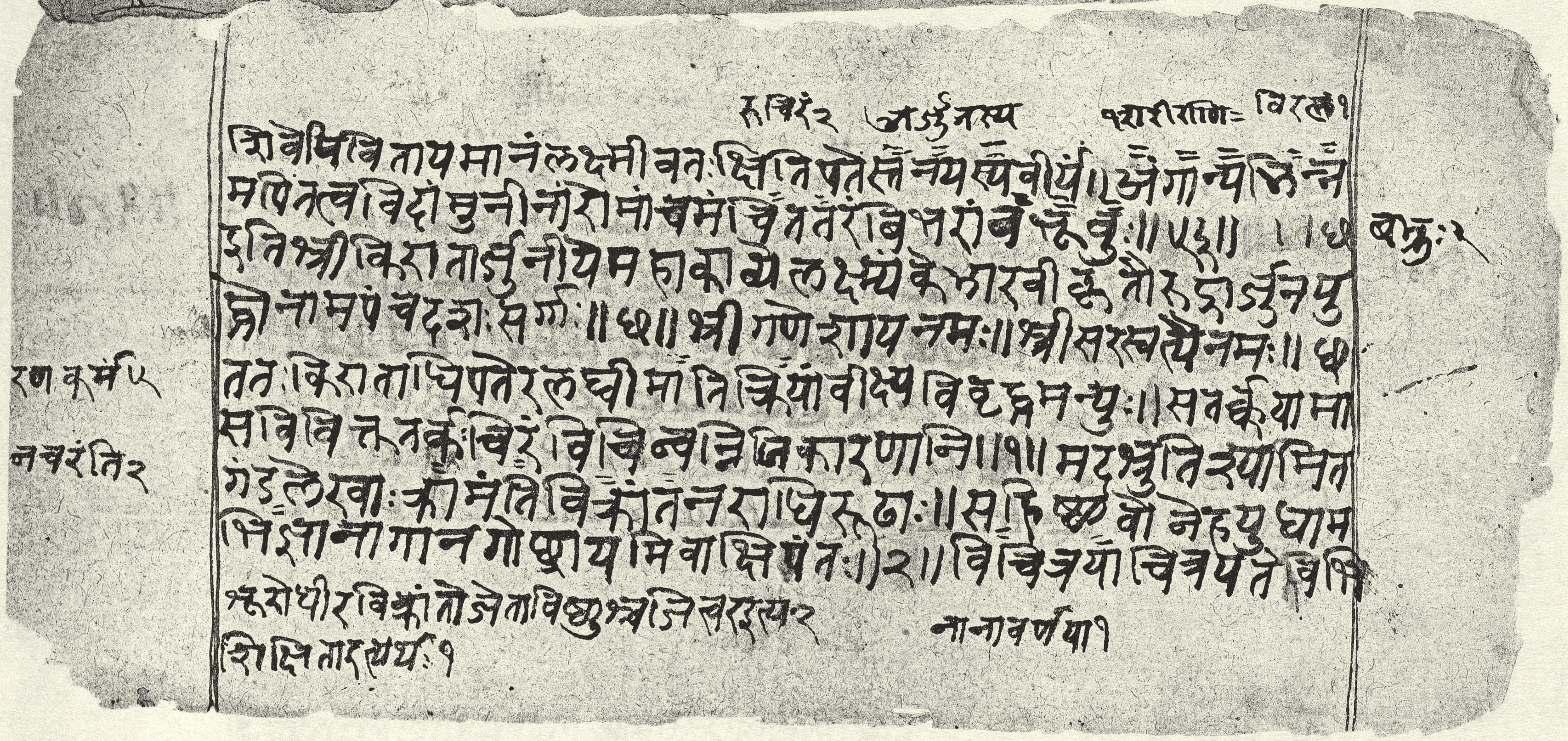

रुचिरं २ अर्जुनस्य शरीरशानि विरलं १

त्रिवेपि वितायमानं लक्ष्मीवतः क्षितिपतेस्तनयस्य वीर्यं ॥ अंगान्यभिन्न
मपि तत्वविदां मुनीनां रोमांचमंचिततरं बिभरांबभूवुः ॥५३॥ ॥छ
इति श्री किरातार्जुनीये महाकाव्ये लक्ष्म्यंके भारवीकृतौ किरातार्जुनयु
द्धो नाम सप्तदशः सर्गः ॥छ॥ श्री गणेशाय नमः ॥ श्री सरस्वत्यै नमः ॥छ
ततः किराताधिपतेरलघ्वीमाजिक्रियां वीक्ष्य विवृद्धमन्युः ॥ सतर्कयामा
स विविक्ततर्कश्चिरं विचिन्वन्निति कारणानि ॥१॥ मदस्रुतिश्यामित
गंडलेखाः क्रामंति विक्रांतनराधिरूढाः ॥ सहिष्णवो नेह युधामभि
ज्ञा नागा नगोच्छ्रायमिवाक्षिपंतः ॥२॥ विचित्रया चित्रयते विचि
शूरो धीर विक्रांतो जेता विष्णुर्भ्राजिष्णुरित्यमरः २ नानावर्णया १
शिक्षिता दत्यर्थः १

बन्धुः २
रणकर्म ५
नचरंति २

91

प्रासक्तकुंतस्य २
नहणोति ३

॥५४॥ नां रुचं रवेः केतनरत्नभासा॥ महारथौघेन नवं निरुद्धा पयोदमंद्रध्व
निना धरित्री॥३॥ सतुरङ्गसत्पांसमहोर्मिमाले परिस्फुरश्चामरफेन
पंक्तिः॥ विभिन्नमर्याद मिहातनोति नाश्वीय मारणं लघुरिवांभः
॥४॥ हता हते त्युद्भतभीमघोषैः समुज्झिता योद्धृभिरभ्यमित्रं॥ न
हेतयः प्राप्त तडित्त्विषः खे विवस्वदंशु ज्वलिताः पतंति॥५॥
आस्थायतः संततधूमधूम्रं व्यापि प्रभाजालमिवांतकस्य॥ रज
स्तूर्णश्च रथांगकुंजत्तनोति न व्योमनि मातरिश्वा॥६॥ स्फुरेणु ॥५४॥

अरितां धूर २

रासभो गर्दभो खर इति चामरः

नाराचसंघट्टस्वरेण तिरोहितेन स्मितिलोचनानां॥ नास्यञ्चते स्खिन्निरुसु
कानामक्षिवदोषः सुरसुंदरीणां॥७॥ रथांगसंक्रीडितेम भ्रहेषा बृंहितमत्त
द्विपबृंहितानि॥ संघर्षयोगादिव मूर्च्छितानि ह्रादं निगृह्णंति न दुंदुभीनां
॥८॥ अभिन्यस्ताः पौरुषकौतुपानामत्रीतिभिः प्रत्युरसं क्षतानां॥ मूर्धां
तरायं मुहुराच्छिनत्ति नासीरसीतं करिसीकरांभः॥९॥ असृग्नदीनामु
दुःखेवारंकुन्द्रिः ४ पचीयमानैर्विदूरयद्भिः पदवीं ध्वजिन्याः॥ उच्छ्रायमायांति न शोणितौघैः
आर्द्रै ३ पंकेरिवारथ्यानघनैस्तयानि॥१०॥ परिक्षितेवक्षसि दंतिदंतैः प्रियांकशी
तानन्स्वसः पतंती॥ नहृष्टमोहं प्रियसाहसानां मंदारमाला विरलीकरोति॥११॥
निषादिसन्नाहमणिप्रभौघे परीयमाणं करिसीकरेण॥ अर्कत्विषा

उत्क्षिप्तरोहतानिषादिनः इत्य१ प्राकारमर्च्छिर्ताडिते २ न मंदीकरोति २
कवचानि १ चीयमानो १

उत्पादितं १ स्यादावर्त्तौ ससां यमस्य २ तरसी तु ईसंयदइया ३

न्मीलितं मत्युदेति न खंडमाखंडलकार्मुकस्य ।। १२ ।। महीभृतां पक्षव
ते वृत्तिना विगास्य मध्यं परवारणेन ।। नावर्त्तमाना निनदंति भीम
उत्थितानां ४ मपां निधेराप इव ध्वजिन्यः ।। १३ ।। महारथानां प्रतिदंत्यनीकं मध्येस्यंद कुनीकसरणे
स्यंदनमुत्थितानां ।। आमूललूनैरतिमन्युनैव मातंगहस्तैर्व्रियते न यइति शिवां ३
पंथाः ।। १४ ।। घनोष्मलापीड इव प्रियायाः शिरोरुहाणां शिथिलः
कलापः ।। न बर्हभारः पतितस्य शंको निषादिवक्षस्थलमातनोति
।।८५।। ।। १५ ।। उद्धृत्य सुसंहार इवास्त संरब्धमन्यायततेजस्विधृतीविताने ।। लो ।।८५।।
कत्रया स्वादनलोलजिह्व नयाद्दाता ना न मत्र मत्युः ।। १६ ।। इयं च

तोमरस्य ३

अविच्छेदेन ६ नै ५

दुर्वारमहारयाना माक्षिप्य वीर्यं महतां बलानां ।। शक्तिर्मभावस्पतिहीनपुंख
सारीवतारा धि प धाम्निदीप्तिः ।। १७ ।। सप्रतिः कुलंकं ।। मायास्विदंष्ट्रा
मतिविभ्रमोतु घस्लंतु नवीयमुता हमन्यः ।। गांडीव तु ल्प दि पथा पु
रामपराक्रमं तेन शराः किरातं ।। १८ ।। पुंसः पदं मध्यमतुत्तमस्याद्दि
धैव कुर्वन्नपतु पान्निनादैः ।। नूनं तयोष यथास्य वेषः वचश्च मप्र
व्यापारः ४ हृयतेहिवेषो ।। १९ ।। धनुः प्रबंधं ध्वानितरूपवस्त्र हूद्दहूपाविततेन
वमौर्वी ।। संधान मुत्कर्षमिव व्युदस्य मुष्टेरसंभेदइवापवेगो ।। २० ।। बाणमोक्षे ३
प्रसाववच्छिन्नतो समाप्तिः इरोधरायारहितप्रयासः ।। घ्नतात्रि कारां
स्य जतामुखेन प्रसादलक्ष्मीः शरालाघवस्य ।। २१ ।। ग्रहीयतेकाय

तर्कयते ४ तूणादुद्धारं ३ वलई त्वारिक्षुत्त प्रतिमोषः ३ नयजते १
संधानं २ असंघट्टनं ३

आलीनदि १ स्थिरतया १ सारस्यैर २ लाघवं १
गोपनं २

वशागतेषु स्थानेषु विशिष्य तयानंदैः ॥ स्थितप्रयातेषु ससौष्ठवं च वल
शी २ ल्गेषु पातः सहशारा णा ॥२२॥ परस्परस्मान्निवरेजि योगः प्रसप्तसंर
क्षेण मात्सरं घ्रे ॥ सीघ्रप्रसंधाय्यनिदं गुरौ वानसं सवत्येवव ने
अपापारणस्य चरेषु ॥२३॥ कल्मापकं ॥ अथा कृतस्याहवदुर्मदस्य निवार्यमस्याक्षु
बलेन वीर्यं ॥ अल्पीयसोप्यामयतुल्यवृत्ते महापकारायरिपोर्विवृ ॥९६॥
पायि २ द्धिः ॥२४॥ स संभवं धायेदिमं न्यायसारः सारविनेषप्रसगणस्य शा
॥९६॥ त्रोः ॥ यस्वापनाश्च तमोजत्तारधांतं घनानन्कुवोर्ध्वरागः ॥२५॥
युग्मं ॥ प्रसन्नदावानलधूमधूम्ना सरूपती धामसहस्ररश्मेः ॥

शय्यंते शात्रवः २ आचनर्ष २
अनिवार्य २
३२

प्रभातायां १

यं विसस्रे सवितुर्मयूखैः ॥ क्षयं गतायामिव यामवत्यां पुनः समीया
यदिने दिनश्रीः ॥२५॥ महत्स्वदुर्गे शिथिलप्रयत्नं दिग्वारणेनै
व परेण रुग्णे ॥ भुजंगमास्वं सुजवीर्यशालीतद्वच्च नायज्जदि
घावनिघ्नुः ॥२६॥ जिको शतानुकुलयंत्यडसं लसत्तडिल्लोलवि
षानलानि ॥ यासांन्विरक्ता मुरगौडसेनानभोभ्वरैस्तत्सपदवीविव
वे ॥२७॥ दिग्नागहस्ताकृति मुच्चहाङ्गो सोगेंद्रशाला सितरत्ननीलैः ॥
रराजसर्पाबलिरुल्लसंतीतरंगमालेव नभोर्णवस्य ॥२८॥

प्रतिबद्धः संचारः ५

निश्वासधूमैः स्थगितांशुजालं फणावतामुत्फणमंडलानां ॥ गच्छ ॥९८॥
न्निवास्तं वपुरभ्युवाह विलोचनानां सुखमुष्णरश्मिः ॥ ३९ ॥ उ
त्तप्तचामीकरभासुरेण दिशः प्रकाशेन पिशंगयंत्यः ॥ निश्चक्र
क्षणानां ४ मुः प्राणहरेक्षणानां ज्वाला महोल्का इव लोचनेभ्यः ॥ ४० ॥ आ
क्षिप्तसंपातमपेतशोभमुद्वह्निधूमाकुलदिग्विभागं ॥ वृत्
तं नभो भोगिकुलैरवस्थां परोपरुद्धस्य पुरस्य भेजे ॥ ४१ ॥ तमाशु
चक्षुःश्रवसां समूहं मंत्रेण तार्क्ष्योदयकारणेन ॥ नेता नयेनेव

हंमेते १

॥९८॥

परोपरुद्धस्य मंडलभेदं १ जीर्णतृणानि ४ अंतरिक्षे २

परोपजापं निवारयामास पतिः पशूनां ॥ ४२ ॥ प्रतिघ्नतीभिः कृतमीलितानि
द्युलोकभाजामपि लोचनानि ॥ गरुत्मतां संहतिभिर्विहायः क्षण
प्रकाशाभिरिवावतेने ॥ ४३ ॥ ततः सुपर्णव्रजपक्षजन्मा नानाग
तिर्मंडलयन्जवेन ॥ जरत्तृणानीव वियन्निनाय वनस्पतीनां
गहनानि वायुः ॥ ४४ ॥ मनःशिलाभंगनिभेन पश्चान्निरुध्यमा
नेन निकरेण भासां ॥ व्यूढैरुरोभिश्च वितुद्यमानं नभः ससर्पेव पु प्रससारेव ३
रः खगानां ॥ ४५ ॥ दरीमुखैरासवरागताम्रं विकासिरुक्मच्छदधा
म पीत्वा ॥ जवानिलाघूर्णितसानुजालो हिमाचलः क्षीब इवा

वेपमाणं ३ मत्तः १

कर्मस्खलनदोषः ४ प्रादुर्भूतः १ प्रायश्चित्तेन ४ ता ३

चकंपे ॥४६॥ वृवृत्तेन तं दिवसं छिदीसैर्नभस्थले गां च पिशंगय
द्भिः ॥ अंतर्हितो मेघैः परितः पतद्भिः छायासमा चेष्टिपिरे वनानां ॥
४७ ॥ सस्तोगिसंघः शमसु प धान्ना सैन्येन निनो विनतासुनां ॥ महाध्व
रेविघ्नप्रचार दोषः कूर्मांतरेणेव महोदयेन ॥४८॥ साफल्यमस्त्रे
उपकर्मणी ४ रिपुपौरुषस्य कृत्वा गते साम्यइवापवर्गे ॥ अनिंधनस्यप्रसभं स
अन्तकाह ३ मन्युः समाददेस्त्रं ज्वलनस्य जिष्णुः ॥ ॥४९॥ उर्ध्वं तिरश्चीन ॥७७॥
॥७७॥ मधश्च कीर्णैर्ज्वाला सटैर्लंधितमेघपंक्तिः ॥ आयस्तसिंहाकृतिर
त्पपात प्राणपतं मिघं निवज्ञातवेदाः ॥ ५० ॥ सिलेव भास्वैः सवितु

अवसाने ४

संगताः १ त्विषः २ मेलनं २ ध्वनत २

टलैः समागताः शक्रधनुः प्रभाभिः ॥ ज्ञसंस्थिता मा ददिरे विभाव
सो विविचित्रचीनांशुकचारुतां ॥ वैः ॥५१॥ जलौघसंमूर्छन मूर्छित
वह्निता ३ स्वनः प्रसक्तविद्युल्लसितै प्चितद्युतिः ॥ प्रशांतिमेष्यन् ध्रुवधूमम
मेडलो बभूव भूयान्निवनप्रपावकः ॥५२॥ प्रवृद्धसिंधुर्मिचयस्थ
वीयसां चयैर्विभिन्नाः पयसां प्रपेदिरे ॥ उपात्तसंध्यारुचिभिः सरू
पतां पयोदविच्छेद लवैः कृशानवः ॥५३॥ उपेत्य नंत घुतिरप्यसं
शयं विभिन्नमूलो नुदयाय संक्षयं ॥ तथा हितोयाघविभिन्न

।।१११।। संहतिःसकृद्व्यवाहतःश्रययौपराभवं।।६१।।अथविहितविधेयैरा
शुमुक्तावितानैरसितनगनितंबश्यामभासांघनानां।।विक
सदमलधाम्नांमापनीलोत्पलानांश्रियमधिकविशुद्धांवह्नि
दाहादिवद्यौः।।६२।।इतिविविधमुदाससससायसाचीयदस्त्रंबहु
समरनयज्ञःसादरंप्रेष्यराति।।विधिरिवविपरीतःपौरुषंन्या
यवृत्तेःसपदितदुपनिन्येरिक्ततांनीलकंठः।।६३।। ।।१११।।

तर
वीतप्रभावतनुरप्यतनुप्रभावःप्रत्याचकांक्षजयिनींभुज
वीर्यलक्ष्मीं।।अस्त्रेषुभूतपतिनापहृतेषुजिष्णुर्वर्षिष्यतादि
नकृतेवजलेषुलोकः।।६४।।छ।।इतिश्रीकिरातार्जुनीयेमहा
काव्येलक्ष्म्यंकेभारवीकृतौमहास्त्रक्षेपणोनामषोडशःस
र्गः।।१६।।।श्रीगणेशायनमः।।श्रीगुरुचरणेभ्योनमः।।अथा
पदामुद्धरणक्षमेषुमित्रेष्विवास्त्रेषुतिरोहितेषु।।धृतिंगुरु
श्रीगुरुणाभिपुष्यन्स्वपौरुषेणेवशरासनेन।।१।।ह्नरिड

९८

प्राप्नुवन् ३

ञिवेनसक्तो युक्तलाभारो स्वकुलानुरूपतारः ४ किरातसमक्ष्या १ प्रज्वलन ३

भावेणरणाय श्रियो गामी तो विजिगीषुश्व नंदीयवक्त्या ।। स्पष्टोप्यविस्पष्ट
प्रसरन् २ वपुःप्रकाशः सर्पन्महाधूमइवाद्रिवह्निः ।। २ ।। तेजःसमाश्रित्य परै
अत्तेघे ३ रहार्यं निजं महन्मित्रमिवारुधैर्यं ।। आसादयन्नस्वलितप्रभावं भी
स्तावष्ठंते ४ मे भुजालंबमिवारिदुर्गे ।। ३ ।। वंशोचितं चोदितमानवत्यासंज्ञाम
रहीतुमिच्छया पास्तंद्रिपतामसुध्य ।। समक्षमादित्सितया परेण वधेव कीर्त्यापरि
तप्यमानः ।। ४ ।। पतिं नगानामिव बद्धमूलमुन्मूलयिष्यंस्तरसा ।।१०२।।
।।१०२।। विपक्षं ।। लघुप्रयत्नं निगृहीतवीर्यः स्त्रिमार्गगावेग इवेश्वरेण ।। ५ ।।
संस्कारवत्वात्तरमयत्सु चेतः प्रयोगशिक्षागुणभूषणेषु ।। जयं यथा

प्रकृष्टसाधुत्वं १ प्रतिबद्धशक्तिः २
अन्यत्र आभियुक्तेष्वपव्यवहारः अभ्यासः स्थानकरणादयः १

संयमार्थेषु १ शिशिरकरिष्यन्सन् ४ स्वेदजनपामासेत्यर्थः ४

येषु शरेषु पार्थः शब्देषु भावार्थमिवाशशंसे ।। ६ ।। कुलकं ।। रूपः समाध्मा
नविरुद्धतेजानेव पुरापुरुह्ममिति यथावान् ।। स निर्ववामाश्रुममर्षनु
न्नं विषं महानागइवेक्षणाभ्यां ।। ७ ।। तस्याहवायासविलोलमौलेः संर
भताम्रायतलोचनस्य ।। निर्वापयिष्यन्निव रोषतप्तं प्रस्नापयामास मु
खं निदाघः ।। ८ ।। क्रोधांधकारांतरितो रणाय भ्रूभेदरेखाः सबभार
वर्षजलनाय ४ तिस्रः ।। घनोपरुद्धः प्रभवाय वृष्टेरूर्ध्वांशुराजीरिव घर्मरश्मिः ।। ९ ।।
ध्यानपन्नं सपद्ये नद्यांबुदनादि चापं हस्तेन दिग्नागइवाद्रिशृंगं ।। बलानि शंसोरि
षु जिस्ननापचेतासि चिनाखिरिवाशरीर ।। १० ।। संहारितेवाश्वनिविष्ट शास्त्रनिश्चि
बुद्धो गुणाभ्यस्य पवविपक्षपाते ।। अगोचरे वागिव चोपरेमे शक्तिः शरा तारआप्त

निविष्टसः २

प्रवीरोपद्रष्टुद्वपोरित्यर्थः २ वीतरागो श्चाताविकार्यसमर्थत्वात्तारहितोपदेशत्

अभ्युत्थितस्याद्रिपतेर्नितंबैर

णां शितिकंठकाये ॥११॥ उमापतिं पांडुसुतप्रणुन्नाः शिलीमुखा न व्यथयां
बभूवुः ॥ मेध्यस्थ तस्यासुमतां समूह मर्कस्य पादाइव हैमनस्य ॥१२॥ सं
प्रीयमाणोनुबभूवतीव्रं पराक्रमं तस्य पतिर्गणानां ॥ विषाणभेदं हि
मवानसह्यं वप्रानतस्येव सुरद्विपस्य ॥१३॥ तस्मै हि भारोद्धरणे सम
र्थं प्रदास्यता बाहुमिवग्रतापं ॥ चिरं विषेहेभिभवस्तदानीं सकारणा
नामपि कारणेन ॥१४॥ प्रत्याहतौजाः कृतसत्त्ववेगः पराक्रमं ज्यायसि
यस्तनोति ॥ तेजांसि भानोरिव निःपतंति यशांसि वीर्यज्वलितानि तस्य ॥१५॥
दृष्टावदानाद्व्यथतेरिलोकः प्रध्वंसमेति व्यथिताच्च तेजः ॥ तेजोविहीनं वि
जहाति दर्पः शांतार्चिषं दीपमिव प्रकाशः ॥१६॥ ततः प्रयात्यस्तमदाव

दृष्टपौरुषात२ उपपत्तीत्यर्थः३

सेहष्प२३
प्रहारिणः इत्यर्थः
॥१०३॥

बलादीनां१
॥१०३॥

कीरात

सर्ग१७

लेपः स जय्यतायाः पदवीं जिगीषोः ॥ गंधेन जेतुः प्रमुखागतस्य प्रतिद्वि
पस्येव मतंगजौघः ॥१७॥ एवं प्रतिद्वंद्विषु तस्य कीर्तिं मौलिंदुलेखाविश
दां विधास्यन् ॥ इयेष पर्यायजयावसादां रणक्रियां शंभुरनुक्रमेण ॥१८॥
चतुर्भिः कलापकं ॥ मुनेर्विचित्रैरिषुभिः स भूयान्निन्ये वशं भूतपते
र्बलौघः ॥ सहासहस्ताभिनसमुत्पतद्भिर्नीतिस्वभावैरिव जीव
लोकः ॥१९॥ वितन्वतस्तस्य शरांधकारं त्रस्तानि सैन्यानि रवं निरे
मुः ॥ प्रवर्षतः संततवेपथूनि क्षपाघनस्येव गवां कुलानि ॥२०॥
ससायकान्साध्वसविप्लुतानां क्षिपन्परेषामतिसौष्ठवेन ॥ शशीव

पा४

आकृष्यमानस्य ५

दिवाकरस्य ३

दोषावृतलोचनानां विभिद्यमानः पृथगाबभासे ॥२१॥ क्षोभेण तेना
थ गणाधिपानां भेदं ययावाकृतिरीश्वरस्य ॥ तरंगकंपेन महाह्रदानां
छायामयस्येव दिनस्य भर्तुः ॥२२॥ प्रसेदिवांसं न तमाप कोपः कुतः
परस्मिन्पुरुषे विकारो वा ॥ आकारवैषम्यमिदं च भेजे दुर्लक्ष्यचिह्ना
महतां हि वृत्तिः ॥२३॥ विस्फार्यमाणस्य ततो भुजाभ्यां भूतानि भर्त्रा
॥१०४॥ धनुरंतकस्य ॥ भिन्नाकृतिं ज्यां ददृशुः स्फुरंतीं क्रुद्धस्य जिह्वामिव तक्ष ॥१०४॥
कस्य ॥२४॥ सव्यापसव्यध्वनितोग्रचापं पार्थः किराताधिपमाशशंके ॥
विषम्यसंपादितकर्णतालं यंता गजं व्यालमिवापराद्धः ॥२५॥ ५

वामदक्षिणगतिस्योर
आस्फालने १

दोषाल्लिंगः [illegible] व्यालदृसमरः १
धनतः १

घनाः काठिन्यसंघातमेघकाठिन्यमुष्टयः इति वै० ५
विस्फारे लोहमुद्गर इति वि० ५

स्तुप्रियस्येव कस्तनोरविनयमपि प्रसेहे पांडवस्य स्मरारिः ॥६४॥ ५॥
इति श्रीकिरातार्जुनीये महाकाव्ये लक्ष्म्यंके [illegible] भारविकृतौ अर्जुनस्या
स्त्रपरिक्षेपो नाम सप्तदशः सर्गः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ ५ ॥ श्री ॥
तत उदय इव द्विरदे मुनौ रणमुपेयुषि भीमभुजायुधे ॥ धनुरपा
स्य सबाणधि शंकरः प्रतिजघान घनैरिव मुष्टिभिः ॥१॥ ह
रभसयास्तु तयोर्ध्वनिरुत्पतन्नमृदुसंवलितांगुलिपाणिजः ॥ स्फुटदन
ल्पशिलारवदारुणः प्रतिननाद दरीषु महीधरः ॥२॥ शिवभुजा
हतिभिन्नपृथुक्षतीः सुखमिवानुबभूव कपिध्वजः ॥ क इव नाम

सरालिः स्याद्रालस्त्वानिम्नप्रनिष्ठान सुष्टिचारस ५

100

वृहन्मनसांप्तवेदतुहूतेरपिसत्त्ववतांक्षमः ॥३॥ व्रणमुखच्युतशोणि
तशीकरस्थगितशैलतटाभुजांतरः ॥ अभिनवौषधराग
भृताबभौजलधरेणसमानमुमापतिः ॥४॥ उरसिशूलभृतःप्रहिता
मुहु[illegible]तिहतिंययुरर्जुनमुष्टयः ॥ भृशरयाइवसह्यमहीभृतः ल२
पृथुनिरोधसिसिंधुमहोर्मयः ॥५॥ निपतितेऽधि[illegible]रोऽधरमा
॥१०७॥ यतेसमनरातियुगेयुगचक्षुषः ॥ त्रिचतुरेषुपदेषुकिरीटिनालु ॥१०७॥
लितदृष्टिमदादिवचस्खले ॥६॥ अभिभवोक्षितम[illegible]विदी
पितःसमभिसृत्यभृशंजयमोजसा ॥ करयुगेनविभोऽस्यसमा

मल्लः पात्रे कपोले च मत्स्यभेदे बलीयसि
त्रि॰१
संचलना२
आरोपकः२ करचरणबंधनानि२ ल२ बाहू२
ददेशशिकलाशरणस्यतुसद्धपो ॥७॥ ववृतेथमहाहवमल्लयोःखल
कंपः२ संचलनाहरणोरणः ॥ करणशृंखलसंकलनागुरुर्गुरुभुजायुधगर्वित
नत३ यास्तयोः ॥८॥ अयमसौभगवानुतपांडवःस्थितमवाङ्मुनिनाशशिमौलि
उपरिस्थितेन नाः ॥ समधिरूढमजेननुजिष्णुनास्विदितिवेगवशान्मुमुहेगणैः ॥९॥ भ्रांतै४
तस्य गात्रनमने४ प्रचलितेचलितंस्थितमास्थितेविनमनेनतमुन्नतमुन्नतेवृष
कपिध्वजयोरसहिष्णुनामुहुरभावभयादिवभूभृता ॥१०॥ करणबं
शृंखल २ धविमोक्षनिःसृतयोस्तयोःकृतभुजध्वनिवल्गुविवल्गतोः ॥ चरणपात
निपातितरोधसःप्रससृपुःसरितःपरितःस्थलीः ॥११॥ वियतिवेगपरि
प्रसस्रुः१ विनाशात्३ सुंदरं२ उल्लसमानयोः२

107

अतिशयिते५

प्रुतमंतरासमस्तिसृज्यरयेणकपिञ्जलः॥चरणयोश्चरणान्नमिताक्षिति
तिलेगृहे।तिस्थणांजयिनेपुरं॥१२॥विस्मितःप्रसेदितेनकर्मणाकर्मणो
क्षयकरःपरःपुमान्॥क्षेमुक्तामनवनीतमलकं।निविष्टपृषपरिरभ्य
वक्षसा॥१३॥तप्रसात्तथानेमुदमस्यपयोजगावाजयथाविपुलत्वित स४
या॥गुणसंहतेःसमतिरिक्तमहोनिजमेवसत्वमुपकारिसतो॥१४॥
॥११०॥ अथहिमस्तुचित्रस्मश्रुषितंशिरसिविराजितमिंदुलेखया॥स्वव
पुरातिमनोहरंहरंदधतमुदीक्ष्यननामपांडवः॥१५॥सहशारध्वनिनिजं ॥११०॥
तथाकार्मुकंवपुरन्तनुतथैवसंवमितं॥निहितमपितथैवपश्यनासिं

वृषभगतिरुपाययौविस्मयो॥१६॥सिषिचुरवनिमंबुवाहाःशनैःसुरकु
सुममिपायचित्रंदिवः॥विमलरुचिरश्चरंनभोदुंदुभेर्ध्वनिरखिल
मनाहतस्यानह्रो॥१७॥आसेदुषोगोत्रभिदोनुवृत्यागोपायकानांभु
वनत्रयस्य॥रोचिष्णुरत्नावलिभिर्विमानैर्द्यौराचितातारकितेव
रेजे॥१८॥हंसावहितःसुरेसन्नवाहाःनिह्रादिकंठाश्चरणाःपतंतः॥च
क्रुःश्रयत्नेनविकीर्यमाणेर्व्योम्नःपरिक्षांगमिवायपक्षैः॥१९॥मुदित
मधुलिहोवितानाकृतीःस्रजउपरिवितत्यसांतानिकीः॥जलदइववानि
षदिवासंवृषेमरुदुपसुखयांबभ्रश्वरं॥२०॥कृतधृतिपरिवंदिते

आगिगंइ

रक्षकं २

नो वंदे गणपतिभिरपि निघ्नरोमोऽरुमेः॥ तपसि कृतफले फलदयाप सीस्तु
तिरिति जगदेहरेः स्तुना॥२१॥ शरणं भवंतमतिका शुणकं भवभक्तिग
म्यमपि गम्यजनाः॥ जितमस्य वो जितभवंति भये ससुरासुरस्य जगतः
शरणं॥२२॥ विपदेति तावदवसादकरी न च कामसंपदभिकामयते॥ न
नमति चैक पुरुषं पुरुषास्तव पादरीशा न नतिः क्रियते॥२३॥ संसेवंते दान
शीलाविमुक्त्यै संपश्यंतोऽजन्मदुःखं पुमांसः॥ यन्निःसंगस्त्वं फलस्यान ॥११॥
॥११॥ तेभ्यस्तत्कारुण्यकेवलं न स्वकार्यं॥२४॥ प्राप्यते यदिह दूरमगत्वा यत्फ
लत्युपरलोकगताय॥ तीर्थमस्ति न भवार्णवबाह्यं सार्वकामिकमृते
भवतस्तत्॥२५॥ व्रजति शुचिपदं त्वयि प्रीतिमान् प्रतिहतमतिरेति घो

प्रवर्तकं कर्मणोऽभवो भूतानि सूक्ष्माणि परमाणवः १ पापहारिण्याः २

त्वं योगिनां हेतुफले रुणत्सि त्वं कारणं कारणकारणानां॥३५॥ रक्षोभिः सुरमनुजैर्दि
तेः सुतैर्वा यत्लोकेष्वविकलमाप्तमाप्तिपत्यै॥ पाविन्याः शरणगतानि
सामर्थ्यं ३ हारिणेतन्माहात्म्यं सवभवतेन मस्त्रिपापाः॥३६॥ तरसा भुवनानि यो बि
भर्ति निधन्नति ब्रह्मपतः परं विपत्रं॥ परितो दुरितानि यः पुनीते शिव तस्मै प
वनात्मने नमस्ते॥३७॥ भवतः स्मरतां सदासने जपिने ब्रह्ममयाय निष
दुषां॥ दहते भवबीजसंहतिं शिखिने नेक शिखाय ते नमः॥३८॥ आबाधौ
भव २ मरणया चिंपिविरापयुंखेऽयः शिवमहता भवानलेन॥ निर्वाणेसमु संतापशांतिं
सेवया २ पगमेन यच्चते ते बीजानां प्रभव नमोऽस्तु जीवनाय॥३९॥ यः सर्वेषामावरणानां
वरीतावरीयान् सर्वैर्जीवैनीवृतोऽनादिनिष्ठः॥ मार्गातीतायेंद्रियाणां

आपादयिता १ दायस्य ३ अध्यात्मिकादिदुःखं ४

103

नमस्तेविज्ञेयायव्योमरूपायतस्मै ॥४०॥ अणीयसेविश्वविधायिनेनमो
नमोंतिकस्थायनमोदवीयसे ॥ अतीत्यवाचांमनसांचगोचरंस्थिताय
तेतत्पतयेनमोनमः ॥४१॥ असंविदानस्यममेशसंविदांतितिक्षितुंदुर्व्य
रितंत्वमर्हसि ॥ विरोध्यमोहात्पुनरभ्युपेयुषांगतिर्भवानेवदुरात्म
नामपि ॥४२॥ आस्तिक्यशुद्धमवतःप्रियधर्मधर्मंधर्मात्मजस्यवि
हितागसिशत्रुवर्गे ॥ संप्राप्नुयांविजयमीशययासमृध्यातांभूतनाथ
॥११३॥ विभुतोवितराहवेषु ॥४३॥ इतिनिगदितवंतंसूनुमुच्चैर्मघोनःप्रणत ॥११३॥
शिरसमीशःसादरंसांत्वयित्वा ॥ ज्वलदनलपरीतंरौद्रमस्त्रंद
धानंधनुरुपपदमस्मैवेदमभ्यादिदेश ॥४४॥ सपिंगाक्षःश्रीमान्

भुवनमहनीयेनमहसातनुंभीमांबिभ्रत्त्रिगुणपरिवारप्रहरणः ॥ प
रिक्रम्येशानंत्रिःस्तुतिभिरुपगीतःसुरगणैःसुतंपांडोर्वीरंजलदमिवभा
स्वान्नभ्युपयौ ॥४५॥ अथशशधरमौलेरभ्यनुज्ञामवाप्यत्रिदश
पतिपुरोगाःपूर्णकामायतस्मै ॥ अवितथफलमाशीर्वादमारोपयंतो
५५ विजयिविविधमस्त्रंलोकपालावितेरुः ॥४६॥ असंहार्योत्साहंजयिनमु
दयंप्राप्यतरसाधुरंगुर्वींवोढुंस्थितमनवसादायजगतः ॥ स्वधाम्नालो
कानांतमुपरिकृतस्थानममरास्तपोलक्ष्म्यादीप्तंदिनकृतमिवोच्चैरु
पजगुः ॥४७॥ व्रजजयरिपुलोकंपादपद्मानतःसन्गदितइतिशि
वेनश्लाघितोदेवसंघैः ॥ निजगृहमथगत्वासादरंपांडुपुत्रोधृतगुरुज

यलक्ष्मीर्धर्मसूनुर्न नाम ॥ ४८ ॥ इति श्रीकिरातार्जुनीये महाकाव्ये लक्ष्म्यं
के भारवीकृतौ अस्त्रलाभो नामा ष्टादशः सर्गः ॥ छ ॥ छ छ ॥ श्री ॥
श्रीरस्तु ॥ छ ॥ समाप्तोयं ग्रंथः ॥ शाके १५[illegible] दुर्मिति विशालिनि ते सं
वत्सरे पार्थिवे भानौ सौम्यदिशंगते सम्युक्ते वैशाख मासे सिते ॥
नक्षत्रे २ पक्षे वह्नि तिथौ सु सोमे लिखादंद् काव्यं किरातार्ज्यकं देवो यादवशास्त्रि
वः परकृते च्या आर्थमनुपु चने ॥ छ ॥ छु ॥ छु ॥ छु ॥ छ ॥ श्रीरस्तु ॥
॥श्री॥ ॥११४॥ ग्रंथस्य बध्यते संख्या सहस्र
पुग १४ वाहू ३ नि: ॥ इति संख्या ॥ किरातस्य ॥ श्रेयतो विष्णु प्रोतमे ॥ ॥श्री॥ ॥११४॥ ॥१॥

K K S U LIBRARY
RAMTEK
441 106
M-1164
Dist Nagpur

```
[OrderDescription]
,CREATED=29.09.20 12:51
,TRANSFERRED=2020/09/29 at 13:02:41
,PAGES=105
,TYPE=STD
,NAME=S0003760
,Book Name=M-1169-KIRALAJUNIYE
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF
,FILE6=00000006.TIF
,FILE7=00000007.TIF
,FILE8=00000008.TIF
,FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF
```

```
FILE20=00000020.TIF
,FILE21=00000021.TIF
,FILE22=00000022.TIF
,FILE23=00000023.TIF
,FILE24=00000024.TIF
,FILE25=00000025.TIF
,FILE26=00000026.TIF
,FILE27=00000027.TIF
,FILE28=00000028.TIF
,FILE29=00000029.TIF
,FILE30=00000030.TIF
,FILE31=00000031.TIF
,FILE32=00000032.TIF
,FILE33=00000033.TIF
,FILE34=00000034.TIF
,FILE35=00000035.TIF
,FILE36=00000036.TIF
,FILE37=00000037.TIF
,FILE38=00000038.TIF
,FILE39=00000039.TIF
,FILE40=00000040.TIF
,FILE41=00000041.TIF
,FILE42=00000042.TIF
,FILE43=00000043.TIF
,FILE44=00000044.TIF
,FILE45=00000045.TIF
,FILE46=00000046.TIF
,FILE47=00000047.TIF
```

```
FILE48=00000048.TIF
,FILE49=00000049.TIF
,FILE50=00000050.TIF
,FILE51=00000051.TIF
,FILE52=00000052.TIF
,FILE53=00000053.TIF
,FILE54=00000054.TIF
,FILE55=00000055.TIF
,FILE56=00000056.TIF
,FILE57=00000057.TIF
,FILE58=00000058.TIF
,FILE59=00000059.TIF
,FILE60=00000060.TIF
,FILE61=00000061.TIF
,FILE62=00000062.TIF
,FILE63=00000063.TIF
,FILE64=00000064.TIF
,FILE65=00000065.TIF
,FILE66=00000066.TIF
,FILE67=00000067.TIF
,FILE68=00000068.TIF
,FILE69=00000069.TIF
,FILE70=00000070.TIF
,FILE71=00000071.TIF
,FILE72=00000072.TIF
,FILE73=00000073.TIF
,FILE74=00000074.TIF
,FILE75=00000075.TIF
```

```
FILE76=00000076.TIF
,FILE77=00000077.TIF
,FILE78=00000078.TIF
,FILE79=00000079.TIF
,FILE80=00000080.TIF
,FILE81=00000081.TIF
,FILE82=00000082.TIF
,FILE83=00000083.TIF
,FILE84=00000084.TIF
,FILE85=00000085.TIF
,FILE86=00000086.TIF
,FILE87=00000087.TIF
,FILE88=00000088.TIF
,FILE89=00000089.TIF
,FILE90=00000090.TIF
,FILE91=00000091.TIF
,FILE92=00000092.TIF
,FILE93=00000093.TIF
,FILE94=00000094.TIF
,FILE95=00000095.TIF
,FILE96=00000096.TIF
,FILE97=00000097.TIF
,FILE98=00000098.TIF
,FILE99=00000099.TIF
,FILE100=00000100.TIF
,FILE101=00000101.TIF
,FILE102=00000102.TIF
,FILE103=00000103.TIF
```

FILE104=00000104.TIF
,FILE105=00000105.TIF
,